

quia, ut superius dixi vobis, « ego vadens rogabo Patrem, et alium Paracletum dabit, » et quia « in domo Patris mei mansiones multæ sunt (*Joan. xiv*), » in qua, præeunte ac duce hoc Paracleta, accipiam vos ad meipsum: sed econtra « tristitia implevit cor vestrum, quia hæc locutus sum vobis, » quia videlicet in hac humana conversatione præsentem me semper habere cupitis.

« Sed ego veritatem dico vobis: expedit vobis ut ego vadam. Si enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos; si autem abiero, mittam eum ad vos. » Magno plane sententiam suam pondere firmat, dicendo: « Ego veritatem dico vobis. » Cur hoc, nisi quia vere expedit nobis scire, vel credere quod nisi fuisset ipse passus, nos spiritum adoptionis filiorum non reciperemus? (*Rom. viii*.) Ob hoc vere expediebat nobis ut abiret, et hoc nihilominus expedit vobis credere, quia factum non esset quod per ipsum gratiam reconciliationis acciperemus, nisi ipse abiens sanguinem suum fudisset. Ait ergo: « Ego veritatem dico vobis: expedit vobis ut ego vadam. » Et exponens quam vere hoc expediat: « Si enim, inquit, non abiero, Paracletus non veniet ad vos. » Quare, si non abiero, Paracletus non veniet ad vos? Videlicet quia non erit in quo consoletur vos. In quo enim consolabitur vos, nisi ego sicut mandatum dedit mihi Pater sic fecero, et inobedientiam primi hominis obedientiæ virtute excludens, perditam vobis restauravero animarum vitam, corporumque resurrectionem acquirendo (*Rom. v*). Ergo si non abiero, si non de torrente in via bibero (*Psal. cix*), non veniet ad vos Paracletus, id est consolator, sed nec Paracletum se profitebitur iste Spiritus sanctus, utpote non habens in quo consoletur vos, vel quid dicat vobis paternæ prævaricationis præjudicium portantibus. Amplius autem et omnes consolationes irritæ erunt, quæcumque locutus est hic Spiritus sanctus per os sanctorum qui a sæculo sunt prophetarum ejus (*Luc. i*). Nec enim implebuntur Scripturæ, quas idem Spiritus sanctus prophetis, communem miseriam lugentibus, pro consolatione inspiravit. Nam quæcumque scripta sunt, idcirco ad vestram doctrinam scripta sunt, ut per consolationem Scripturarum spem haberetis vitæ quam in Adam perdidistis (*Rom. xv*). Igitur « expedit vobis, inquit, ut ego vadam; si enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos; si autem abiero, mittam eum ad vos. » « Mittam eum ad vos, » id est mittam eum in vos. Non enim de loco ad locum mittitur, quia ubique est Deus Spiritus sanctus, neque parietibus comprehenditur, sed sensibus mentis et fide suscipitur. Hoc sane semel et iterum fecit Dominus noster quod nunc promittit. Semel ipsa die qua resurrexit, quando utique jam abierat, jam de sua minoratione ad gloriam et honorem, de mortali conditione ad immortalitatem, de hoc mundo ad Patrem transierat. Tunc enim, id est ipsa die, « stans in medio discipulorum suorum, insufflavit et dixit eis: Accipite Spiritum sanctum (*Joan. xx*). » Accipite, inquam, Paracletum

A in maximam consolationem, id est in peccatorum remissionem et in Scripturarum revelationem. Sic enim et in hoc evangelista statim sequitur: « Quorum remisistis peccata remittuntur eis (*ibid*). » Et Lucas eandem narrans apparitionem: « Tunc, inquit, aperuit illis sensum ut intelligerent Scripturas (*Luc. xxiv*). » De qua Spiritus emissionem suo loco plenius dicendum erit. Iterum vero tunc misit, quando decimo post ascensionem ejus die, congregatis in unum discipulis, « factus est repente de cælo sonus tanquam advenientis spiritus vehementis, et replevit totam domum ubi erant sedentes (*Act. ii*). » Tunc, inquam, iterum misit hunc Paracletum, ut qui omnibus æqualiter datus fuerat in remissionem peccatorum, nunc singulis pro voluntate sua divideret diversa dona gratiarum, ut essent facundi ad prædicandum, fortes ad toleranda certamina passionum. Sequitur:

« Et cum venerit, ille arguet mundum de peccato, et de justitia et de judicio. De peccato quidem, quia non crediderunt in me; de justitia vero, quia ad Patrem vado, et jam non videbitis me; de judicio autem, quia princeps mundi hujus jam judicatus est. » Magnam Spiritus sancti fortitudinem, et omnium eorum summam, quæ nunc usque Spiritus idem tonat voce sua mirabiliter, mira cum suavitate Agnus Dei mox immolandus prænuntiat. Cuncta enim quæ homines hoc Spiritu sancto inspirati vel inflammati, fortiter atque suaviter extunc prædicant, principaliter de his tribus disputant, peccato, justitia atque judicio, quæ singula exponens: « De peccato, inquit, quia non crediderunt in me, » et cætera. Horum duo sunt opposita, sibi que contraria, scilicet peccatum atque justitia. Tertium est judicium in quo duobus illis, peccato videlicet atque justitiæ, loca vel præmia condigna reddenda sunt. Peccatum sane hic non tantum Judæorum accipiendum est, qui non crediderunt in eum quem corporaliter præsentem viderunt et audierunt, sed primum quidem Judæorum, deinde Græcorum, id est, omnium totius mundi nationum. Non enim dixit: Ille arguet de peccato Judæos, sed « ille, inquit, arguet mundum; » neque Judæos tantum, sed omnem quoque per apostolos Christi arguet Spiritus sanctus mundum. Quomodo, inquis, totus redarguentis erat mundus de hoc peccato, quia non crediderunt in eum, cum in una tantum prædicaverit gente Judæorum? Ad hæc inquam: Altius plane considerandum est incredulitatis peccatum: omnis quippe vitium et omnis iniquitas generis humani ab incredulitate sumpsit initium, quia videlicet primi homines plus serpenti quam Deo crediderunt vel obaudierunt (*Gen. iii*), et exinde corrupti posterorum, et gentes magis diabolo vel idolis ejus quam Deo credentes, et Judæi magis Antichristum quam Christum expectantes, communiter peccaverunt, et omnia, inquit Apostolus, in incredulitate conclusa sunt (*Rom. xi*). Itaque per peccatum, quod sic exposuit dicens, « quia non crediderunt in me, » omnis

injustitia vel inobedientia veteris hominis, et per A
justitiam, quam sic designavit dicens, « quia ego ad
Patrem vado, » omnis justitia vel obedientia novi ho-
minis intelligenda est, de quibus utique, scilicet
peccato atque justitia, mundum Spiritus sanctus in
eo redarguit, quia per prædicatores suos urgere non
desinit, instans opportune, importune, ut exuant
veterem hominem cum actibus, et induant novum,
eum qui secundum Deum creatus est in justitia et
sanctitate veritatis (*Ephes. iv; II Tim. iv*). Justi-
tia **313** namque novi hominis in eo pulchre desi-
gnatur, quod ait : « Quia vado ad Patrem » id est,
quia obediens Patri usque ad mortem (*Philipp. ii*),
præsentis vitæ communem relinquo conversationem.
Quod sic debere intelligi et supra jam dictum, et
adhuc postmodum dicendum est, ubi ait : « Modi-
cum et jam non videbitis me, et iterum modicum et
videbitis me, » statim adjungens, « quia vado ad
Patrem. » Ergo peccatum, cui hæc justitia præsentis
loco opposita est, radix omnium peccatorum, scilicet
originale peccatum est, cui cum in baptismo
Christi abrenuntiare jubemur, et ejusdem novi ho-
minis fides judiciumque futurum nobis credendum
committitur, vere de peccato et de justitia et de ju-
dicio mundum redarguit Spiritus sanctus, ut non
vacet ulli homini nescire, quis peccati, quis justitiæ
finis sit, quam tremendum judicium ad discernen-
dum utriusque meritum in fine futurum sit; sane
quod ait : « De judicio autem, quia princeps mundi
hujus jam judicatus est, » consequentem eorum dam-
nationem, qui adhuc illi adhærent, terribiliter ex-
pressit; quia videlicet judicato capite, membra quo-
que pariter præcipitanda creduntur, dicente iudice :
« Ite, maledicti, in ignem æternum, qui præparatus
est diabolo et angelis ejus (*Matth. xxv*). » Igitur pas-
sionem Christi consecuturus adventus Spiritus
sancti, causa digna est, cur contristari non debeant
ejus discipuli, pro eo quod ad Patrem vadit. Sed ea
quæ nunc dixit, et cætera hujusmodi, quæ de ipso
scribi oportet et credi, ipsi ferre nondum erant ido-
nei. Unde et protinus ait :

« Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non pote-
stis portare modo. » Ergo quod superius dixerat :
« Jam non dico vos servos, quia servus nescit quid
faciat dominus ejus; vos autem dixi amicos, quia
omnia quæcunque audiavi a Patre meo nota feci vo-
bis (*Joan. xv*); » de futuro oportet intelligi et id-
circo præterito tempore sic enuntiari, quia sine
dubio mox futurum est quod promittit. Sequitur :
« Cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit
vos omnem veritatem. » Omnem quippe veritatem
quam scire oportet, ille docebit vos, aperiendo vobis
sensum, ut intelligatis Scripturas; et cognoscatis in
veritate cuncta quæ vel parabolice dicta, vel figu-
rate facta continentur in lege, et prophetis et Psal-
mis de me (*Luc. xxiv*). « Non enim loquetur a se-
metipso, sed quæcunque audiet loquetur, et quæ
ventura sunt annuntiabit vobis. » Inde, inquit, est
Spiritus veritatis, et inde vos omnem veritatem do-

cebit, quia « non loquetur a semetipso, sed quæcum-
que audiet loquetur. » Spiritus enim qui a semetipso
loquitur, non spiritus veritatis, sed spiritus est
mendacii, et omnes prophetas mendaces facit (*Jer.*
xxvii), « ut prophetent de corde suo, quod Dominus
non est locutus, et confingant esse quod non est,
vel malum esse quod bonum, et bonum esse quod
malum est (*Isa. v*). Non sic loquetur iste Spiritus,
sed « quæcunque audiet loquetur, » id est, ea quæ sunt,
quæ vera existunt, et auctoritatem in Scripturis ha-
bent, loquetur, nihil confingens, nihil pervertens
et veros prophetas faciet vos ut non loquamini a vo-
bismetipsis, sed loquamini quæcunque audietis in
lege, et prophetis, et Psalmis de me, nihil confin-
gentes, nihil depravantes, sed vero sensu veridicam
Scripturam exponentes. Ita « non a semetipso lo-
quetur, sed quæcunque audiet loquetur » per os ve-
strum « Spiritus veritatis, et quæ ventura sunt annun-
tiabit vobis, » ut non solum prophetarum docti au-
ditores, sed etiam futurorum ipsi cognitores et pro-
phetis sitis compares; insuper et futuram beati-
tudinem vestram tali nuntio prægustantes.

« Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, et an-
nuntiabit vobis. » — « Ille, » inquam, talis tam verus et
tam idoneus testis « me clarificabit, quia de meo ac-
cipiet, » id est, de eo quod scriptum est « de meo ac-
cipiet, et annuntiabit vobis, » vestro patenter insi-
nuando intellectui. Verbi gratia meum est illud di-
ctum in Psalmo : « Dominus dixit ad me : Filius meus
es tu, ego hodie genui te. Postula a me, et dabo tibi
gentes hæreditatem tuam, et possessionem tuam
terminos terræ (*Psal. ii*). » De hoc meo testimonio
accipiet, vobisque intimabit auctoritatem testificandi
de me, quod ego Domini Dei Filius sim, non ado-
ptatus, sed genitus, quia dixit ad me : « Ego hodie, »
id est, in æternitate, « genui te, » et quod ille jusse-
rit mihi nunc facio, postulare gentes; quod, inquam,
nunc facio in istis diebus carnis meæ, preces sup-
plicationesque ad eum, qui me salvum facere possit
a morte, cum clamore valido ac multis lacrymis
offerens (*Hebr. ix*), et profecto mox pro mea reve-
rentia exaudiet me : « Dabo, inquires, tibi gentes
hæreditatem tuam, et possessionem tuam terminos
terræ. » Hoc profecto meum est, et quoties tale qui-
d annuntiabit, vel aperiet vobis, « de meo accipiet, »
quia cum ego Verbum Dei sim, omnes Scripturæ
Dei meæ sunt, testimonia mea sunt. Et hoc faciens,
ille utique me clarificabit, testimonium perhibens de
me, ut vos quoque in omni prætorio, in omnibus syn-
agogis, vel conciliis, talem habentes vel advocatum
vel prolocutorem, testimonium perhibeatis quod
ego Filius Dei sim, et quod omnes gentes, omnesque
termini terræ hæreditas vel possessio mea jure sint.
Quærat forte aliquis, cur non dixerit : Mea accipiet,
sed « de meo accipiet, et annuntiabit vobis. » At ipse
continuo :

« Omnia quæ habet Pater, mea sunt. Propterea
dixi quia de meo accipiet, et annuntiabit vobis. »
Quæritis, inquit, cur non omnia, sed de meo acci-

nem, eo quod in trium Evangelistarum scriptis, Matthæi videlicet, Marci et Lucæ, de humanitate ejus, ac de his quæ per hominem gessit, sufficiens sibi viderentur habere testimonium. Cur hoc? Videlicet dum esset in exsilio, irrumpentes in Ecclesiam hæretici, quasi in destituta pastore ovilia, lupi, Marcion, Cherintus, et Hebion, cæterique Antichristi, qui Christum fuisse ante Mariam negabant, simplicitatem fidei evangelicæ, perversa maculaverant doctrina. Igitur « post se vocem magnam tanquam tubæ audit, » quia futurum erat, ut magnopere compelleretur a jam dictis Asiæ pene omnibus episcopis quatenus velut in bellum consurgens, perfidis obviaret hæreticis, et gladio correpto Verbi Dei, defenderet terminos Ecclesiæ fidei. Vehementem illam, qua compellendus erat, omnium intentionem, per magnam vocem intelligimus. Simul quia veritas fidei non angulos amat, non in occulto, sed palam omni mundo loqui desiderat, recte non per qualemcunque vocem sed per vocem tubæ magnam, id quod jam dictum est, significari decebat. Quod vides, inquit, scribe. » Hoc est dicere : « Omnes episcopos Asiæ. O Joannes dilecte Jesu Christi, qui supra pectus ejus recumbens, Evangelicæ veritatis fluente de ipso sacro Dominici pectoris fonte potasti (*Joan. xiii*), quoniam Marcion, Cherintus, et Hebion, cæterique Antichristi, te absente, te exsulante, irruerunt in Ecclesiam, et simplicitatem fidei evangelicæ perversa maculaverunt doctrina, Christum fuisse negantes ante Mariam; cæteri autem Evangelistæ, videlicet Matthæus, Marcus et Lucas de humanitate ejus, sufficiens scriptis firmaverunt testimonium, tu de antiquitate divinitatis ejus, quod vides, quod nosti, quod tenes, Evangelico stylo scribe, et scripto tuo cunctas hæreticorum tenebras, patefacta veritatis luce dispelle. » Et mitte septem Ecclesiis, quæ sunt in Asia, Epheso, et Smyrnæ, et Pergamo, et Thiatiræ, et Sardis, Philadelphia, et Laodiciæ. » Mitte septem Ecclesiis, id est, trade universæ Ecclesiæ, quæ per totum mundum diffusa est, ordinata et confirmata sancto Spiritu septiformi. Nam Asiæ quidem minoris septem sunt civitates metropolitanæ, quarum caput Ephesus est. Verumtamen quod loquitur septem Ecclesiis Asiæ, **361** utique omni Ecclesiæ dicit, quæ cum una sit, septenario numero comprehenditur, quod sæpe solet universitas designari. Specialiter quidem septem illis Asiæ Ecclesiis suam prædicationem dirigit, quibus eum prædicatorem divina gratia præposuit, sed nihilominus universali Ecclesiæ tradere ista cupit, quæ sibi revelata novit esse, pro communi omnium profectu, cum sine exceptione dicat : « Beatus qui legit et audit verba prophetiæ hujus. » Sequitur : « Et conversus sum ut viderem vocem quæ loquebatur mecum. » Rogantibus Joannem, ut supra dictum, episcopis Asiæ, de cœterna Patri Divinitate Christi, alius sermonem facere, ipse quid fecit? Nimirum ad orationem jejuniumque conversus est, non aliter se facturum respondens, nisi in dicto jejunio omnes in commune Dominum precarentur, ut ipse digna

A scribere posset. Hoc fecit, hinc cum hæc videret ipse facturus erat. Recte igitur, « et conversus sum, inquit, ut viderem vocem quæ loquebatur mecum. » Qui enim quodammodo in cœlum ascendere, et latentem illic Divinitatem hominibus demonstrare rogatus, ad orationem et jejunia confugit sollicitus, suamque fragilitatem suspectus, recte converti vel conversus esse dicitur, ut videat vocem quæ secum loquitur, id est, ut dono gratiæ supernæ obtineat quod effari postulatur, et quod ostendere sive conscribere ipse prior videre vel scire mereatur.

« Et conversus vidi septem candelabra aurea, et in medio septem candelabrorum aureorum, similem Filio hominis, vestitum podere, et præcinctum ad mamillas zona aurea. » Et hoc ita deinceps factum est. Conversus enim, ut jam dictum est, ad orationes et jejunia, simulque indictum jejunium celebrante Ecclesia, vidit revelante sancto Spiritu, qualia de Christi divinitate scribere dignum erat, quæ et præsens pulcherrime designat littera, sensu aureo, superficie tota argentea. « Et vidi, inquit, septem candelabra aurea. Septem candelabra, septem Ecclesiæ sunt. » Ergo sicut septem Ecclesiæ sunt et tamen una est Ecclesia, sic septem candelabra unum candelabrum sunt. De quo videlicet candelabro, ipse Dominus loquitur in Evangelio : « Nemo accendit lucernam, et in abscondito ponit, neque sub modio, sed super candelabrum, ut qui ingrediuntur, lumen videant (*Matth. vi*). » Hoc nimirum contra invidiam loquebatur Judaicam, quibus ante hæc dicta significaverat per similitudinem Ninivitarum (*Luc. xi*), suam gentibus gloriam fore declarandam, ipsisque videlicet Judæis, oculum nequam habentibus, id est invidentibus et invidendo pereuntibus, gentes acturas esse pœnitentiam. Dixerat enim : « Viri Ninivitæ surgent in judicio cum generatione ista, et condemnabunt illam, quia pœnitentiam egerunt ad prædicationem Jonæ; et ecce plus quam Jonas hic (*Matth. xii*). » Et est subintelligendum, sicut viri Ninivitæ pœnitentiam egerunt ad prædicationem sive signum Jonæ, qui fuit in ventre ceti tribus diebus et tribus noctibus (*Luc. xi*), sic gentes pœnitentiam agent ad prædicationem meam, sive signum meum, postquam fuero in corde terræ tribus diebus et tribus noctibus, et perinde surgent in judicio cum generatione hac, et condemnabunt eam. Queritis cur ita fiat? Videlicet quia ego lucerna sum : Et sicut lucerna idcirco accenditur, non ut in abscondito, sed super candelabrum ponatur, sic ego idcirco veni in hunc mundum, ut lumine meo gentes illuminentur (*Joan. xiii*). Igitur quod est secundum evangelicæ veritatis rationem, lucernam poni debere, vel positam esse super candelabrum unum, hoc est, secundum hanc revelationem, Filium hominis conspici in medio septem candelabrorum aureorum, scilicet Christum, de quo dixit Simeon : « Lumen ad revelationem gentium (*Luc. ii*); » jam tunc, cum hoc mysterium videret Joannes, prolatum fuisse ad gloriam omnium Ecclesiarum. Septem namque cande-

justitiæ, in obsequio Dei super thronum sedentis, et A orbem terræ in æquitate judicantis. Sequitur :

« Et si quis voluerit nocere, ignis exiet de ore ipsorum, et devorabit inimicos eorum. Et si quis voluerit lædere, sic oportet eum occidi. Illi habent potestatem claudendi cælum ne pluat diebus prophetiæ eorum et potestatem habent super quas convertendi eas in sanguinem, **435** et percutere terram omni plaga quotiescunque voluerint. » Tota hæc testimonium dignitas cum Scripturarum majestate procedit, et pulchrius quam verbis queat explicari, dum futuris vel [et] præsentibus intendit, præteritorum quoque memores nos esse compellit, si verum volumus eorum quæ dicuntur sensum consequi. Cum enim dicere sic posset : Si quis eos voluerit in errorem inducere, et prædicationem sive regulam veritatis hæreticæ pravitatis turbidinis oluere, judicium damnationis exiet de ore eorum, ut anathematizent eos et Satanæ in æternum tradant interitum; cur sic maluit intelligere, « et si quis eos voluerit nocere, ignis exiet de ore ipsorum, et devorabit inimicos eorum? » Cur, inquam, nisi quia potestatis ejus in illo sæpe dicto Elia mysticum præcessit exemplum? Sic enim scriptum est : « Misitque ad eum, videlicet Ochozias, quinquagenarium principem, et quinquaginta qui erant sub eo. Qui ascendit ad eum, sedentique in vertice montis ait : Homo Dei, rex præcepit ut descendas. Respondensque Elias, dixit quinquagenario : Si homo Dei sum, descendat ignis de cælo, et devoret te et quinquaginta tuos. Descenditque ignis de cælo et devoravit eum, et quinquaginta qui cum eo erant (IV Reg. 1). » Misit principem quinquagenarium alterum, et quinquaginta cum eo, et similiter « ignis exivit de ore ejus, » id est, descendit ad imperium oris ejus, et devoravit eos. Unde constat quod intentione nocendi dixerint : Homo Dei, rex præcepit ut descendas : Homo Dei, hæc dicit rex : Festina, descende, et idcirco dixerit ille : Descendat ignis de cælo et devoret vos, dictumque effectus consecutus sit. Nimirum quomodo tunc ignis de ore illius visibilis exivit, et inimicos ejus regia cum timore mandata perferentes devoravit, sic de ore istorum ignis exiet invisibilis, id est, judicium dominationis, devorabit eos, qui regibus impiis, regumque impiorum capiti Antichristo adulescentes nocere illi sive lædere illos voluerint. Item cum dicere posset : Illi habent potestatem ligandi in cælo et in terra, ut non veniat super inimicos eorum propitiatio vel peccatorum remissio, cunctis diebus ministerii vel officii, id est, usque in finem sæculi, sive in sempiternum, cur sic dicere maluit : Illi habent potestatem claudendi cælum, ne pluat diebus prophetiæ eorum? Cur, inquam, nisi quia talis quoque pluvie sive potestatis ad pluviam hujusmodi cohibendam in eodem Elia clarnit mysterium? « Ille etenim oratione oravit ut non plueret super terram, et non pluit annos tres et menses sex. Et rursum oravit, et cælum dedit pluviam et terra dedit fructum suum. » Quod cum

facere Domino jubente intenderet, magna cum potestate dixerat regi Achab : « Vivit Dominus Deus Israel in cujus conspectu sto, si erit annis his ros et pluvia, nisi juxta oris mei verba (III Reg. xvn; Jacob. v; III Reg. xviii). » Sic profecto testes isti adversariis suis inimicis Christi et hostibus veritatis claudunt cælum, clausa continent ora sua qui ipsi sunt cælum, ne pluant super eos verbum, nolentes effundere sermonem, uli auditus non est, ut pote quos secundum Apostolum « post primam et secundam admonitionem devitare debent, quia subversi et proprio judicio condemnati sunt (Tit. iii). » Talem ob causam primum Judeis subversis, et proprio judicio condemnatis, clausum est hujusmodi cælum Deum sequentes auctorem, qui de illis vel contra illos in propheta culpam ipsorum prævidens, « nubibus meis, inquit, mandabo ne pluant super eos imbrem (Isa. v). » Item cum dicere posset : Et potestatem habent super doctrinas nequam condemnandi eas, et anathematis dare sententiam ut quicumque receperit eas, similem sortiatur damnationem, cur sic maluit dicere : « Et potestatem habent super aquas convertendi eas in sanguinem, » nisi ut ad mysticam nos mitteret historiam, ubi testes Moyses et Aaron aquas Ægypti verterunt in sanguinem? (Exod. vii.) Denique quomodo illis potestatem habentibus materiales Ægyptiorum aquæ versæ sunt in sanguinem, sic istis judicii divini potestate utentibus, hæreticorum pravam doctrinam effundentium, et omnium illis consentientium conscientiæ, hic audiunt horridam et sanguineam, quam sunt bibitori mortis æternæ damnationem. Addidit hic, et percutere terram omni plaga quotiescunque voluerint habent potestatem, subaudiendum est, quomodo illi jam dicti Moyses et Aaron terram Ægypti visibiliter tot plagis percusserunt. Sic enim sententiis multiplicibus terram, id est, terrenos homines invisibiliter percutiunt, donec deficiant rebelles et ultima damnatione involvantur, quomodo illi terram Ægypti visibiliter tandem contriverunt, donec ultima plaga percussæ Ægypti cum rege suo devolverentur in maris profundum. Sequitur :

« Et cum finierint testimonium suum, bestia quæ ascendet de abyso faciet adversus illos bellum, et vincet illos et occidet eos. Et jacebunt corpora eorum in plateis civitatis magnæ quæ vocatur spiritualiter Sodoma et Ægyptus, ubi et Dominus eorum crucifixus est. » Cum, inquit, finierint testimonium suum. Nimirum cuique testimonium fidelium suum præstitum est tempus, suusque numerus, videlicet quousque testificandi officio fungantur, vel quam usque ad mensuram meritorum illorum cumulus sit perficiendus. Hoc ignorantes ipsi dum adhuc in corpore viventes a Domino peregrinantur (II Cor. v), festinanter nonnumquam cupiunt dissolvi et esse cum Christo (Philip. i), non attendentes præ festinatione desiderii sursum ad Deum anhelantes, utrum perfecerint testimonium suum an non. Ille

autem sciens et prævidens quid vel quantum adhuc supersit, ad ipsorum profectum differt complere desiderium, quemadmodum et iste Joannes, sicut in gestis ejus legimus, cum multoties rogaret, quatenus hinc exire et ad Christum sibi venire concederetur, refert responsum fuisse sibi : « Expecta ut populum liberes crediturum mihi. » Item persecutores impij, verbi Dei profectum et gloriam testimonij ejus odientes, testes sanctos, auferre de terra festinant, Deus autem servat illos, et insidiantium conatus prævenit et cassat, donec illi testimonium suum finiant, sic et ipsum regem fidelem, testiumque fidelium principem Christum festinabat Herodes occidere, et permissus non est, donec ille testimonium suum finiret, quod ita Lucas refert : « Accesserunt quidam Phariseorum dicentes illi : Exi, vade hinc, quia Herodes vult te occidere. Et ait illis : Ite et dicite vulpi : Ecce ejicio dæmonia, et sanitates perficio hodie et cras, et tertia die consumor. Verumtamen oportet me hodie et cras, et sequenti die ambulare : quia non capit prophetam perire extra Jerusalem (Luc. xiii). » Igitur cum finierint testimonium suum, id est, non antequam finiant testimonium suum, bestia scilicet Antichristus, qui jamdudum, ut ait Apostolus, « operatus est et operatur ministerium iniquitatis, faciet adversus illos bellum (II Thess. ii). » Quale bellum ? Nimirum quale solet esse inter veritatem et mendacium. Isti namque testes, contra quos ille facit vel faciet bellum, non ferro materiali, sed tantum verbo veritatis pugnare consueverunt. Bellum ergo faciet adversus illos, id est, veritatem fortiter erecto impugnet mendacio. « Et vincet illos, » id est, pene usque ad victoriam deprimet illos, **436** sicut illud quod alibi dictum est : « Et impleverunt ambas naviculas ita ut mergerentur (Luc. v), » id esse oportet, ad submersionem premerentur. Exsurgent enim, inquit Christus, pseudochristi et pseudoprophetae, et dabunt signa et portenta ad seducendos, si fieri potest, etiam electos (Marc. xiii). » Tunc itaque pius martyr inter tormenta signa non faciet, bestia autem illa mendacia faciet signa per prophetas suos, et in hoc videbitur superior. Quid tandem ? « Ecce occidet illos, » inquit. Quis occidet nisi is qui occidere solet ? Nam ipse quidem in persona sua nondum venit, qui proprie Antichristus dicitur, et constat quia venturus est, sed in spiritu ejus jam venit Nero, et post eum ceteri, in quibus ille filius perditionis, qui in suo tempore revelandus est ministerium iniquitatis jam diu multumque operatus.

« Et jacebunt corpora eorum in platea civitatis magnæ. » Bestia quæ ascendet de abyssu, id est, de occulto nobisque incognito malitiæ et tenebrarum profundo ubi nunc est diabolus Deo contrarius, antequam perditum illum hominem ingressus proprie dicatur, et sit Antichristus, cum occiderit corpus, post hæc amplius non habebit quid faciat (Luc. xi), sed hoc tantum faciet, ut corpora quæ

occiderit insepulta jacere faciat in plateis. Hoc quam sæpe jam factum sit, non ignorat, qui martyrum gesta vel passiones legit. Porro, civitas magna cujus in plateis jacebunt vel jacebunt testium istorum corpora, civitas est sanctæ civitati contraria, civitas diaboli contraria civitati vel Ecclesiæ Dei, cujus primus civis et opifex fuit fratricida Cain (Gen. iv), et exinde omnes filii superbiæ, cujus vel quorum rex ipse diabolus est. « Ipse enim, inquit Dominus ad beatum Job, rex est super omnes filios superbiæ (Job xli). » Ejusmodi civitatis ædificia sunt vitia omnia, maximeque libido et superbia. Ideo nunc dicit : « Quæ vocatur spiritualiter Sodoma et Ægyptus. » Sodoma videlicet propter libidinem maxime illam quæ est contra naturam, cuius Sodoma illa localis in sua pœna horrendum fuit exemplum (Gen. xv). Ægyptus propter superbiam, cujus quam damnabilis sit præsumptio, Ægyptii cum rege suo in mare mersi cum curribus et equis magnum et famosum universo mundo præbuerunt documentum (Exod. xiv). Recte ergo talibus denotatur vocabulis illa civitas. « Ubi, inquit, et Dominus eorum crucifixus est. » Dominus testium istorum Jesus Christus est testis fidelis, et hic Hierosolymis extra portam civitatis crucifixus est. Ergone Jerusalem civitas illa, in qua reges olim justi regnaverunt, in qua singulare fuit unius Dei templum, Sodoma vocatur et Ægyptus ? Ita plane si ad propheticam respicias veritatem qua suggerente Isaias ita locutus est : « Audite verbum Domini, principes Sodomorum, percipite auribus legem Dei mei, populus Gomorrhæ. » Præmiserat autem in titulo, dicens : « Visio Isaiæ filii Amos quam vidit super Judam et Jerusalem (Isa. i). » Igitur qui carnaliter erant Juda et Jerusalem, spiritualiter illis Sodoma et Gomorrha dicti sunt. Alius quoque propheta cum dicit eidem populo, « pater tuus Amorrhæus, et mater tua Cethæa (Ezech. xvi), » nomini huic alteri locum et causam dat, ut Ægyptus dicatur eadem civitas, quia videlicet sicut Amorrhæi et Cethæi, sic et Ægyptii de posteritate maledicti Cham fuere exorti. Ferat proinde opprobrium suum civitas illa, ubi Dominus istorum crucifixus est, ut vocetur spiritualiter Sodoma et Ægyptus, id est, pars computetur magnæ civitatis diaboli, quæ istis nominibus denotatur. Et sicut super Sodomam pluit Dominus ignem et sulphur (Gen. xix), et sicut in Ægypto aqua virga Moysi percussæ in sanguinem versæ sunt (Exod. vii), sic illi qui Dominum crucifixerunt, dignum cum cæteris, imo pro cæteris ubique gentium homicidis atque immundis subcant æternum ignis et sanguinis judicium.

« Et videbunt de populis, et tribubus, lignis, et gentibus corpora eorum tribus diebus et dimidio, et non sinent ea poni in monumentis. Et inhabitantes te terram gaudebunt super illos, et jucundabuntur, et munera mittent invicem, quoniam hi duo prophetae cruciaverunt eos, qui inhabitant super terram. » Peccatum peccatorum, omnium deterrimum

tis illius, id est diaboli, qui in serpente locutus est, A et derelictus sum ego solus, et quærent animam meam ut auferant eam (*III Reg. xix*). In Juda quoque semen ejusdem Jezabelis, rex Joas Zachariam prophetam occidit atque extunc etiam in Jerusalem draco ille mulieris hujus sanguinem bibere cœpit, prophetas occidendo ne prophetarent, vel quia prophetabant in nomine Domini (*I Paral. xxx*); nec ante destitit, donec partu editum filium ejus crucifigendo devorare se credit. Sed de hoc postmodum planius dicendum erit. Tertio loco Nabuchodonosor rex Babylonis, traductis in captivitatem cum reliquis Judæis prophetis Domini, statum erectit, et eo usque abolere voluit nomen Domini, ut diceret tribus pueris: « Si non adoraveritis, mittemini in fornacem ignis ardentis. Et quis est Deus qui eripiat vos de manu mea (*Dan. iii*)? » et cætera. Quarto deinde loco regnum Persarum atque Medorum, genus universum Judæorum, in quo tantum eatenus notus erat Deus, delere voluit agente Aman hodie Judæorum (*Esther. iii*), qui erat de stirpe Agag, quem occidit, et in frustra concidit Samuel coram Domino (*I Reg. xv*). Cum enim illum exaltasset rex Assuerus, et posuisset solium ejus super omnes principes, quos habebat, cunctique servi regis qui in foribus palatii morabantur, flecterent genu et adorarent Aman, solus autem Mardocheus non flecteret genu, neque adoraret eum, iratus est valde, et pro nihilo ducens in unum Mardocheum mittere manus suas, magis voluit omnem Judæorum qui erant in regno Assieri perdere nationem. Unde C Esther: « Hostis, inquit, et inimicus noster pessimus est iste Aman (*Esther. vii*). » Item: « Nunc autem hostis noster est, cujus crudelitas redundat in regem (*ibid.*). » Quintum caput draconis hujus, regnum Macedonicum. Qualiter regnante Antiocho, qui appellatus est Epiphanes, id est nobilis sive illustis, mulierem istam infestaverit, compellendo Judæos ut se transferrent a patriis et Dei legibus: De quo etiam videlicet Antiocho scriptum est: Quia « misit contaminare quod in Hierosolymis erat templum, et cognominare Jovis Olympii, et in Garizim prout erant hi qui locum inhabitabant, Jovis hospitalis (*II Machab. vi*). » Machabæorum passiones et prælia testantur. Nam illud quod maxime ad nequissimam draconis intentionem pertinet, sic incipit: « Dux mulieres delatæ sunt natos suos circumcidisse, quas infantibus ad ubera suspensis, cum publice per civitatem circumduxissent, per muros præcipitaverunt (*ibid.*). » Quid enim intendebat per hoc et per cætera quæ sequuntur, nisi hoc ut conceptus mulieris, id est, seminis Abraham fides, cujus testimonium illis erat signaculum circumcisionis, funditis exstingeretur? De sexto capite, id est regno Romanorum, quis nesciat quantum sævierit ad devorandum filium hujus mulieris? Nempe istud est quod cum capite illo, secundo scilicet Judaico regno, concordia rictu ferociter nimis hiavit, in primis ut filium illum in persona propria devoraret, quando traditus est Filius hominis

vis illius, id est diaboli, qui in serpente locutus est, A et derelictus sum ego solus, et quærent animam meam ut auferant eam (*III Reg. xix*). In Juda quoque semen ejusdem Jezabelis, rex Joas Zachariam prophetam occidit atque extunc etiam in Jerusalem draco ille mulieris hujus sanguinem bibere cœpit, prophetas occidendo ne prophetarent, vel quia prophetabant in nomine Domini (*I Paral. xxx*); nec ante destitit, donec partu editum filium ejus crucifigendo devorare se credit. Sed de hoc postmodum planius dicendum erit. Tertio loco Nabuchodonosor rex Babylonis, traductis in captivitatem cum reliquis Judæis prophetis Domini, statum erectit, et eo usque abolere voluit nomen Domini, ut diceret tribus pueris: « Si non adoraveritis, mittemini in fornacem ignis ardentis. Et quis est Deus qui eripiat vos de manu mea (*Dan. iii*)? » et cætera. Quarto deinde loco regnum Persarum atque Medorum, genus universum Judæorum, in quo tantum eatenus notus erat Deus, delere voluit agente Aman hodie Judæorum (*Esther. iii*), qui erat de stirpe Agag, quem occidit, et in frustra concidit Samuel coram Domino (*I Reg. xv*). Cum enim illum exaltasset rex Assuerus, et posuisset solium ejus super omnes principes, quos habebat, cunctique servi regis qui in foribus palatii morabantur, flecterent genu et adorarent Aman, solus autem Mardocheus non flecteret genu, neque adoraret eum, iratus est valde, et pro nihilo ducens in unum Mardocheum mittere manus suas, magis voluit omnem Judæorum qui erant in regno Assieri perdere nationem. Unde C Esther: « Hostis, inquit, et inimicus noster pessimus est iste Aman (*Esther. vii*). » Item: « Nunc autem hostis noster est, cujus crudelitas redundat in regem (*ibid.*). » Quintum caput draconis hujus, regnum Macedonicum. Qualiter regnante Antiocho, qui appellatus est Epiphanes, id est nobilis sive illustis, mulierem istam infestaverit, compellendo Judæos ut se transferrent a patriis et Dei legibus: De quo etiam videlicet Antiocho scriptum est: Quia « misit contaminare quod in Hierosolymis erat templum, et cognominare Jovis Olympii, et in Garizim prout erant hi qui locum inhabitabant, Jovis hospitalis (*II Machab. vi*). » Machabæorum passiones et prælia testantur. Nam illud quod maxime ad nequissimam draconis intentionem pertinet, sic incipit: « Dux mulieres delatæ sunt natos suos circumcidisse, quas infantibus ad ubera suspensis, cum publice per civitatem circumduxissent, per muros præcipitaverunt (*ibid.*). » Quid enim intendebat per hoc et per cætera quæ sequuntur, nisi hoc ut conceptus mulieris, id est, seminis Abraham fides, cujus testimonium illis erat signaculum circumcisionis, funditis exstingeretur? De sexto capite, id est regno Romanorum, quis nesciat quantum sævierit ad devorandum filium hujus mulieris? Nempe istud est quod cum capite illo, secundo scilicet Judaico regno, concordia rictu ferociter nimis hiavit, in primis ut filium illum in persona propria devoraret, quando traditus est Filius hominis

gentibus, ad illudendum, et flagellandum, et cruci-
figendum (*Matth. xx*), capite illo scilicet Judaico
populo dicente ministro hujus alterius magni capi-
tis : « Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris
(*Joan. xix*). » Deinde, quod paulo post dicemus,
bellum maximum quod fecit draco repugante
Michaelē et angelis ejus. Item quod adjecit, facere
prælium cum reliquis de semine mulieris hujus, quo
capite factum est nisi Romano imperio, quod per
orbem universum missis edictis et legibus publicis
tot millia martyrum interfecit? De septimo tandem
capite cum se erexerit, id est, de homine peccati,
filio perditionis Antichristo cum revelatus fuerit,
« qui adversatur et extollitur supra omne quod
dicitur Deus aut quod colitur (*II Thess. ii*), » quis
nesciat quia mulierem istam sive reliquias seminis
ejus ita persequetur, ut quemadmodum Dominus
dicit, talis tunc tribulatio sit, qualis non fuit ab ini-
tio, nec est, nec erit? (*Math. xxiv*). Ipse namque erit
de quo Danieli angelus dicit : « Et sermones contra
Excelsum loquetur, et sanctos Altissimi conteret (*Dan.*
ii), » etc. De istis septem capitibus alio postmodum
loco cum dixisset huic Joanni angelus : « Septem
capita bestiis septem montes et reges septem sunt, »
continuo subjunxit : « Quinque ceciderunt, unus
est, et alius nondum venit. Et cum venerit, oportet
illum breve tempus manere (*Apoc. xvii*). » Quod hic
tacitum est, illic suppletur, videlicet quod super
bestiam (quæ non est alia nisi draco iste) mulier
sederit, mulier alia, mulieri isti quam draco impu-
gnat semper opposita, id est, civitas diaboli civitati
Dei semper contraria. Quid autem est quod ait,
« quinque ceciderunt, unus est, et alius nondum
venit? » Videlicet quia cum hæc viderentur vel scri-
berentur, quinque regnorum jam dictorum reges,
qui mulierem sæpe dictam persecuti sunt, jamdudum
transierant, regis autem regni Romani, regis sive
imperatoris Neronis decreta contra Christi Ecclesiam
sæviebant, et a successoribus ejus servabantur. Alius
autem, scilicet Antichristus, nondum venerat, sed
necesse venit. Sed de his alias. Nunc præsentia
persequamur. Cum dixisset, « habens capita sep-
tem, » addidit, « et cornua decem. » In Daniele
quoque scriptum est de bestia quarta, quæ signifi-
cabat regnum Romanorum, quod haberet cornua
decem. Et omnes fere scriptores ecclesiastici tradi-
derunt in consummationem mundi, quando regnum
destruendum est Romanorum, decem futuros reges
qui orbem Romanum inter se dividant, et undeci-
mum surrecturum esse parvulum regem, qui tres
reges de decem regibus superaturus sit, regem
Ægyptiorum, regem Africæ, regem Æthiopiæ atque
hoc esse quod illic scriptum est : « Et ecce cornu
aliud parvulum ortum est de medio eorum, et
tria de cornibus primis evulsa sunt de facie ejus
(*Dan. vii*), » quod videlicet cornu erit Antichristus.
Verum hic ubi non quarta bestia, ut illic, solum signi-
ficans regnum Romanorum, sed draco, id est diabolus,
conspicitur, et septem ejus capita describuntur, nulla-

A que fit mentio de tribus evulsis cornibus, aliud dicere
licet, quod cæpto sensui cum Scripturarum auctoritate
conjungatur. Septem quidem tantummodo draconis
capita, sed decem videntur cornua. Quia vide-
licet **443** unum ex regnis supradictis, regnum Ma-
cedonicum, in reges quatuor divisum fuit. Mortuo
namque Alexandro Magno, surrexerunt pro eo qua-
tuor duces ejus, qui sibi imperium diviserunt. Ægy-
ptum enim Ptolomeus Lagi filius tenuit, Macedonas
Philippus, qui et Arideus, frater Alexandri, Syriam,
et Babylonem, et omnia regna Orientis Seleucus
Nicanor, Asiæ regnavit Antigonos. Hoc est quod
in Daniele legimus : « Hircus autem caprarum fa-
ctus est magnus nimis. Cumque crevisset, fractum
est cornu magnum, et orta sunt cornua quatuor
B subter illud per quatuor ventos cœli (*Dan. vii*). »
Quod exponens angelus dicit : « Porro hircus ca-
prarum rex Græcorum est; et cornu grande, quod erat
inter oculos ejus, ipse est rex primus. Quod au-
tem fracto illo surrexerunt quatuor pro eo, quatuor
reges de gente ejus consurgent; » continuoque
addidit, « sed non in fortitudine ejus (*ibid.*). » Nu-
lus enim illorum fortitudini sive magnitudini Ale-
xandri potuit æquari. Itaque septem, ut jam dictum
est, capita, sed decem cornua, id est septem re-
gna, sed decem fuerunt reges, quibus draco ille sese
armaverat, sed sequitur adhuc :

« Et in capitibus suis septem diademata. » Si de-
cem cornua decem reges sunt, quomodo non totidem
sunt diademata, quot cornua? Nonne omnes illi
quoque reges quatuor, in quos regnum illud unum
divisum est, habuerunt diademata? Scriptum est
enim in libro Machabeorum primo : « Et obtine-
runt pueri, ejus videlicet Alexandri, regnum unus-
quisque in loco suo, et imposuerunt sibi omnes
diademata post mortem ejus (*I Mach. i*). » Quo-
modo ergo non dictum est decem, sed « septem dia-
demata, » cum fuerint decem cornua? Nimirum quia,
quamvis unius capititis quatuor cornua, id est, unius
regni Macedonici reges quatuor fuerint, uno tan-
tum ex illis adversus mulierem draco usus est,
scilicet posteritate Seleuci, cujus in partem Syria,
in qua continebatur Judæa, obvenit. Ex illis nam-
que qui regnaverunt in Syria, exivit radix pecca-
trix Antiochus Epiphanes, id est Illustris. Hoc
unum diadema ex illis quatuor draco rufus in sua
causa contra mulierem induit, et illud sanguine
sanctorum sævus homicida cruentavit. Denique licet
et cæteræ regni divisi partes Judæam interdum la-
ceraverint, tamen hoc vere constat, quia patris
unius rex qui Syriam et cum illa Judæam obtine-
bat, causam draconis contra mulierem egit, inten-
tionem diaboli contra Dei legem exercuit. Hic, ut
jam dictum est, erat Antiochus Illustris, de quo
Daniel prævidens dicit : « De uno autem ex eis
egressum est cornu unum modicum, et factum est
grande contra meridiem, et contra orientem, et
contra fortitudinem, et magnificatum est usque ad
fortitudinem cœli. Et dejecit de fortitudine, et de

stellis et conculcavit eas, et usque ad principem fortitudinis magnificatum est, et ab eo tulit iuge sacrificium, et dejecit locum sanctificationis ejus. Robur autem datum est contra iuge sacrificium propter peccata et prosterneretur veritas in terra, et faciet, et prosperabitur (*Dan. viii.*). Quod itidem exponens angelus qui supra: « Post regnum, inquit, eorum, cum creverint iniquitates, consurget rex impudens facie, intelligens propositiones, et roborabitur fortitudo ejus, sed non in viribus suis. Et supra quam credi potest universa vastabit, et prosperabitur, et faciet, et interficiet robustos, et populum sanctorum secundum voluntatem suam, et dirigetur dolus in manu ejus, et cor suum magnificabit, et in copia rerum omnium occidet plurimos, et contra principem principum consurget (*ibid.*). » Iste namque rex ille jam dictus Antiochus exstitit, qui usque ad fortitudinem cœli, id est, filios Israel, qui angelorum vallabantur auxilio, erexit magnificentiam suam, ita ut de sanctis plurimos idololatricæ subjeceret, et velut stellas cœli conculcaret pedibus suis. Atque ita factum est, ut meridiem et orientem, id est, Ægyptum et Persidem, suo teneret imperio. Quodque ait, « et usque ad principem fortitudinis magnificatus est, » hoc significat quod erectus sit contra Deum, et sanctos illius persecutus, et ab eo tulerit iuge sacrificium, quod mane et vespere offerebatur, et polluerit atque dejecerit locum sanctificationis ejus; et hoc non sua virtute, sed propter peccata populi. Atque ita factum est, ut veritas prosterneretur in terram, et cultu idolorum florente, Dei religio (quæ istius sæpe dictæ mulieris erat ornatus) conquiesceret. Nunc cætera prosequamur.

« Et cauda ejus trahebat tertiam partem stellarum cœli, et misit eas in terram. » Stellas cœli filios Israel significare jam supra diximus, et duodecim stellarum coronam quam in capite suo mulier habebat, duodecim fuisse patriarchas, per quos Ecclesia in initio propagata est, juxta illud somnium Joseph dicentis: « Videbam solem et lunam, et stellas undecim adorare me (*Gen. xxxvii.*). » Ipse namque Joseph stella erat duodecima. Ad omnem quoque multitudinem filiorum Israel Moyses dicit: « Dixique vobis in illo tempore: Non possum solus sustinere vos, quia Dominus Deus vester multiplicavit vos, et estis hodie sicut stellæ cœli plurimi (*Deut. i.*). » Quis autem nesciat in illa oppugnatione mulieris, ubicumque draco illam impugnavit, plebsque ex illa gente fovisse et adjuvisse dolosam nequitiam draconis? Nam exempli gratia: Ubi in Antiocho jam dicto draco iste sævire cœpit, sic scriptum est: « In diebus illis exierunt ex Israel filii iniqui, et suaserunt multis dicentes: Eamus et disponamus testamentum cum gentibus quæ circa nos sunt, quia ex quo recessimus ab eis, invenerunt nos mala multa. Et bonus visus est sermo in oculis eorum. Et destinaverunt aliquos de populo, et abierunt ad regem, et dedit illis potestatem ut

A facerent justitiam gentium. Et ædificaverunt gymnasium in Hierosolymis secundum leges nationum, et fecerunt sibi præputia, et recesserunt a testamento sancto, et juncti sunt nationibus, et venundati sunt, ut facerent malum (*I Mach. i.*). » Plura omittimus quæ proferri possent in exemplum stellarum ejusmodi cadentium de altitudine cœli, de dignitate testamenti Dei, ita ut etiam adjuvarent partes diaboli, impugnando illos qui perseverare volebant in religione paternæ fidei. Cauda ergo draconis palam est, quia trahebat tertiam partem stellarum cœli. « Et misit eas, inquit, in terram. » Ut videlicet terræ incumberent, qui cœlo intendere debuerant, terrena tantum cuperent, qui beatam cœlestium spem exspectare jussi fuerant. Sequitur:

« Et draco stetit ante mulierem quæ erat paritura, ut cum peperisset, filium ejus devoraret. » Hæc erat intentio draconis tot capita subrigentis, tot cornua vibrantis. Hæc, inquam, erat nequissima cupiditas diaboli, tot regna commoventis, tot reges inflammantis in odium divinæ religionis, ut « cum peperisset mulier, quæ erat paritura, » cum Christum edidisset Ecclesia, pariente Virgine Maria, « filium ejus devoraret, » id est, nomen ejus de hominum memoria tolleretur, ut partus hujusmodi nulla utilitas, nullus fructus existeret. Sed sequitur:

Et peperit filium masculinum, qui rector erat gentes in virga ferrea. » Ac si dicat: Ille quidem draco funestus mulieris parturientis excitatus clamoribus, stabat ante illam attentus, ut devoraret filium ejus, maximeque in Herode insaniebat sanguineum caput, quando prophetico commotus ille ~~444~~ oraculo quod audierat, « et tu Bethlehem terra Juda, nequaquam minima es in principibus Juda, ex te enim exiet dux qui regat populum meum Israel (*Malach. xv*; *Matth. xi*), » quæsiuit puerum ad perdendum eum, misitque in Bethlehem, et occidit omnes pueros qui erant in ea, et in omnibus finibus ejus, quasi impossibile foret non simul occidi et illum. Sed hic fatuus draco, qui in illo sæviebat, quomodo consilium sive propositum Dei evacuare se posse putabat? Ille namque « rector erat gentes in virga ferrea, » et hoc in Scripturis veritatis præfixum erat, exempli gratia, ipso dicente in Psalmista: « Dominus dixit ad me: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Postula a me, et dabo tibi gentes hæreditatem tuam, et possessionem tuam terminos terræ. Reges eos in virga ferrea (*Psal. ii.*). » Quomodo ergo illum tam cito malitiosa draconis fatuitas devorare se posse sperabat, cum scriptum fuisset de illo, quod rector esset gentes in virga ferrea? Sane « virga ferrea, » id est inflexibili justitia. Item quod ait « filium masculinum, » idem est ac si diceret fortissimum. Masculus enim, id est fortis, filius tunc natus est nobis, quemadmodum propheta prædixerat: « Et vocabitur nomen ejus Admirabilis, Consiliarius, Deus fortis (*Isa. ix.*). » Egit tamen

draco ille quantum potuit, non desistens filium illum persequi, « ut devoraret, » id est ut memoriam ejus deleat, dicens illud quod in Psalmo audimus : « Quando morietur, et peribit nomen ejus ? » (*Psal. xl.*) Hæc dicendo impatienter effecit ut crucifigeretur ; et hoc agendo, devorari illum, et perire putavit nomen ejus. Sed vide quid sequitur : « Et raptus est filius ejus ad Deum et ad thronum ejus. » Quam vere hoc factum sit quis nescit ? Quis non audivit ? Cum enim devoratus esse putaretur, utpote in terra sepultus, et signato lapide in terra conclusus (*Matth. xvii.*), tunc solutis doloribus inferni, juxta quod impossibile erat teneri illum ab eo, resurrexit et in cœlum ascendit, et sedet a dextris Dei (*Act. ii.*), triumphante veritate Scripturæ dicentis in David : « Dixit Dominus Domino meo : Sede a dextris meis (*Psal. cix.*). » Raptus est igitur filius mulieris, Ecclesiæ filius, mulieris Virginis Mariæ ad Deum et ad thronum ejus, atque illinc despicens universa capita draconis irridet, sicut iidem in Psalmo Spiritus sanctus locutus est : « Qui habitat in cœlis irridebit eos, et Dominus subsannabit eos. Tunc loquetur ad eos in ira sua, et in furoræ suo conturbabit eos ; ego autem constitutus sum rex ab eo (*Psal. ii.*), » etc. Sequitur :

« Et mulier fugit in solitudinem ubi habet locum paratum a Deo, ut ibi pascant illam diebus mille ducentis sexaginta. » Rapto filio suo ad Deum, et ad thronum ejus, « mulier in solitudinem fugit, » id est, sedente jam Christo Domino ad dexteram Patris, et dato Spiritu sancto, Ecclesia illius temporis vitam solitariam elegit. Sic enim in Actibus apostolorum legimus : « Multitudinis credentium erat cor unum et anima una. Nec quisquam aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia. Dividebantur autem singulis prout cuique opus erat (*Act. iv.*). » Nimirum hoc erat, mulierem fugisse in solitudinem, quia videlicet nihil possidere vel concupiscere in hoc mundo, fida et tranquilla mentis solitudo est : contra, possidere vel cupere vel ambire, non solitudo, sed magna sollicitudo et inquietudo est. Itaque « in solitudinem mulier fugit, » quando Ecclesia nil in hoc mundo possidere proposuit, provocans filios suos ad imitandum se. Exempli gratia, cum in Apostolo dicit : « Præterit enim figura hujus mundi. Volo autem vos sine sollicitudine esse. Qui sine uxore est, sollicitus est quæ sunt Domini, quomodo placeat Deo (*I Cor. vii.*). » Inter hæc et hujusmodi dicit : « Vellem autem omnes homines esse sicut meipsum (*ibid.*). » In hujusmodi solitudine « habet, » inquit, « mulier locum paratum a Deo. » Quis est locus mulieris in hac solitudine, nisi Deus ipse ? Denique et Psalmista orans dicit : « Esto mihi in Deum protectorem, et in locum refugii (*Psal. lxx.*). » Et in Job de peccatore pereunte scriptum est : « Sicut consumitur nubes et pertransit, sic qui descendit ad inferos, non ascendet, nec revertetur ultra in domum suam, neque cognoscat eum amplius locus ejus (*Job vii.*). » Nam quod ait, « neque

A cognoscat eum amplius locus ejus, » idem est ac si diceret : Non requirer eum amplius Deus, qui omnium beatorum locus est, extra quem nullus est beatus, in quo etiam nunc dum ab ipso peregrinamur, pes animæ, id est Christiana spes, figitur. Hunc locum paratum habet a Deo, a nullo enim parari nobis potest Deus, nisi ab ipso Deo, et hoc in illa tali solitudine, ubi contemplationi vacando possit hunc locum suum cognoscere, semperque casum suum cavere, dicendo : « Non veniat mihi pes superbiæ, et manus peccatoris non moveat me (*Psal. lxxv.*). » Præterea et in hoc paratus est illis locus a Deo in illa solitudine, « ut ibi pascant illam. » Hanc enim legem Dominus præscripsit filiis, matris Ecclesiæ filiis, qui nondum pervenerunt ad apicem perfectionis maternæ, ut nihil in hoc mundo velint possidere, et hoc illis jussit, ut pascant illam matrem suam, id est, evangelizantem sibi charitatem maternam, perfectionem apostolicam. Dixit enim : « Dignus est operarius cibo suo (*Matth. x.*). » Et alibi : « In eadem autem domo manete edentes et bibentes quæ apud illos sunt : dignus est enim operarius mercede sua (*Luc. x.*). » Hujus dignitatis sive debiti memor Apostolus ad Corinthios dicit : « Nescitis quoniam qui in sacrario operantur, quæ de sacrario sunt edunt ? Et qui altari deserviunt, cum altari participant. Ita et Dominus ordinavit iis qui Evangelium denuntiant, de Evangelio vivere (*I Cor. ix.*). » Item : « Si nos vobis spiritualia seminavimus, magnum est si nos carnalia vestra metamus ? » (*Ibid.*) Pascunt ergo illam « diebus mille ducentis sexaginta, » id est, quandiu peregrinando in hoc sæculo persecutiones tolerat. Nam quia tanto tempore agitanda est persecutio summa, dracone isto in illo perditionis filio, scilicet Antichristo, totas effundente inimicitias, recte tot diebus universa persecutionum omnium tempora subintelligimus, de quo videlicet tempore sive dierum numero jam loco alio plenius tractatum est. Sequitur :

« Et factum est prælium magnum in cœlo, Michael et angeli ejus præliabantur cum dracone. Et draco pugnabat et angeli ejus, et non valuerunt, neque locus inventus est eorum amplius in cœlo. » Magnum et mirabile in conspectu animæ Joannia talium imaginum spectaculum, mirabilis sensus sive animæ ejus habitus, quem concipere poterat spectando talia vel tanta, tamque honorifica signa mirabilium secretorum. Vix summam admirationis somnare vel meditando nobismetipsis imaginare possumus, videlicet admirabili cum horrore illud persensisse. Quam invitus draco ille diabolus de templis et aris vel simulacris gentium pelleretur : quod fieri cœptum est, ubi raptus est filius ille ad Deum et thronum ejus. Dixit enim mox ascensurus : « Euntes in mundum universum prædicate Evangelium omni creaturæ. Qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit (*Marc. xvi.* ; *Matth. xi.* ; *Luc. xi.*). » Quod idem erat ac si diceret : Euntes fortem illum armatum a me jam victum de atrio suo propellite,

Lihyamque et Asiam replebant, simul erant ministrorum Dei congesta cacumina, unaque orationis domus, tanquam a Deo dilatata intrinsecus ferebat omnes in idem. Illic « terra, » id est conventus congregatus de universa terra, « aperuit os suum, » scilicet ad loquendum, ad disputandum, et ad proferenda testimonia Scripturarum, « et absorbit flumen quod misit draco de ore suo, » id est annihilavit atque damnavit sectam doctrinae nequam, quae confecta fuerat spiritu diabolico. Illic namque Arianum dogma destructum est. Nihilominus et tunc, quando Constantinopolitani, quo Eunomii et Macedonii error vincitur; et tunc, quando Ephesinum, in quo Nestorii impietas judicatur; et tunc, quando Chalcedonense, in quo Euthychis, Dioscorique pravitas reprobatur, celebratum est concilium, « terra aperuit os suum, et absorbit » ejusmodi « flumen, » evadente muliere, et duabus alis volante, sicut hic praedictum est :

Quia « datae sunt mulieri duae alae aquilae magnae, ut volaret in desertum in locum suum, ubi alitur per tempus et tempora, et dimidium temporis a facie serpentis. » Magna namque aquila, sicut alio jam loco superius diximus, sancta est Scriptura, et hujus duae alae duo sunt Testamenta, quae huic mulieri data, id est intelligibilia sunt facta, ut habeat quo sublevet in caelum cor suum, et non incidat flumen quod fuit, per terram, flumen diabolicum, flumen haeretice loquacitatis laqueosum, et sophisticis retibus plenum. Ejusmodi habens alas in desertum volat in locum suum, id est, sanctum sectatur otium, ut vacet illi meditationi inservire Scripturarum, juxta illud Sapientis : « Scribae sapientia in tempore otii, et qui minoratur actu percipiet eam (*Ecclesi. xxxviii.*) » — « Qui minoratur actu, » id est qui corporali exercitatione minus exercetur, quemadmodum Jacob, qui simplex domi habitabat, non tantum agens quantum Esau, qui utpote venator corporalius exercebatur (*Gen. xxv.*) Idcirco namque Jacob sapientiam percepit, illi autem exercitatio qua exercebatur ad modicum profecit. Proinde Apostolus strenuum instruens discipulum : « Exerce autem, inquit, te ipsum ad pietatem. Nam corporalis exercitatio ad modicum utilis est, pietas autem ad omnia utilis est, promissionem habens vitae quae nunc est, et futurae (*I Tim. iv.*) » Illuc ergo mulier haec evolans in illud desertum, in illum talem locum suum, et sanctum otium, ad pietatis exercitium, « alitur, » inquit, sudauditur contemplatione veritatis, et lectionibus sacris, imo et corporalibus, ut jam alibi dictum est, ex munificentia filiorum suorum stipendiis. « Alitur, inquam, a facie serpentis, » id est ita ut non timeat serpentem. « Per tempus et tempora et dimidium temporis, » id est tribus annis et dimidio, quanto tempore Antichristus persecutione sua mundum vexabit, atque idcirco recte per hunc terminum omne intelligitur tempus, quo persecutionem patitur Ecclesia, pro eo quod in Christo pie vivit. Absorptum est itaque flumen sive phantasma flumi-

nis serpentini, quando concilium sanctum, concilium Nicaenum, nefarium Arianum dogma damnavit. Sed vide quid sequitur : « Et iratus est draco » mulierem, et adjecit [abiit] facere praelium cum reliquis de semine ejus, qui custodiunt mandatum Dei, et habent testimonium Jesu. » — « Iratus est draco in mulierem, » quia videlicet jam extincto Ario, rursus per quemdam presbyterum dogma illius pullulavit. Hinc rursus privatim et publice disputationes, disceptationes, injuriae, inimicitiae, et plurima quae de talibus saepius solent evenire. Nec longa mora interfuit, et de imperatoris Constantii levitate praesumentes haeretici, bellum commoverunt Christianis, nec minora fecerunt quam fecerant dudum persequentes tyranni gentiles et sacrilegi. At ergo de dracone mulierem persequente :

« Et adjecit facere praelium cum reliquis de semine ejus. » Videlicet quia parum proficiebat solo flumine, quod miserat de ore suo, quia trahere non poterat mulierem illo doctrinae suae profluvio, bellum exterius adjecit, gladium linguae suae vis haeretica crudeliter addidit. Et primum quidem catholici suis expellebantur ecclesiis, deinde tormentis etiam communicare cogebantur haereticis, ita ut plurimi plagarum immanitate deficerent : alii substantiis, alii humana civilitate privabantur, aliis in frontibus characteres ponebantur ut essent hujusmodi signo notati. Haec agebantur per universas urbes Orientis, praecipue tamen in regia urbe Constantinopoli. Accesserat namque tandem in auxilium diaboli Valens imperator alloquio seductus haereticae conjugis, quae primitus Arianae fallaciae captionibus irretita, virum quoque corruere secum in blasphemiae foveam persuasit, auctore seductionis Eudoxio, qui tunc temporis Constantinopolitane gubernacula tenens Ecclesiae, navim suam mergebat, non regabat. Hac fiducia freti Ariani amplius effrenati, vexabant vehementer orthodoxos, cadentes, contumeliis agentes, carceribus recludentes, damnificantes saepe pecuniis, et omnia contra eos facientes importabiliter. Sed cur parva de magnis loquor ? denique quanta, quam crudelia haeretici in catholicos commiserint, cum sparsim, imo prolixè ecclesiasticis contineantur historiis, pro documento brevior vel sola sufficiunt litterae mirabilis Petri Alexandrini, in quibus ille tragœdias illorum temporum deplorans, haec inter cetera dicit : « Lucius, quasi successor mihi expulso directus, lupi nequitiam et actus habere festinans, magnus impietatis diabolicae socius indivisus, armiger amarissimus, et minister ejus, collecta multitudine populorum, presbyteros atque diaconos decem et novem numero comprehensens, quorum quidam octogesimum transcenderant annum, tanquam captos in quodam scelere, et Romanorum inimicos legibus coarctabat. Haec etiam principem Valentem grata habere pronuntians : Flectimini, inquit, miserrimi, et Arianorum concordate dogmatibus, flectimini, ignoscet enim vobis divinitas. » Et post aliqua : « O multa inhumanitas judicantis,

magisque præjudicantis! Qui enim propter pietatem A decertati sunt, nec homicidis comparari possunt. Quorum utique corpora insepulta relicta sunt, et pie laborantes escis bestiarum volatiliumque projecti sunt. Quique patribus natorum, naturali conscientia comparari voluerunt, velut iniqui, capite socii sunt. Quæ lex Romanorum, quæ barbarorum sententia, quoslibet patribus condolentes punit? Quando quispiam veterum hujusmodi gessit iniquitatem? » Ilis atque hujusmodi crudelibus gestis perspicuum est, quando vel quomodo draco ille cum flumine loquacitatis male dogmatizantis quod emisit de ore suo, « bellum quoque facere adjecit cum reliquis de semine mulieris, » qui superfuerant funestis persecutorum gentilium gladiis. Sed isti reliqui quales 450 erant, vel quomodo possent vinci. Ait enim: « Qui custodiunt mandata Dei, et habent

testimonium Jesu. » Idem enim est ac si dicat: Qui vigilantes sunt in bonis operibus et sancto confirmati Spiritu. Ipse namque spiritus testimonium est Jesu, reddendo, ut Apostolus ait, « testimonium spiritui nostro, quod sumus filii Dei (Rom. viii). » Isti ergo tam flumine quam bello persecutionis circumventi, dicebant fortes, dicebant insuperabiles cuicumque Arianæ impietatis defensori: « Quiesce, jam quiesce bis nos terrere sermonibus, cessa verba vana proferre. Nos neque novum, neque recentum colimus Deum. Et licet inaniter furias, teque concutias, sicut vehemens ventus, in dogmatibus pietatis usque ad mortem consistimus, non impotentem, non insipientem, non sine veritate aliquando fatentes Deum, non aliquando quidem existentem, sicut impietas Arii temporalem prædicat Filium, et his similia.

LIBER OCTAVUS.

CAP. XIII. — « Et steti super arenam maris, et vidi de mari bestiam ascendentem habentem capita septem, et cornua decem, et super cornua ejus decem diademata, et super capita ejus nomina blasphemiarum. » Quæ huc usque visa vel scripta tractavimus de dracone magno et rufo tot capitum, tam multorum cornuum, qui devorare intenderat illius beatæ mulieris filium masculum, et illo rapto ad Deum et ad thronum ejus, tam grande commisit prælium cum his qui habent testimonium ejus, hætenus et ante nostram ætatem rebus adimpleta esse luce clarius est. Adhuc una tribulatio in novissimo futura est, qua cæteræ complebuntur, dura, et omnium pessima, tribulationum, quando, ut Apostolus ait, « Revelatus fuerit homo peccati, filius perditionis, qui adversatur et extollitur super omne quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita ut in templo Dei sedeat, ostendens se tanquam sit Deus, cujus est adventus secundum operationem Satanæ, in omni virtute, signis, et prodigiis, et mendaciis, et in omni seductione iniquitatis iis qui pereunt, eo quod charitatem veritatis non receperunt, ut salvi fierent. Ideo, inquit, mittet illis Deus operationem erroris ut credant mendacio, ut judicentur omnes qui non crediderunt veritati, sed consenserunt iniquitati (II Thess. ii). » Illa, inquam, una tribulatio nunc superest, quæ, quod vere magna futura sit, Dominus ipse gravissime testatus est, ita ut diceret: « Erunt enim dies illi tribulationis tales, quales non fuerunt ab initio creature, quam condidit Deus usque nunc, neque fient (Matth. xxiv), » Item: « Surgent, inquit, pseudochristi et pseudoprophetæ, et dabunt signa magna et prodigia, ita ut in errorem inducantur (si fieri potest), etiam electi (ibid). » De illo homine peccati, filio perditionis, de extollentia et

adversatione ejus, de virtute et signis atque prodigiis ejus mendacibus, de tribulatione magna qua electos tribulabit, ut decipere possit, nunc visio hæc coelestis agere incipit, dum hic spectator mirabilem dicit: « Et steti super arenam maris. » Dignum spectaculo est quod dicit: « Steti super arenam maris. » Nam super arenam non fida statio, sed ruina, sive propinquitas ruinæ spectari solet. Exempli gratia, ut in Evangelio: « Et omnis qui audit verba mea hæc, et non facit ea, similis est viro stulto, qui ædificat domum suam super arenam; et descendit pluvia, et venerunt flumina, et flaverunt venti et irruerunt in domum illam, et cecidit, et fuit ruina ejus magna (Matth. vii). » Cum ergo super arenam ruina contingere soleat, hic autem C se super arenam stetisse dicat, quid per hoc innuitur nisi temporis illius difficultas, et tribulationis nimietas, quæ tanta erit, ut quemadmodum dicit: « Nisi breviati fuissent dies illi, non fieret salva omnis caro, » quando et talia totque fient prodigia mendacii, « ut in errorem inducantur (si fieri potest), etiam electi? » — « Steti igitur, inquit, super arenam maris, » dubium et periculosum valde significans tunc temporis statum, quando electi et stantes vacillabunt, et vacillantes stabunt, quia cum ipsa tribulatione signa videntes, etiam ipsi quidem mirabuntur, sed fieri non poterit ut in errorem inducantur. Itaque stans super arenam maris:

« Vidi, ait, de mari bestiam ascendentem. » De quo mari? De illo nimirum, cui vix, cui ira et semperpiternus ardor gehennæ, quia diabolus, videlicet bestia, quæ nunc ascendere dicitur, ad illud descendit, sicut supra dictum est, ubi draco ille de cælo projectus fuerat: « Vix terre, et mari, quia descendit diabolus ad vos, habens iram magnam (Apoc. xii). »

Ille draco, ille diabolus nunc alio quidem, sed vi-
cino nomine bestia dicitur, non abs re, sed pro novæ
rei magnitudine, quia videlicet qui prius erat diabo-
lus et draco dicebatur, in homine erit, et homine
armabitur, qui et homo peccati, homo, ut paulo ante
meminimus, erit filius perditionis. Idcirco pulchre
appellatio quoque mutata est, ut bestia dicatur;
erit enim homo ille secundum operationem ejusdem
Satanæ Deo et omni creaturæ infestus, secundum
propriam sive etymologiam appellationis, quia
bestia quasi festia dicitur, per antiphrasim, eo quod
infesta sit. « De mari. » id est de sæculo præsentem
nequam, de fluxu generis humani nascendo bestia
tali ascendit, de multitudine impiorum, de undosa
451 populositate malignantium. Trahunt non-
nulli quod ille locus maris, unde nasci debeat,
Babylonia sit. Nam sicut, inquit, Dominus et
Re emptor noster Bethlehem sibi prævidit, ubi pro
nobis humanitatem assumere dignaretur (*Matth. ii*;
Merk. v), sic diabolus illi homini perditio, qui Anti-
christus dicitur, locum novit aptum, in quo radix
omnium malorum oriri debeat, scilicet civitatem
Babyloniæ. Verum quoniam hoc certam auctorita-
tem, in Scripturis non habet authenticis undecun-
que ascen- at, ubique nascatur, sciendum quo-
niam in ipso conceptionis ejus initio, diabolus
simul introibit in uterum matris ejus, et ex virtute
diaboli confovebitur, et conturbabitur in ventre
matris ejus, et virtus diaboli semper cum illo erit.
Et sicut in matre Domini nostri Spiritus sanctus
venit, et eam sua virtute obumbravit et divinitate
replevit, ut de Spiritu sancto conciperet, et quod
nascereetur divinum esset (*Luc. i*), ita quoque diabo-
lus in matrem Antichristi descendet, et totam eam
replebit, totam circumdabit, totam tenebit, totam
interius et exterius possidebit, ut, diabolo coope-
rante, per hominem concipiat, et quod natum
fuerit totum sit iniquum, totum malum. Unde et
ille talis, taliter conceptus, « homo peccati » recte
dicitur (*I Thess. ii*), et est propria appellatio ejus.
Nullus enim usquam in omnibus Scripturis tali ap-
pellatione censetur. Servi quidem peccati dicuntur
et dici possunt, omnes qui faciunt peccatum, quem-
admodum Dominus dicit: « Omnis qui facit peccatum,
servus est peccati (*Joan. viii*; *Rom. vi*). » Sed hic
singularis peccator, ut aliquid plusquam peccati
servitus in illo esse significetur, « homo peccati »
recte dici debuit, quia, videlicet quemadmodum
« Christus, » qui, ut ait Apostolus, « factus est nobis
justitia (*I Cor. i*), » homo justus et Deus justitiæ di-
citur, sic econtra ille Christo contrarius, homo pec-
cator, et homo peccati recte nuncupatur. Notandum
deinde quod non dixit, « vidi de mari bestiam illam
progredientem, sed « vidi, inquit, ascendentem. »
Quid enim est illam videri vel dici ascendentem?
Aut quo ascendere sive ascensuram esse putamus
bestiam talem? Nunquid in cælum unde cecidit,
juxta Veritatem dicentem: « Videbam Satanam
sicut fulgur de cælo cadentem (*Luc. x*). » Non uti-

que qui cecidit ille ascendit, sed qui descendit ipse
solus ascendit (*Joan. iii*), de quo et Apostolus dicit:
« Quod autem ascendit, quid est, nisi quia descen-
dit primum in inferiores partes terræ? Qui descen-
dit ipse est, et qui ascendit super omnes cælos, ut
adiungeret omnia (*Ephes. iv*). » Quo ergo ascendit
iste, qui non descendit, sed cecidit? Nusquam ascen-
dit, sed in semetipso magis ac magis tumuit, omni-
nino sic intelligi oportet: « Vidi bestiam ascenden-
tem, » ac si diceretur: Vidi bestiam in semetipsa se
extollentem. Totus namque ascensus ejus, tanta
extollentia est, quantam Apostolus per hæc verba
intimare intendit: « Et extollitur super omne quod
dicitur Deus, aut quod colitur, ita ut in templo Dei
sedeat, ostendens se tanquam sit Deus. » Melius
igitur atque vehementius dictum est, ut dici debuit:
« Vidi bestiam ascendentem, » quam si diceretur:
Vidi bestiam de mari exeuntem, quia sic et per
nomen bestię stultitię ferocitatis ejus, et per ver-
bum ascendentis, nimio tumori ejusdem competen-
ter exprobratur.

« Habentem, inquit, capita septem et cornua de-
cem. » Hoc et de dracone illo magno et rufo supra
dixit quod haberet capita septem et cornua decem.
Nimirum quia et bestia hæc et draco ille unus
idemque diabolus est, cum corpore suo, id est
cum universo impiorum populo. Nam sicut illis
jam dictum est, « capita septem » regna sunt
septem, quorum persecutiones bene ex Scripturis
cognitæ eo tendebant, ut in mundo exstingeretur
sanctum veræ divinitatis nomen. Et quidem hactenus
sparsim atque successim capita illa frenduerunt,
unumquodque vice sua contra Deum faciens bellum.
Primo, regnum Ægyptiorum filiis Israel illudentium
Pharaone dicente: « Vacatis otio, et idcirco dicitis:
Eamus et sacrificemus Domino (*Exod. v*). » Se-
cundo, regnum carnalis Israel, Jezabel et posteris
ejus prophetas Domini occidentibus (*III Reg. xix*).
Tertio, regnum Babyloniorum, Nabuchodonosor
compellente captivum Dei populum auream, quam
fecerat: statum adorare (*Dan. iii*). Quarto, regnum
Persarum atque Medorum, volente Aman Judæorum
genus universum perimere (*Esther. iii*). Quinto,
regnum Græcorum, Antiocho Epiphanie crudelia ni-
mis et impia gerente, ut in libro Machabæorum
legimus (*I Mach. i*). Sexto, regnum Romanorum,
Nerone et posteris ejus Christianos persequentibus
(*II Mach. v*). Septimum, quod futurum est, regnum
Antichristi, eodem filio perditionis tantam persecu-
tione:n agente, quanta ab initio creaturæ non fuit,
nec erit (*Matth. xxiv*). Ita inquam, hactenus spar-
sim atque successim singula debacchata sunt capita
draconis. Cum autem venerit quod nunc tractamus,
cum bestia hæc de mari ascenderit, habens capita
septem, cuncta simul capita rictibus propriis hia-
bunt atque frendent super Christianos dentibus suis,
secundum intentionem septimi et maximi capitis,
quod Antichristus erit. Nam ille per universum or-
bem nuntios mittet, et prædicatores suos. Prædica-

tie autem ejus et potestas porringet a mari usque ad mare, ab oriente usque ad occidentem, ab aquilone usque ad septentrionem. Reges et principes primo ad se converteret, ac deinde per illas persecutionem sub omni cunctis excitavit super omnes populos Christum confidentes. Proinde notandum quod, cum dixisset, « habentem capita septem et cornua decem », addidit : « Et super cornua ejus decem diademata. » Hoc loco quot cornua, totidem scribuntur diademata. Non ita autem supra, sed decem quidem scripte sunt draconis illius cornua, septem vero diademata. Meminisse ergo debemus regnorum eorundem, quæ jam numeravimus, quia cum regna fuerint septem, reges illorum fuerint decem, quoniam regnum Græcorum, quod unum erat, mortuo Alexandro Magno, in quatuor ejus successores divisum est, Ptolomæum Lagi filium, Philippum cognomento Aridenem, Seleucum, qui et Nicanor, et Antigonus. In partem Seleuci (sicut illo jam loco diximus, ubi de dracone et capitibus atque cornibus ejus tractavimus) Syria cum Judæis cessit, et hujus tantum potestati, quorum deterrimus ille Antiochus Epiphanes existit, impugnaverunt nomen Domini, sicut trahimus ex memorabilibus Machabeorum gestis. Quapropter quoniam septem regnorum decem quidem reges fuerunt, sed tres divisiones regni, Græcorum reges contra Dei cultum nihil egarunt, hæc illis decem quidem cornua, septem capitum draconis, sed septem tantum diademata numerata sunt. At vero cum venerit ille filius perditionis, non ita erit. Nullum quippe regnum, nulla pars cujusque regni a persecutione in Christianam vacabit. Hæc igitur quot cornua, tot diademata, quia videlicet quot erunt reges, tot erunt hujusmodi impletis ministeria.

« Et super capita ejus nomina blasphemie. » Nomina blasphemie, id est nomina divinitatis usurpatæ vel affectatæ similitudinis divinæ. Et quidem de primo istorum capitum, id est de regno Ægyptiorum, certum est quia blasphemavit, non tantum in eo quod contra Deum stetit, filius Israel premeditans, ut nullam laborem recordationem nominis Domini, verum etiam in eo, quod ipsam affectavit similitudinem Dei (Exod. v). Unde et ipsum tenet diaboli, diciturque Propheta in exprobrationem filius ex ore Domini : « Fili hominis, dic Pharaoni regi Ægypti et populo ejus : Cui similis factus es in magnitudine tua ? (Ezech. xxxi.) Et post aliqua : « Cui assimilatus es, a iulie atque sublimis inter ligna voluptatis ? Ecce deductus es cum lignis voluptatis ad terram ultimam, in speciem ipse cisorum domus cum his qui interfecti sunt gladio. Ipse est Pharaon et omnis multitudo ejus, dicit Dominus Deus (ibid.). » De regno Israelitarum certum est quia Jezabel blasphemavit, non tantummodo cogens Baal pro Deo coli, verum etiam pervertendo jurationem nominis Domini tunc temporis usitam, ut quia solitum erat sic jurari : « Hæc mihi faciat Deus et hæc addat (III Reg. ii). » ipsa sic juraret, exempli gratia, contra Eliam : « Hæc mihi

faciant dii, et hæc addant, nisi cras hæc hora posueris animam tuam, sicut animam unius ex illis (III Reg. xix). » subauditur prophetis Baal, quos occidisti. De regno Babyloniarum notum est quia magnificus gloriarum est, maximo quando statim crevit auream, compellens ut adorarent eam, blasphemavit et dixit : « Et quis est Deus qui eripiat vos de manibus meis ? » (Dan. iii.) Itemque in libro Judith scriptum est : « Principerat enim Nabuchodonosor rex, ut omnes deos terre exterius naret, videlicet ut ipse solus digreteretur Deus ab illis nationibus quæ potuissent ejus potentie subjugari (Judith. iii). » De regno Persarum atque Medorum item novimus, quia superbum nomen illi Aman superbissimum inscripsit, quia, conperto quod Mardochæus non se adoraret, valde iratus est (Ester. iii). Mardochæus autem orans hæc ad Deum inter cetera dicit : « Libenter pro salute Israël etiam vos igitur pedum ejus decursum parvus meum, sed tamen per honorem Dei mei transferam ad benedictionem, et non quem adorarem exceptis Deo meo (Ester. xiii). » Quod cum dicit satis exprimit quia superbus ille non qualibetque adoratione, sed ipsam exigebat sibi quæ soli Deo debita est. Nam est adoratio qua, salvo honore Dei, licet adorare et adorari, quam Mardochæus non tantopere refuscitavit, cum et propheta sanctus regem hominum adoraverit, sicut scriptum est : « Et nuntiaverunt regi dicentes : Adest Nathan propheta. Cumque intrasset et stetit in conspectu regis, et adorasset pronus in terram (III Reg. i.) » etc. De regno Græcorum fero nemo qui possit quia blasphemavit, et blasphemie notam sibi iniecit, videlicet quando Antiochus supra dictus, ascendens Jerusalem in inultitudine gravi, intravit in sanctificationem eum superbia, et locutus est superbiam magnam (I Mach. i.). De ejus superbia blasphemiam Danici prævidens : « Et magnificus est, inquit, usque ad fortitudinem cæli, et deiecit de fortitudine et de stellis, et convolvavit eas, et usque ad principem fortitudinis magnificatus est, et ab eo tulit jugum sacerdotum (Dan. viii). » etc. De regno Romanorum quia nescit quod blasphemie nomen sibi alius inscripserit, dando regibus suis caput divini nominis. Nam (ut de cæteris Israëli, qui postquam mortui fuerunt, inter deos relati sunt), Octavianus Augustus adhuc vivens et in corpore præsens deus dictus est, templum quoque atque simulacrum, nec non et sacrificiorum ritus sibi exhibitos a famulis minimisque stultis adulantium populorum turbis nimis presumptor admisit. De regno Antichristi quod caput septimum erit, non longius exemplum petantur sive testimonia blasphemie, quæ caput illum impurum notandum sive coramandum sit. Nihil postmodum de illo Scriptura ista dicit : « Et datum est ei os loquens magna et blasphemia, et dicitur suum in blasphemiam ad Deum, blasphemiam ejus, et tabernaculum ejus, et habitaculum ejus, et nomina blasphemie, quia singula reges regum suum nomen, quod est Deus, ascripserunt, vel ipsi reges

alio praeperuerunt, quod nimirum est blasphemare.

Et bestia quam vidi, similis erat pardo, et pedes ejus sicut ursi, et os ejus sicut os leonis. Pardus in visione Danielis, ubi quatuor bestiae grandes ascendebant de mari diversae inter se, regnum significat Macedonium. Est autem bestia velocissima quae praeceps fertur ad sanguinem, et saltu in mortem ruit, (comparatur ergo illi regnum Macedonium, regnum Alexandri, cujus victoriis velocius nihil fuit, quippe qui ab Illyrico et Adriatico mari usque ad Indicum Oceanum et Gangem Arvium, non tam praestis quam victoriis percurrit, et sex annis Europae partem, et omnem sibi Asiam subjugavit.

Illi regno ejusmodi pardo similis erat, inquit; bestia quam vidi, videlicet secundum malignitatem supra dicti Antiochi, qui, ut idem Daniel praedixit, magnificatus est usque ad fortitudinem caeli, et sive usque ad principem fortitudinis, et ab eo iuga perditionis tulit. Denique haec plerique doctorum ita ad Antichristum referunt, ut quod sub illo Antiocho in typo factum est, sub Antichristo in veritate dicant esse compleendum. Igitur et similis erat pardo, id est compleret Antichristus illud quod per Antiochum praefiguratum est de illo: « Et pedes, inquit, ejus sicut ursi. » Ursus in eadem Danielis visione regnum Persarum atque Medorum significat, videlicet propter ejusdem regni duntaxat atque ferocitatem (Dan. vii). Illius ursi pedibus pedes hujus bestiae comparantur. Qui porro erunt hujus pedes, nisi acquirite ejus satellites, pessimaeque ejus legationum per totum mundum ad effundendum sanguinem portitores? Et qui illius ursi, scilicet illius regni Persarum atque Medorum pedes fuerunt, nisi complices Aman Agagitar, hostis Judaeorum, quia susceptas, inno impetratas a rege crudeliter epistolae de occidendis Judaeis, seiva mandata continentes, portare festinauerunt? (Esther, iii.) Quod ergo dicit, et pedes ejus similes urso, id est ac si diceret: Et ministri ejus sicut Aman ad effundendum sanguinem erunt festini. Et os ejus sicut os leonis. In eadem visione Danielis non leo, sed, quod saevius est, leaena, regnum Babylonicense significat, videlicet propter saevitiam ejus, et crudelitatem, sive propter luxuriam, et vitam libidinis pervientem. Igitur os ejus sicut os leonis, videlicet cum superbia loquitur atque crudelia, velut ille rex Babylonis cum diceret: « Et quis est Deus qui eripiat vps de manu mea? » (Dan. iii.) Et nota quod illic in visione Danielis, prima ponitur leaena, deinde alia similis urso, deinde alia quasi pardus, deinde bestia quarta sine nomine terribilis atque mirabilis, et fortis nimis (Dan. vii), hic autem ordine reciproco regnum Antichristi primum, bestia dicitur nomine generali absque nomine speciali. Deinde in ea similitudo pardi, deinde in pedibus ejus similitudo ursi, deinde in ore ejus similitudo leonis. Per quod mystice apostasia diabolici spiritus, qui in homine illo totus redundabit, significatur quam pertinax sit, mala sua reciprocando se-

que in sua vestigia revolvendo. Sequitur adhuc:

Et dedit illi draco virtutem suam, et potestatem magnam. Mirabiliter et illuc reducti in eadem visione Danielis detinemur, ut cum dicit: « Dedit illi draco virtutem suam (Dan. xii), » hoc esse videamus contrarium ei quod filio hominis dedit ille Antiquus dierum, virtutem et potestatem suam magnam. Sicut illic post ascensum bestiarum 453 illarum grandium, leaenae, ursi, pardi, et quartae, cujus nomen tacuit, continuo sequitur: « Et aspicebam donec throni positi sunt, et Antiquus dierum sedit. » Et subinde: « Aspicebam ego in visione noctis, et ecce cum nubibus caeli quasi Filius hominis veniebat, et usque ad Antiquum dierum pervenit, et in conspectu ejus obtulerunt eum, » Et dedit ei potestatem, et honorem, et regnum, et omnes populi, et tribus et linguae servient ei. Potestas ejus potestas aeterna, quae non auferetur, et regnum ejus quod non corrumpetur (Dan. vii). Ille contra postquam feram illam communem sive generali vocabulo bestiam appellavit, et eamque similem pardo, et pedes ejus sicut ursi, et os sicut leonis habere dixit; et hoc innuit quia ille homo peccati usque ad antiquum draconem pervenit, dicendo: « Et dedit illi draco virtutem suam, et potestatem magnam, » ac postmodum repetendo: « Et data est ei potestas in omnem tribum, et populum, et linguam, et gentem. » Porro quod illic dictum est: « Potestas ejus potestas aeterna, quae non auferetur, et regnum ejus quod non corrumpetur. » Ille in isto contrario nullatenus saltem adulteratum, ut caetera sunt, invenimus. Nec enim potestas illa quam dedit iste huic filio perditionis, aeterna sive incorruptibilis potest esse vel dici. Quid igitur sibi vult iste ruinosus peccati tyrannus, iste mortis praepositus? Quomodo Altissimum hic imitatur? Num istud est illud quod olim promittebat sibi, dicens in corde suo, et similis ero Altissimo? (Isa. xiv.) O veteris patrem mendacii, quomodo in eo quo maxime mendax est, veracem se esse vult gloriari? Quid enim hac similitudine dissimulat, qui hac iniquitate separatius? huc oculos suos miratur ad tale spectaculum, convertat omne caelum, cunctus orbis terrarum, universae generationes saeculorum. Altissimus de corde suo veritatem, verum, et bonum Verbum genuit, ipsumque incarnari voluit, atque illi homini propter perfectam humilitatis obedientiam, potestatem suam vere magnam in caelo et in terra dedit; hic autem imitator ejus, memor quod dixerat, et ero similis Altissimo, quasi similiter volens facere, mendacium de corde suo genuit, ipsumque in homine illo qui venturus est, totum congregabit atque fundabit. Illi quoque omnem potestatem suam dabit, videlicet omnia regna mundi. Verumtamen nec illud de suo, sed de rapina dabit. Nam quod in Evangelio Salvatori tentando ostendens omnia regna mundi et gloriam eorum, dicensque: « Haec omnia dabo tibi, si cadens adoraveris me; » addit etiam: « Haec omnia mihi tradit sunt, et cui volo do illa

(*Matth. iv*; *Luc. iii*). » Mentitur, quia non omnino aut vere tradita sunt illi, sed ipse rapuit, cujus videlicet rapinæ principium deceptio fuit, qua primum hominem decepit. Denique juxta veritatem, « Domini est terra et plenitudo ejus (*Psal. xliii*), » nihilque est omnino quod illius esse non debeat, præter solum rationalis creaturæ vitium. Ergo quod dicendo potestatem sive virtutem, addidit magnam, non pro vero, sed pro æstimatione ejus dictum intellige. Videamus adhuc quod sequitur :

« Et vidi unum de capitibus suis quasi occisum in mortem, et plaga mortis ejus curata est. » Unus idemque homo peccati Antichristus, et paulo ante bestia caput septem, et hic unum de capitibus bestię dicitur, videlicet bestia tot caput, pro corpore suo quod est omnis generatio impiorum, unum autem caput pro sua persona, et pro illius temporis sui quo revelandus est principatu, rex omnium superbę filiorum. Sane quod hic dicit, « caput istud bestię quasi occisum in mortem, et plagam mortis ejus curatam ; » hoc idem post aliqua repetit, caput ipsum bestię appellans, cum dicit : « Ut faciant imaginem bestię quę habet plagam gladii, et vixit. » Ubi quæso caput istud occisum fuit, ubi plagam gladii accepit ? quomodo plaga mortis ejus curata est ? quomodo vixit ? imo quomodo istud ad nomen spectat Antichristi, id est Christo contrarii ? Vere modo mirabili, modo execrabili. Verus namque Christus plagas clavorum, et plagam lanceę accepit, et peccato mortuus fuit ; nunc autem mors ejus curata est, et ipse Deo vivit. Ille autem, o res mira ! in cœlo coram Patre, et Filio et Spiritu sancto, judicio subactus coram omni cœlorum curia, beatorumque angelorum sancto senatu, pro superbę crimine sententiam capitalem accepit, et gladio percussus est æternę damnationis, atque ita Deo mortuus peccato vixit, et adhuc vivit. Vivit, certe vivit, quia semetipsum nimis pertinaciter defendit, neque se pro mortuo, sed pro Deo vult haberi, imo supra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur, se extollit (*II Thess. i*). Nunquid ergo vere plaga mortis ejus curata est ? Non curata est, sed ipse rebellis gladii, rebellis sententię Dei, nihil sibi plagam illam novuisse contendit. Quid enim ? Et antequam in illum ingrediatur diabolus, proprium vas illius perditionis, quamvis in cœlo percussus fuerit, templa sibi atque aras atque sacerdotes, et sacrificia quasi Deo vivo conquisivit ; postquam hominem illum ingressus fuerit, regna mundi obtinebit et in templo Dei sedebit, ostendens se tanquam sit Deus. Quomodo iste concedet vel proprię saltem conscientię consentiens quod occisus, quod vulneratus unquam fuerit, aut vulnerari aut occidi unquam debuerit ? O tyranne, tyranne, miramur unde tam fatua duritia, tam dura fatuitas, quomodo vel unde tibi, et tamen in genere nostro multos tibi conformes a te prædoctos legimus, videmus secundum exemplum tuum indurari et infatuari. Nam quisquis in crimine convictus, judicio addictus, contra conscientiam propriam facit,

consciensque criminis semetipsum defendens, sententiam relidit. Exempli gratia : Potens quisquam adulteri sive homicidii reus atque rebellis dum gladium anathematis, quo juste percuitur, vi sua relidit, recte atque vere de isto judicamus quia habet plagam gladii et vivit, id est, quia in conscientia proprio judicio condemnatus est, et tamen per contumaciam sese defendit tanquam justus sit. Sequitur :

« Et admirata est universa terra post bestiam, et adoraverunt draconem qui dedit potestatem bestię, et adoraverunt bestiam, dicentes : Quis similis bestię, et quis poterit pugnare cum ea ? » Hic illa generatio maxime culpatur, quę talem illum hominem susceptura est, secundum gravem et veridicam questionem illius hominis qui « benedictus venit in nomine Domini, » qua dicit : « Ego veni in nomine Patris mei, et non susceperunt me ; alius veniet in nomine suo, illum suscipient (*Joan. xv*). » Illi namque terra sunt, et terrena sapiunt ; et illa susceptio, qua suscipient illum, admiratio ista est de qua nunc dicit : « Et admirata est universa terra post bestiam. » In hoc ergo culpantur, in hoc illis exprobratur, quia nisi terra essent, ei quid eorum quę sursum sunt saperent, non admirarentur, non magnipenderent terrenam ejus altitudinem, terrenam potentiam, terrenam gloriam, quam verus Christus adeo nihili pendit, ut eo tempore quando primum salutabatur rex Israel a turbis dicentibus : « Benedictus qui venit in nomine Domini (*Matth. xxi*), » assello sedere voluerit, in contemptum omnis terrę celsitudinis. Amplius autem eos percudit in eo quod subiungit : « Et adoraverunt draconem qui dedit potestatem bestię, et adoraverunt bestiam dicentes : Quis similis bestię, et quis poterit pugnare cum ea ? » Dicturus, « et adoraverunt bestiam, » præmisit, « et adoraverunt draconem qui dedit potestatem bestię. » Quare ? Videlicet quia ut adorarent bestiam, causa illa præcedens effecit quod adoraverunt draconem talis bestię parentem. Etenim quomodo Apostolus dicit, « Eo quod charitatem veritatis non receperunt ut salvi fierent, ideo mittet illis operationem erroris ut credant mendacio (*II Thess. i*). » Item eodem modo recte dicas : « Eo quod adoraverunt draconem, » id est diabolum, idcirco errare permittuntur ut adorarent bestiam, id est Antichristum. Sed dicis : Quomodo saltem impii dicantur adorasse diabolum, qui etiam sæpe maledicunt diabolum ? Ad hæc, inquam : Certe (ut de cæteris modo taceam) saltem in eo diabolum adoraverunt, quod mammonę servierunt. Nam et Apostolus de avaritia dicit, quod simulacrorum servitus sit (*Ephes. v*). Ergo quia mammonę jamdudum servi fuerant, et mammonę serviendo adorabant diabolum, quid miraris quod deinde bestiam adoraverunt habentem divitias, valentem dare aurum et argentum, ntpote cui dedit draco potestatem omnium quę sua sunt ? Itaque admirantes et adorantes dicent : « Quis similis bestię ? » Ita percontabuntur, sibi quę respondebunt : Nullus. Dicent adhuc : « Et quis po-

terit pugnare cum ea? » Sic fatui fatua loquentes, non recordabuntur quod quondam Pharaon cum curribus et equitibus suis, pugnante Deo pro Israele, in mare mersus sit (*Exod. xiv*), quod canes comederant Jezabel (*IV Reg. ix*), quod Nabuchodonosor ex hominibus ejectus est, et per septem tempora fenum comedit ut bos (*Dan. iv*), quod Aman in patibulo appensus est (*Esther. vii*), quod Antiochus vivens intrinsecus computruit (*I Machab. iv*), et sicut Daniel prædixerat sine manu contritus est, quod Nero minister diaboli ut dedecorose vixit, ita et turpius perit (*Daniel. vii*). Horum non recordabuntur, imo nec si quis commemoret hæc audire patientur. Nam de ipsis maxime verum erit quod dicit Apostolus : « Et a veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur (*I Tim. iv*). » Tam stulta admirationis exemplum in illis quoque mirari possumus, de quibus in Actibus apostolorum scriptum est : « Statuto autem die Herodes vestitus veste regia sedit pro tribunali, et concionabatur ad eos. Populus autem acclamabat : Dei voces, et non hominis (*Act. xii*). » Denique « quis similis bestię, et quis poterit pugnare cum ea, » voces Dei sunt et non hominis, id est, voces quas soli Deo liceat appellare et non homini. Exempli gratia, in psalmo justus dicit : « Omnia ossa mea dicent, Domine, quis similis tui? » (*Psal. xxxiv*). Isti autem dicunt : « Quis similis bestię, » id est quis similis Christo? Nam ex persona Joannis bestia dicitur, a seductis autem ille homo Christus dicitur. Item justus Deo dicit : « Tu terribilis es, et quis resistet tibi? » (*Psal. lxxv*). Isti autem econtra dicunt de bestia : « Et quis poterit pugnare cum ea? » Hoc est quod nunc diximus exemplum ejus Herodem quoque fuisse, cui vulgus nimis prona adulatione acclamavit, Voces Dei et non hominis. Et quantum fuit propter quod illi, videlicet Herodi voces acclamaverunt ejusmodi? Exiguum sane longeque minus quam futura est magnitudo hujus bestię. Josephus in decimo nono libro *Antiquitatum* evidentius commemorat illud vanitatis ridiculum : « Cum, inquit, in honorem Caesaris spectacula civibus ederet, votivo ut videbatur salutis Caesaris die, cumque illuc totius provincię viri et honore et facultatibus præditi convenissent, secundo spectaculorum die indutus veste fulgenti ex auro argentoque mirabiliter intertexta, incipiente die procedit ad theatrum. Ubi cum primos solis radios argentea vestis gremio suscepisset, repercusso splendore duplicatam spectantibus lucem fulgore metalli vibrantis effudit, ut intuentibus perstringeret aciem terror aspectus, et per hoc plus aliquid de eo quam humanę naturę est, artifex arrogantia mentiretur, illico adulantis vulgi concrepant voces, honorem sonantes, sed exitium ferentes, et hinc atque illinc ab eis clamantibus Deus compellabatur, utque fieret propitius simpliciter exorabatur, dicentibus populis, quod nunc usque te ut hominem timuimus, sed ex hoc jam supra humanam naturam te esse fatemur. » Igitur si pro veste, argentea sole radiante repercussa

A homini unius provincię regulo tantum attribuerunt, quanto putas bestię tam magnę claugore voces Dei concrepabant, possidenti omne aurum et omne argentum, simul etiam fulgenti luce miraculorum? aut nunquid homines illius temporis minus prout erunt ad adulandum? Quales enim illis novissimis diebus illis periculosis temporibus homines erunt. Nimirum, ut ait Apostolus, « seipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemii, parentibus inobedientes, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace, criminales, incontinentes, immites, sine benignitate, proditores, protervi, tumidi, voluptatum amatores magis quam Dei (*II Tim. iii*). » Cum istis miserit Deus operationem erroris, quid miraris eos acclamare voces Dei et non hominis? (*II Tim. ii*; *Act. xii*). Et de illo quidem in Herode tenuiter dictum est, eo quod non dedisset honorem Deo, scilicet acquiescendo immoderato favori populi, de ista vero bestia longe majus est, quod hæc Scriptura dicit. Sequitur enim :

« Et datum est ei os loquens magna, et blasphemiam; et data est illi potestas facere menses quadraginta duos. » Et continuo ut exponat oris illius magnitudinem, vel quę magna illud os locuturum sit, adhuc addit : « Et aperuit os suum in blasphemias ad Deum, blasphemare nomen ejus et tabernaculum ejus, et eos qui in cœlo habitant. » Itemque exponens quę potestas illi detur, vel qualiter acceptam exerceat potestatem per menses quadraginta duos, addit adhuc : « Et datum est illi bellum facere cum sanctis et vincere illos. Et data est ei potestas in omnem tribum, et populum, et linguam, et gentem. » Hoc peccati insigne est ejus de quo scriptum est « Et ipse est rex super omnes filios superbiz (*Job xli*), » quod non tantum acquiescet immo terato favori dicentium, Quis similis bestię; verum etiam os magnum, os magna loquens habebit, arrogando sibi magnificentiam Dei et exigendo ab omnibus voces Dei et non hominis, ut dicant omnes, Quis similis tui. Hoc exiget non tantum ore, verum etiam bellica potestate. Idcirco aperiet os suum in blasphemias ad Deum : videlicet, sicut ait Apostolus, extollendo se supra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur (*II Thess. ii*). Idcirco bellum faciet cum sanctis, et vincet illos, videlicet qui blasphemante ore non poterit, bellando se vindicabit atque occidendo. Et nota diligenter quod hæc omnia faciet secundum nomen suum, imo secundum hæc jam nomen illi impositum est, quod est Antichristus, id est, Christo contrarius. Etenim omnia quę hic dicuntur contraria sunt eis quę de Christo legimus. Primo quod datum est illi os loquens magna, ori Christi contrarium est. Denique os Christi parvum et taciturnum fuit. Scriptum quippe est : « Oblatus est quia ipse voluit, et non aperuit os suum; sicut ovis ad occisionem ducetur, et quasi agnus coram tondente obmutescet, et non aperiet os suum (*Isa. lxxv*). » Item in propheta cujus evangelista quoque meminit : « Non contendet, neque clamabit, neque audiet aliquis in

plateis vocem ejus (*Isa. xlii*; *Matth. xii*). » Et hic **A**
455 quidem in blasphemias ad Deum illud os ura-
 gniloquum aperiet; illud autem illi confessionem et
 laudem Dei os suum aperuit. Exempli gratia, cum
 dicit: « Confiteor tibi, Pater, Domine cæli et terræ
 (*Matth. xi*). » Hæc omnino contraria sunt. Item non
 solum nomen Domini, sed et tabernaculum ejus, et
 eos qui habitant in cælo blasphemabit. Ille autem
 non solummodo Patri Domino cæli et terræ confes-
 sus est, sed et tabernaculum ejus, id est Ecclesiam,
 et eos qui in cælis habitant vel habitaturi sunt,
 honorificavit et beatificavit, et in hoc os suum ape-
 ruit, sicut in Evangelio scriptum est: « Et aperiens
 os suum docebat eos, dicens: Beati pauperes spi-
 ritu quoniam ipsorum est regnum cælorum (*Matth.*
v), etc. quæ ita concludit: « Gaudete, et exsultate,
 quoniam merces vestra multa est in cælo (*ibid.*). »
 Hæc manifeste contraria sunt. Item « potestas ejus
 facere bellum cum sanctis per nicheses quadraginta
 duos; » illius autem potestas per tantundem temporis
 fuit pacem parare sanctis, quemadmodum dicit:
 « Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis (*Joan.*
xiv). » Hæc nimirum contraria sunt. Item « potestas
 hujus in omnem tribum, et populum, et linguam,
 et gentem; » illius autem potestas a Deo nulla in
 quemquam fuit, ut ne saltem de minimis judicaret
 agellis. Imo « cum dixisset ei quidam de turba: Ma-
 gister dic fratri meo ut dividat mecum hæreditatem,
 Ille dixit ei: Homo, quis me constituit judicem aut
 divisorem super vos? » (*Luc. xii*.) Sed et cum cogno-
 visset quia venturi essent hi quos paverat de quin-
 que panibus et duobus piscibus numero quasi quin-
 que millia, ut raperent et facerent eum regem, « fugit,
 Inquit evangelista, in montem ipse solus (*Joan. vi*), »
 quia videlicet sicut postea dixit Pilato: « Regnum
 ejus non erat de hoc mundo, nec est (*Joan. xviii*). »
 Hæc nihilominus contraria sunt. Sequitur enim:

« Et adorabunt omnes qui inhabitant terram,
 quorum non sunt nomina scripta in libro vitæ agni
 qui occisus est ab origine mundi. » Magnam et ve-
 ram illorum qui eum adoraturi sunt determinatio-
 nem fecit, dicendo: « quorum non sunt nomina scri-
 pta in libro vitæ agni. » In libro vitæ, hoc est in
 cælo, sicut in Evangelio dictum est: « Sed in hoc
 gaudete, quod nomina vestra scripta sunt in cælo
 (*Lut. x*). » Ubi ergo scripta sunt nomina illorum
 qui eum adorabunt? in terra sicut propheta testa-
 tur: « Recedentes a te in terra scribentur (*Jer.*
xvii). » Hoc ipsum in præsentī determinatione faci-
 tum non est. Dicturus namque « quorum non sunt
 scripta nomina in libro vitæ, » premisit « omnes qui
 inhabitant terram. » Nam terram inhabitare est ter-
 renis toto desiderio inhiare. Quod qui facit, a Deo
 recedit, et in terra scribitur, juxta quod alibi pro-
 phetica confessione dictum est: « Deleantur de libro
 viventium, et cum justis non scribantur (*Psal.*
lxviii). » At ille solos adoratores illos admittit,
 « quorum nomina scripta sunt in libro vitæ ab ori-
 gine mundi. » Qui liber est præscientiæ Dei, et bea-

ta certitudo prædestinationis, sicut etiam cum de-
 terminatione Angelus ad Danielelem dicit: « Et in
 tempore illo salvabitur populus tuus omnis qui in-
 ventus fuerit scriptus in libro (*Dan. xii*). » Scripturæ
 istæ contrariorum sunt, et libri ipsi contrarii, sed et
 scribendorum librorum causæ contrariæ sunt. Nam
 libri boni libri vitæ, in quo scripti sunt omnes et
 soli salvandi, causa est propositum Dei, de quo
 Apostolus dicit: « « Scimus quoniam diligentes
 Deum omnia cooperantur in bonum, his qui secun-
 dum propositum vocati sunt sancti. Nam quos præ-
 scivit et prædestinavit conformes fieri imaginis Filii
 sui (*Rom. viii*), » etc. De isto libro cum dixisset hic,
 « quorum non sunt scripta nomina in libro vitæ agni
 qui occisus est, » addidit: « ab origine mundi. » Non sic
 legendum vel subintelligendum est, « In libro vitæ
 Agni qui occisus est ab origine mundi, » sed ita: Quo-
 rum nomina non sunt ab origine mundi scripta in libro
 vitæ Agni qui occisus est. Et est sensus: Non sunt
 scripta in Libro vitæ ab origine mundi, id est, non
 fuerunt in proposito Dei in ipsa origine mundi, vide-
 licet quando creatis primis hominibus benedixit
 illis, et ait: « Crescite et multiplicamini et replete
 terram et subjicite eam (*Gen. i*). » Venique quos illa
 benedictione jussit nasci, omnes et soli in libro vitæ
 sunt scripti. Qui, videlicet liber vitæ, ideoque recte
 dicitur Agni, quia cuncti electi, quorum nomina in
 illo scripta sunt, non aliter quam per Agnum Jesum
 Christum, per sanguinem ejusdem Agni Jesu Christi,
 benedictionem illam quæ nasci vel multiplicari jussit
 sunt, quam in Adam perdidērunt, recuperare potue-
 runt aut possunt. Ad gloriam illius ut nascerentur et
 viverent, erant in proposito, et præscientiæ, et præ-
 destinatione Dei, sicut Apostolus jam loco supra
 dicto cum dixisset: « His qui secundum propositum
 vocati sunt sancti. Nam quos præscivit et prædesti-
 navit, » continuo subjicit, « conformes fieri imaginis
 Filii sui, et per humilitatem mortis ejus vocati, » sive
 ex dispersione in unum congregati, et justificati, et
 magnificati sunt. Porro libri mali, libri mortis, in
 quo scripti sunt omnes et soli qui non pertinent ad
 illud propositum Dei, causa fuit peccatum, quando
 primum in hunc mundum intravit per invictam dia-
 boli (*Sap. ii*), testante Scriptura, cum non ante sed
 post actum ejusdem peccati Deus mulieris dicit:

« Multiplicabo arumnas tuas, et conceptus tuos
 (*Gen. iii*). » Ista multiplicitas sive superfluitas con-
 ceptuum, et ab initio semper multitudine sua reple-
 miner oppressit tardius atque parcius nascentes
 filios benedictionis, hucplens a primogenito Eva
 Cain, qui fratrem suum Abel justum occidit (*Gen. iv*),
 et in illis novissimis diebus, de quibus nunc sermo
 est, adorans et dicens, « quis similis bestie, et quis
 poterit pugnare cum ea, » residuos persequetur, et
 occidet filios ejusdem benedictionis. Sequitur:

« Si quis habet aurem, audiat. Qui in captivitatem
 duxerit, in captivitatem vadet, et qui gladio occi-
 derit, oportet eum [gladio] similiter occidi. » Veho-
 menter nos excitare atque ad audiendum attentum

facere voluit, praeiudicando: « Si quis habet aurem, audiat. » Quis autem ad istam vocem haesitet? Quis non statim propositionem veram esse concedat, qua dicit: « Qui in captivitatem duxerit, in captivitatem vadet: et qui gladio occiderit, oportet eum similiter occidi? » Idem namque est quod cum Petrus dixisset: « Convertite gladium tutum in locum suum, » continuo subiunxit: « omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribunt (*Matth. xxvi*). » Ubi et subaudiendum est, nisi poenitentiam egerint; quoniammodum et in lege, ubi dictum est, qui hoc vel illud fecerit. Exempli gratia: « Qui percusserit volens hominem occidere, morte moriatur (*Exod. xxi*); » subaudiendum est, nisi poenitentiam egerit. Aliter enim regula sanctae doctrinae non statuit. Itaque vera propositione audita vel concessa, respice et considera quia bestia haec, homo iste peccati qui se dicit Christum esse, sed bestia est, gladium accepit, in captivitatem duxit, et gladio occidit, faciendo bellum cum sanctis, ut, sicut postmodum haec Scriptura dicit, « occidatur quicumque imaginem eius non adoraverit. » Igitur inexcusabiles erunt quicumque bestiam talem adorabunt. Habent enim signum quo cognoscant certissime esse illum non Dei, sed diaboli filium, utpote hominem homicidam, hominem sanguinariū. Nam « in hoc, inquit hic item Iohannes, manifesti sunt filii Dei, et filii diaboli (*I Joan. iii*). » In quo manifesti sunt? Continuo cum subiunxisset: « Omnis qui non est **456** iustus, non est ex Deo, » addidit: « Et qui non diligit fratrem suum. » Statimque a vestigio eum discessit: quoniam haec est annuntiatio quam audistis ab initio, ut diligatis alterutrum, adiecit atque ait: « Non de Cain, qui ex maligno erat, et occidit fratrem suum (*Ibid.*). » Hoc est signum in quo cognoscant hi, qui ex Deo sunt, ex maligno illum esse malignum, quia occidet, sicut iam dictum, et in captivitatem ducet, quod non facit nec fecit omnis qui ex Deo est. Hoc audiat si quis habet aurem, hoc ad memoriam revocet quisquis fidelem habet rationem. Et cum viderit illum ducere in captivitatem et gladio occidere, etiam si sententiae eorum, vel testimoniorum de Scripturis non habet abundantiam, saltem ex hoc solo quod ille homicida est, sciat quod ex Deo non est, et ideo non stabit. Sed sicut

A huius probanda est, quia bestia illa faciet quidem et prosperabitur et dirigetur dolus in manu eius. At illi nihilominus tamen credent et perseveranter pro vero habebunt id quod dictum est, quia qui in captivitatem duxerit captivabitur, et qui gladio occiderit, ipse similiter occidetur. Sed vero frustrabitur haec patientia fidesque sacerdotum, quia post finem vel consummationem bestiae his tribulationibus quae per menses quadraginta duos preloberunt, tunc abbreviabitur, interficiet illum Dominus Jesus spiritus oris sui et destruet Illustratione adventus sui (*II Thess. ii*). Sequitur:

« Et vidit aliam bestiam, ascendentem de terra, habentem cornua duo similia Agni, et loquebatur sicut draco; et potestatem prioris bestiae omnem faciebat in conspectu eius. Et fecit terram et habitantes in ea adorare bestiam primam, cuius curata est plaga mortis. Et fecit signa magna, ut etiam ignem faceret de caelo descendere in terram in conspectu hominum. » Venerant illam septem capitum universam impiorum generationem esse iam dictum, et ipsa septem capita septem fuisse vel esse regna mundi, quorum potentia diversis temporibus sanctos Altissimi contrivit, quorum septimum caput Antichristus erit. Quae est ergo haec alia bestia quam vidit ascendentem de terra? Aut quomodo ducit sunt bestiae, cum unum sit corpus generationis pravae et perverse, sicut contra unum est corpus generationis iustis sanctae et electae? Ad haec sciendum quia generatio nequam cum una sit, alia tamen et alia dicitur bestia, propter geminam vim scilicet bellicam sive regiam atque magicam. De magica vi nunc Scriptura haec narrationem divinae visionis incipit, cum dicit: « Et vidi aliam bestiam ascendentem de terra. » Quando putas alia bestia haec ascendit quam iste ascendentem vidit? Nimirum uno eodemque tempore quando illa bestia prior ascendit, habens septem capita, quorum septimum caput regnum erit Antichristi. Etenim ubi primum generatio impiorum generationem sanctorum servituti subiecit et affixit, atque ad amaritudinem perduxit in operibus turis luti et lateris, insuper Pharaone precipiente omni populo suo ac dicente: « Quidquid masculini sexus natum fuerit, in flumen projicite; quidquid feminei, servate (*Exod. i*); » tunc cum illa regia sive hostica vi pariter contra Deum ascendit et magica vis. Quomodo? Videlicet cum ingressi fuissent Moyses et Aaron ad Pharaonem, ut faceret signa sicut praeceperat Dominus, « Vocavit Pharaon sapientes et maleficos, et fecerunt etiam ipsi per incantationes aegyptias et arcana quaedam similiter (*Exod. vii*). » Igitur aliam bestiam tunc ascendentem vidi, inquit. Quid autem hoc ad rem praesentem, ubi manifesto de aperta persecutione loquebatur Antichristi, quae erit in diebus novissimis? Profecto quia prius quidem esse coeperunt, et pugnae adversus Deum praestigia magorum, sed tunc magis abundant. « Surgent enim, inquit Christus, pseudochristi et pseudoprophetae; et dabunt signa magna et prodigia; ita

« Haec est patientia et fides sanctorum. » Ac si dicat: In hoc sanctorum fidelis patientia patiensque

ut in errorem inducantur, si fieri potest, etiam elocuti (*Matth. xxiv*) » Hoc idem de bestia hac presenti capitulo Scripturæ hujus series declarabit. Nunquam defuit hæc pessima vis in societate crudelis gladii, regibus (qui persecuti sunt et contriverunt sanctos Altissimi) Ægyptiis, Israeliticis, Babyloniiis, Medis atque Persis, Græcis, Romanis, nec potestati Antichristi deerit, imo abundantior atque potentior aderit. Verum Romani imperatores illa secretius usi sunt, quorum Julianus apostata malitiosius atque ardentius arti illi incubuit; Græci quoque atque Macedones non adeo evidenter; superiores autem Persæ, Babylonii atque Ægyptii, publice et quasi licenter illa usi sunt, publicisque nominibus magi ipsorum se prædicaverunt, nec absconderunt. Porro Israelitici reges magos suos prophetali nomine palliabant, qualium una die quadringentos quinquaginta viros Elias occidit, omnes prophetas Baal (*III Reg. xviii*). Qualem bestiam hanc ascendentem iste vidit? Habentem, inquit, cornua duo similia agni, et loquebatur sicut draco. » Sicut bestia septem capitum, quæ prius descripta est per cornua decem, sic et bestia hæc habet cornua duo; quia videlicet sicut regnorum decem primi reges fuere notissimi, quos et superius commemoravi, ita et magicæ artis duo sunt auctores notissimi, magisque notati, quos contra Moysen et Aaron, sicut jam dictum est, Pharaon convocavit. Duo namque fuerunt, Jannes et Mambres, sicut et Apostolus meminit. Qui cum dixisset: « Ex his enim sunt qui penetrant domos, et captivas ducunt mulierculas oneratas peccatis, quæ ducuntur variis desideriis, semper pervariantes, et nunquam ad scientiam veritatis pervenientes, continuo subiunxit: « Quemadmodum enim Jannes et Mambres resisterunt Moysi, ita et isti resistunt veritati, homines corrupti mente, reprobi circa fidem, sed ultra non proficient. Insipientia enim eorum manifesta erit omnibus, sicut et illorum fuit (*II Tim. ii*). » Igitur duo cornua bestia hæc habuit, ubi primum ascendit, id est duos principes suæ efficaciæ magica ars habuit, ubi primum contra Deum stetit. Et cornua hæc similia agni, videlicet superba et contraria similitudine, faciendo similiter miracula, ut fiunt per Verbum Dei, quod est Agnus Dei. Nam et si litteram historicam spectes, ubi primum bestia hæc ascendit, valde convenienter, et proprie dictum est, « similia agni. » Denique cuncta quæ fecerunt signa Moyses et Aaron coram Pharaone et Ægyptiis pulchre dicuntur signa agni, videlicet pro eo quod cuncta illa consummata sunt per sanguinem agni, quem populus Israel ut ultima plaga Pharaon et Ægyptus tangerentur, ad vespem immolavit (*Exod. xii*). Illic plane cornua bestię similia videbantur cornibus agni, ubi scriptum est: « Fecerunt malefici **457** etiam ipsi per incantationes suas Ægyptias et arcana quedam similiter, projeceruntque singuli virgas suas quæ versæ sunt in dracones (*Exod. vii*). » Item: « Cum elevans virgam Moyses percussis-

set aquam fluminis et versa esset in sanguinem, fecerunt, inquit Scriptura, similiter malefici Ægyptiorum incantationibus suis (*ibid.*). » Tertium fecerunt per incantationes suas similiter, eduxeruntque ranas super terram Ægypti (*Exod. viii*). Illucque fingere potuerunt similitudinem cornuum agni, sed ultra non potuerunt, victosque se esse fatentes, dixerunt: « Digittus Dei hic est (*ibid.*). » Eodem modo per tempora sequentia sub cæteris regnis supradictis ars magica semper affectavit similitudinem Dei, voluitque videri quod non minora faceret signa quam fiebant per Verbum Dei. De qua presumptione hujus bestię nunc protinus dicit: « Et loquebatur sicut draco, id est sicut diabolus, qui taliter locutus est: Ero similis Altissimo (*Is. xiv*). » Nam et hoc legimus in plerisque veteribus gestis, quod ut pro diis colerentur, quibusdam magicis exigebant tormentis. « Et hæc bestia potestatem prioris bestię omnem faciebat in conspectu ejus. » Ac si dicat: Signa facientes magi confortabant regios animos ad non credendum, et resistendum signis et virtutibus Dei, ut non minus potentes viderentur sibi quam erat Deus, qui cum tantis prædicabatur prodigiis, cum haberent et ipsi secum tales qui similia facerent illi. Hoc erat facere omnem potestatem bestię in conspectu ejus, æstimationem magnifici cordis ejus roborare, ne sibi mel impotens videretur.

« Et fecerunt terram, et inhabitantes in ea adorare bestiam primam, cujus curata est plaga mortis. » Cæteris omissis quæ acta sunt, ex quo apparuerunt illa jam dicta duo cornua similia agni, quæ perpetravit ars magica, conjuncta contra Deum regnorum supra dictorum gladiis, ad illos de quibus paulo ante loquebatur dies novissimos præsens littera nos reducit. Nam bestia, « cujus curata est plaga mortis, » septimum bestię caput erit Antichristus, de cujus plaga ubi illam acceperit, quomodo curata sit, sive curatam videri velit, jam supra pro posse dictum est. Ergo lecit, id est faciet terram, et omnes habitantes in ea, scilicet terrenos homines, thesaurizantes non in cælo, sed in terra, cupiditate sacrilega adorare bestiam primam, videlicet principalem Antichristi potentiam, bestialemque ejus suscipere extollentiam, qua extollitur supra omne quod dicitur Deus. aut quod colitur (*III Thess. ii*). Quomodo hoc fecit? Ait: « Et fecit signa magna, ut ignem faceret de cælo descendere in terram, in conspectu hominum. » Magna vis, magna et mira efficacia spiritus seductionis. Sed quibus hoc erit magnum? Nimirum « his qui pereunt, ut ait Apostolus, eo quod charitatem veritatis non receperunt, ut salvi fierent (*ibid.*). » Diligenter animadvertendum; cum enim dicit Apostolus « eum, cujus adventus secundum operationem Sathanæ in omni virtute, et signis, et prodigiis mendacibus, et in omni seductione iniquitatis, » ita subiungendo « his qui pereunt, eo quod charitatem veritatis non receperunt, ut salvi fierent, » evidenter

astruit, quia nisi periissent, jam non seducerentur, nisi claritatem veritatis prius intus reliquissent, nequaquam foris mentibus prodigiis acquiescerent. Annon iste consuetus et antiquus est ordo pereundi? Denique et de primis hominibus fere omnes idem scimus, quia nisi prius intus per superbiam periissent, nisi charitatem veritatis reliquissent, non tam facile foris tentati cederent, non tam cito prodigioso serpentis bruti animantis colloquio [alloquio] sese inclinarent, aut promissionibus crederent. Quapropter id ipsum quod nunc universaliter Apostolus dicit, eo quod charitatem veritatis non receperunt, ut salvi fierent, ideo mittet illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio, ut judicentur omnes qui non crediderunt veritati, sed consenserunt iniquitati, lamentabili valde et damno nobis exemplo constans et indubitabile verum est, quia sic primis parentibus nostris accidit, quibus, quia charitatem veritatis non receperunt, misit Deus in illo serpente operationem erroris. Non ergo miremur quasi novum id quod fiet illis, ut signa magna faciat in conspectu eorum bestia talis, seducat eos, sicut mox subiungendo Scriptura dicit: « Et seducit habitantes in terra, propter signa quæ data sunt illi facere in conspectu bestiarum, dicens habitantibus in terra ut faciant imaginem bestiarum, quæ habet plagam gladii, et vixit. Et datum est illi, ut daret spiritum imagini bestiarum, et ut loquatur imago bestiarum. » Nullum quippe seducet nisi eum qui perit, qui charitatem veritatis reliquit. Quid autem veræ aut inaudite magnitudinis habent signa hæc maxima quæ facere poterit, quæque hic Scriptura pro ipsorum excellentia posuit? Unum namque est in eo quod ait, ut etiam ignem faceret de cælo descendere in conspectu hominum. Aliud vero miraculum in eo quod dicit: « Et datum est illi, ut daret spiritum imagini bestiarum, et ut loquatur imago bestiarum. » Nunquid hæc talia vel tanta sunt, qualia vel quanta diabolus unquam fecerit? Nonne ignem quoque de cælo descendere fecit in conspectu hominum, data sibi potestate, ut tentaret Job? « Ignis Dei, » ait ille nuntius, qui nesciret quid ageretur, quid Satan moliretur, « ignis Dei cecidit de cælo, et tactas oves puerosque consumpsit, et effugi ego solus, ut nuntiarem tibi (Job 1). » Nonne item diabolus idem, spiritum dedit imagini suæ, et ut loqueretur imago sua, quando serpens locutus est verba maligna, verba mortifera? Nam per qualemcumque imaginem suam diabolus eo tempore locuturus sit, de illo serpente qui hominem primum decepit, constat quod imago ejus sit, eo vel maxime quod illud reptile genus humanum extunc quasi naturaliter odit (Gen. iii). Quomodo ergo excusabiles erunt, qui per hujusmodi signa seducti, bestiam illam adorabunt? Nunquid de ignorantia excusari poterunt? Nempe si ignorant, si non legerunt quod primis hominibus talis imago bestiarum, scilicet serpens locutus fuerit, et quod ignem de cælo super oves beati Job descendere fecerit, insipientes sunt.

A si autem norunt, si legerunt, et tamen non sibi cavent, stulti sunt. Psalmista vero dicit: « Quia simul insipiens et stultus peribunt (Psalm. xlviii). » Quod si imaginem manu factam velis intelligi, cui spiritum datura sit, ut loquatur, pro eo, quod cum dixisset Scriptura: « et seducit habitantes in terra propter signa quæ data sunt illi facere in conspectu bestiarum, » subiunxit, atque ait, dicens, « habitantibus in terra, ut faciant imaginem bestiarum; » si, inquam, imaginem hic vulgari sensu velis accipi, quales possunt ab hominibus fieri in ligno et lapide, sive quocunque æramento, multo magis miraculum istud diabolicæ malitiæ usitatum fuit, ut loqueretur imago hujusmodi. Hujusmodi namque imagines loquebantur in templis arte spiritus maligni cavernas patentes irrepentis ante exaltatum signum crucis Christi. Si igitur bestia hæc sua persuasione egerit ut faciant homines imaginem illius bestiarum majoris, exempli gratia, ut Isaias ait: « Artifex lignarius extendit normam, formavit idolum in runcina, fecit illud in angularibus, et in circulo tornavit illud, et fecit imaginem viri quasi speciosum 458 hominem habitantem in domo (Isa. xliv), » et tali modo sederit in domo Dei, ille homo peccati, filius perditionis, in loco de quo signum crucis Christi deiecerit, nonne multo magis insipiens aut stultus erit, qui curvabitur, et adorabit illud? Nimirum, ut ait idem Propheta, « cor insipiens adorabit illud, et non liberabit, imo perditioni dabit animam suam (Ibid.). » Talium signorum verus Christus nullum fecit, aut facere debuit. Nusquam ignem de cælo in conspectu hominum descendere fecit, licet hoc ante adventum ejus Elias in virtute ipsius fecerit (IV Reg. i). nullam aliquando imaginem loqui fecit, aut facere debuit. Quæ enim utilitas est in signis hujusmodi? Imo cum dicerent illi discipuli ejus Jacobus et Joannes: « Domine, vis, dicimus, ut ignis de cælo descendat, et consumat illos, videlicet Samaritanos qui non receperunt eum, quia facies ejus erat euntis Jerusalem, conversus increpavit illos, et dixit: Nescitis cujus spiritus estis. Filius hominis non venit animas perdere, sed salvare (Luc. ix). » Item cum a Pilato remissus esset ad Herodem, qui et viso illo gavisus est valde, quia sperabat signum aliquod videre ab eo fieri, nihil illi respondit, maluitque ab eo sperni et illud quam curiositatem ejus supervacuis pascere signis, quippe qui non quærebat signa pietatis, sed miracula vanitatis (Luc. xxiii). At ille solummodo in causa vel in tempore opportuno, qualia signa dignetur facere, vel profiteri, breviter edicit. Exempli gratia, cum loquitur discipulis Joannis: « Euntes, renuntiate Joanni quæ vidistis et audistis: Cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes evangelizantur (Matth. xii). » Talium pietatis signorum non erit opifex pietatis adversarius, scilicet « bestia quæ habet plagam gladii, et vixit, » neque alia bestia propheta ejus, sicut non fecerunt duo cornua ejus Janus et Mar-

bres, de quibus supra diximus. Illi namque nec A Moysi saltem signa quæ illo tempore utiliter gesta sunt, sequi vel imitari poterunt, sed defecerunt, et manifesta fuit omnibus insipientia eorum. De plaga gladii quam habet bestia, jam superius dictum est. Sequitur :

« Et faciet ut quicumque non adoraverint imaginem bestie, occidantur. » Hoc Christus non facit, neque prophete ejus, neque apostoli docuerunt, neque reges Christiani jam facti hoc acceperunt, ut occidant et sanguine cumulandum existiment Christi servitium. Verus namque Deus non edicta, sed spontanea servitia vult (II Cor. ix). Ergo et in hoc, Imo maxime in hoc palam faciet sensum habentibus, et ratione potentibus, quod vere sit Antichristus, quod vere non Christus, sed secundum nomen suum Christo sit contrarius. Hic est Christus qui sanguinem suum fudit; hic est Antichristus qui sanguinem fudit alienum. Et faciet omnes pusillos cum magnis, divites et pauperes, liberos et servos, habere characterem in dextra manu, aut in frontibus suis; et ne quis possit emere aut vendere, nisi qui habet characterem aut nomen bestie, aut numerum nominis ejus. » Hæc est illa perversa mutatio: hic est illi longe dissimiliter similis Alissimus; Altissimus namque et faciet omnes pusillos et magnos, divites et pauperes, liberos et servos; alique dissolutione personarum sive originum, Judæorum aut Græcorum; omnes, inquam, aequaliter habere faciet characterem suum in frontibus suis, et in manu sua, auctoritate legali pariter et evangelica. Nam in lege dicit: « Verba quæ ego præcipio tibi, meditaberis sedens in domo tua, et ambulans in itinere, dormiens aut consurgens, et ligabis ea quasi signum in manu tua (Deut. vi). » In Evangelio autem dicit: « Euntes, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii et Spiritus sancti (Matth. xxviii). » Cum enim baptizentur omnes, sive pusilli, sive magni, accipiunt in frontibus suis characterem nominis Christi, id est signaculum crucis, et numerum nominis Domini numerum trium personarum, Patris, et Filii, et Spiritus sancti. Item et hunc numerum accipiunt, ut profiteantur unius Christi, quia Christus non homo tantum, aut Deus tantum, sed et Deus et homo, ex anima rationali et humana carne, et Verbi divinitate in una persona consistens. Hunc numerum de frontibus, et cordibus, et ore omnium pseudoprophetae auferre conabuntur, ut e contra character nominis bestie, et numerus nominis ejus inscribatur.

« Ille sapientia est. Qui habet intellectum, computet numerum bestie. Numerus enim hominis est, et numerus ejus est sexcenti sexaginta sex. » Vigilantem vult esse auditorem, dum quasi digito locum designans, atque circumspectans: « Ille, inquit, sapientia est. » Et continuo: « Si quis habet sapientiam, computet numerum bestie. » Qualem numerum, vel quare computet numerum bestie? Numerus enim, inquit, hominis est, et numerus ejus sexcenti sexaginta sex. » Quid est hoc quod et numerum præscribit Ipse et tantum

dicit, « qui habet sapientiam, computet numerum bestie. » Nam istud intendit, ut computando sapienter hoc totum perquiras quod in isto numero sint monades, aut certe decades? Quis sapientiam habens istud tam grandi scripto quæreret, vel querendum proponeret? Ergo quoniam ad computandum citatur hic non alius, nisi qui sapientiam habet, forte in numero problema est. Et quidem viri illustres Scripturæ hujus tractatores, ante nos hunc numerum strenue versantes, nomina quorundam adverterunt, tria Græca, et unum Gothicum: ANTEMOS APNOYME TETAN FBXZ BPPOZ: quorum primum interpretatur, *honoris contrarius*; secundum, *negotiorum*; tertium vero, *sol*; quartum, *gentium seductor*. Singulorum nominum istorum litteræ, numerum istum in se continent sexcenta sexaginta sex. Nam prima hujus nominis, quod est ANTEMOS, littera A unum, N quinquaginta, T trecentos, E breve quinquaginta, M quadraginta, O breve, septuaginta, S ducentos significat. Similiter alio nomine APNOYME; nam A unum ostendit, P centum, N quinquaginta, O breve, septuaginta, T quadringentos, M quadraginta, E breve, quinquaginta, qui simul ducti faciunt sexcenta sexaginta sex. Nominis autem quod est TETAN, littera T trecentos exprimit, E breve, quinquaginta, I decem: item T trecentos, A unum, N quinquaginta, qui simul juncti faciunt sexcenta sexaginta sex. Porro nomen Gothicum Græcis litteris scriptum est hoc modo, FBXZ BPPOZ; F tria, E quinquaginta, N quinquaginta, S ducentos, X octo, P centum, I decem, N viginti, O septuaginta, S ducentos ostendit. Laudanda hæc patrum inspectio; verumtamen est adhuc quod non atteso quæritur. Numquid etiam illa bestia talibus volens nominibus appellari, talibus vocabulis salutaris? Numquid eos, a quibus honoris contrarius sive gentium seductor dicitur, pace sua remunerabit, ut vendere vel emere possint? Sic enim hic habes, ut ne quis possit emere aut vendere, nisi qui habent characterem aut nomen bestie, aut numerum nominis ejus. Numquid hoc edicet, ut contrarius quod est Sa'an, sive ANTEMOS, aut ut negator, vel gentium seductor pronuntietur, et ut qui hoc pronuntiauerit, illis sit liber, illos vendere vel emere possit? Aut nunquid gigantes unius

quod est TETAN continens erit, cum extollatur supra omne quod dicitur Deus, aut quod collitur ostendens se tantum sit Deus? Apud nos scribitur 459 BKLVX eundem numerum continens. Nam D quingentos, I unum, C centum, L quinquaginta, V quinquaginta, X decem significat, quæ in unum collecta faciunt similiter sexcenta sexaginta sex. Sed etiam si in Scriptura hoc loco nomen istud illi palam inscriberet, et nominis hujus numerum sexcenta sexaginta sex esse diceret, nonne tunc quoque ad querendum superesset quid ad illum hominem hic numerus pertineret? Igitur quoniam et numerus hic positus est, et tamem ad computationem ejusdem sapientia queritur, dicendo: « Et qui habet intellectum, computet numerum

quia multæ sunt gentes super quas regnat cupiditas. A Denique hoc loco aquæ, populi sive gentes sunt. Sic enim paulo inferius aperit angelus Joanni : « Aquas, inquit, quas vidisti ubi meretrix sedet, populi sunt, et gentes, et linguæ. » Quia ergo sedet hæc meretrix super aquas multas, id est, quia multi sunt populi vel gentes quibus dominatur cupiditas, ideo cum dixisset, « ostendam tibi damnationem meretricis, » addidit « magnæ; » sed profecto talis magnitudo ejus fallax est, quia non stat.

Neque enim frustra gentes vel populus hic significari placuit per aquas. Fluunt namque gentes per carnis generationem, et defluunt ab ortu suo usque ad mortis occasum, et nunquam ad certum locum in quo consolidentur, et stent, perveniunt, id est ad Deum. Magna meretrix, non tamen vera magnitudine, sed sua æstimatione. Causam reddit, cur eam meretricem dixerit, dum continuo subiungit : « Cum qua fornicati sunt reges terræ. » Vera namque et magna fornicatio est, creaturæ rationalis, id est hominis, elongare se a Deo, et adhærere mundanæ cupiditati; hinc enim Psalmista cum dixisset : « Quia ecce qui elongant se a te, peribunt, » continuo subiunxit : « Perdidisti omnes qui fornicantur abs te (Psalm. lxxii). » Hoc maxime reges terræ fecerunt, quorum cupiditati ad regnandum nulla suffecerunt spatia terrarum, quinimo et pro dilatandis terminis suis cæles hominum innumerabiles perpetraverunt. Taliter fornicantes in eam quoque amantiam devenerunt, ut perdita rationis dignitate, homines dæmonia per varias simulacrorum species colerent et ad colendum ea subditos sibi populos compellerent. Bene ergo cum dixisset, « cum qua fornicati sunt reges terræ, » continuo subiunxit : « Et inebriati sunt, qui habitant terram, de vino prostitutionis ejus. » Fornicando namque cum mundi hujus cupiditate inebriati sunt, id est, sicut hi qui inebriantur vino, virtutem discretionis perdunt, et cuncta absque ratione dicunt et faciunt, ita illi per cupiditatem penitus ad terram incurvati, respicere non potuerunt veram Divinitatem habentem in conspectu, et virtutem Divinitatis somniaverunt esse in idolis suis. « Veni, inquit, et damnationem meretricis hujus ostendam tibi. » Cum dicit : « Veni, » intelligere debemus electam animam quasi intus vocari, ut non evagetur et ipsa foras, post concupiscentiam carnis et concupiscentiam oculorum (I Joann. ii), sed colligat se intus ad secretum contemplationis, ubi possit ea quæ sunt, et quæ post futura sunt, pensare diligenter penes se cum judicio rationis. Nam hoc est quod sequitur : « Et abstulit me in desertum in spiritu. » Desertum namque propter suimet solitudinem significat hoc loco solitariæ mentis remotionem, cum sese removet a tumultibus curarum, propter indagandam Dei veritatem. Unde bene cum dixisset, « et abstulit me in desertum, » addidit « in spiritu; » quia profecto quisquis ejusmodi quærit solitudinem, non carne sed spiritu ducitur. Sequitur : « Et vidi mulierem sedentem

super bestiam coccineam plenam nominibus blasphemiarum, habentem capita septem, et cornua decem. » Paulo ante is qui loquebatur meretricem super aquas multas sedere dixit, hic autem eandem super bestiam coccineam sedere dicit. Ergo ipsa multitudo aquarum, id est populorum sive gentium, bestia est. Vere ita est, quia, quæ sedet super talium multitudinem aquarum mulier meretrix, id est, cupiditas agitat illam, ut bestialiter vivat. Hæc bestia coccinea dicitur, qui color igneus est, quia videlicet cui cupiditas imperat, omnis multitudo ad eandem et ad libidinem ardens est. Septem hujus capita, decemque cornua quæ sint vel fuerint, superius jam dictum est, ubi draco stetit ante mulierem, quæ erat paritura (Apoc. vii), et ubi visa est de mari ascendens hæc eadem bestia. Sed et de nominibus blasphemiarum, quibus plena esse dicitur, illic jam dictum est. Breviter tamen capitum eorundem, cornuum atque nominum blasphemiarum notitia renovanda est. Sunt siquidem septem capita septem mundi regna, quæ et tempore promissionis quo patri nostro Abrahamæ semen benedictionis Christus repromissus est (Gen. xxi), fidem seminis ejusdem impugnauerunt, eamque extinguere contenderunt, impugnando fidem populum, scilicet regnum Ægyptiorum, regnum Israelitarum carnalium, regnum Babyloniorum, regnum Persarum atque Medorum, regnum Macedonum, regnum Romanorum, et regnum Antichristi, quod erit ultimum. Hæc septem mundi regna septem capita bestiarum sunt (Daniel. vii). Porro decem cornua septem capitum, decem reges intelliguntur eorundem septem regnorum. Nam unum ex illis regnis, scilicet Macedonum, quod vivente Alexandro Magno, non habebat nisi cornu unum, id est regem unum eundem Alexandrum, mortuo illo in quatuor ventos cæli divisum est, et cæpit unum regnum reges habere quatuor, atque hoc modo fiunt cornua decem, id est reges decem. Nomina vero blasphemiarum, nomina usurpatæ divinitatis fuerunt, quia videlicet regibus suis adulando regna mundi sive gentes, deos illos haberi voluerunt, maximeque defunctos in cælum falsis laudibus extulerunt. « Super hujusmodi bestiam vidi, inquit, mulierem sedentem, » id est cupiditatem, omniumque vitiorum corruptelam regnantem.

« Et mulier erat circumdata purpura, et coccino, et inanrata auro, et lapide pretioso, et margaritis, habens poculum aureum in manu sua, plenum abominationum et immunditiæ fornicationis ejus; et in fronte ejus nomen scriptum, mysterium : Babylon magna, mater fornicationum et abominationum terræ. Et vidi mulierem ebriam de sanguine sanctorum, et de sanguinemartyrum Jesu. » Visurus damnationem mulieris sive meretricis juxta sponsonem dicentis angeli : « Veni, ostendam tibi damnationem meretricis magnæ, quæ sedet super aquas multas, » prius ejusdem damnationis testatur se vicisse causas. Earum prima est, quod professionem publicam suscepit fornicationum et abominatio-

tionum terræ. Nam cum dicitur : « Et in fronte **A** ejus nomen scriptum, mysterium : Babylon magna, mater fornicationum et abominationum, » nimirum publicæ professionis arguitur, videlicet quod non utcumque civitas diaboli peccet aut fornicetur, verum ita ut in ipsis peccatis et fornicationibus suis gloriatur. Secundæ damnationis ejus causa est, quod sanguinem non consentientium sibi sanctorum fudit. Nam hoc est quod de visione sua repens : « et vidi, inquit, mulierem ebriam de sanguine sanctorum, et de sanguine martyrum Jesu, » Quas igitur damnationis ejus causas hic præscriptas diligentius intueamur. « Et mulier erat, inquit, circumdata purpura et coccino. » Purpura regius est amictus, cunctamque regnorum sive regum hujus mundi alicam potestatem sive superbiam designat. Quis porro nesciat quod regiam potestatem pene semper comitata sit homicidalis crudelitas? Pleni sunt libri, imo satiata jam sunt theatra orbis terrarum regum tragediis, qui ob cupiditatem regnandi non solum in externos arina tulerunt, verum etiam in cognatos vel fratres, aut etiam parentes, ne participes aut æmulos regni paterentur, ferrum crudele transegerunt. Recte ergo cum purpura sociatur coccinum, dicendo, « et mulier erat circumdata purpura et coccino, » quia profecto purpuram regnorum semper comitata est ignea crudelitas homicidiorum. Et pulchre dicitur, quia « circumdata erat purpura; » quo nimirum dicto vigilanter audientibus ad animum revocat, quanta in regali habitu superbiorum sit vanitas. Extrinsecus namque pulchris quidem speciebus colorari possunt, quarum vel optima videtur regia purpura, sed intrinsecus vel subtus eandem purpuram non solummodo propter fluxam libidinem ulcerosa, verum etiam per accidentium morborum genera diversa, misera et tabida non minus regum quam rusticorum sunt mortalia corpora. Sequitur adhuc : « Et inaurata auro, et lapide pretioso, et margaritis. » Omnes istæ sunt divitiarum mulieris, omnes isti sunt fructus humanæ cupiditatis falsæ et fallentis. Quærit enim extra se humana præsumptio non suam pulchritudinem, et alienum quasi suum affectat fulgorem, dum non valens mutare naturam suam, quin ipsa sit lutum, rutilum sibi met circumdat aurum, lapidesque pretiosos, et margaritas, ut interdum scabie squalens, et lepra lurida, desuper talibus instrumentis ad se non pertinentibus superbissime niteat. Est autem etiam in hoc nonnunquam rationabili electorum intentioni permolesta, eorumque mentes multiplici tentatione fatigat. Sequitur ergo : « Habens poculum aureum in manu sua, plenum abominationum et immunditiæ fornicationis ejus. » Ad quid enim poculum habere in manu dicitur, nisi ut propinet, et potionem suam offerat cunctis prætereuntibus? Quæ autem est potio ejus nisi error et oblitio, qua recedit a Deo sensus hominis vitiorum delibutus illecebris? Poculum ergo mulier habere dicitur « in manu sua, plenum abominationum et immunditiæ fornicationis suæ; » qui

nimirum totus cupiditatis fructus sive effectus est, subvertere hominem rationalem, sensumque ejus funditus obruere, ut a Deo vivo et vero mente fornicetur et corpore, traditus in anima idololatriæ, subditus in corpore omni immunditia et cunctis passionibus ignominia. Et notanda pessimæ intentionis instantia; quia, ut magis alliciat, et citius decipiat, non ligneum aut æneum, sed aureum dicitur habere poculum in manu sua. Tale nimirum poculum tunc mulier ista corripuit, quando ad seducendos facilius oculos hominum cupidinosos atque ambitiosos, non solum lapidea sive lignea, verum etiam aurea statuerunt reges mundi simulacra, quæ colere nimirum abominationum summa, totiusque immunditiæ et fornicationis principium erat. Exempli gratia : « Quando Jeroboam non ligneos aut lapideos, sed aureos fecit vitulos, quorum alterum posuit in Bethel, et alterum in Dan (*III Reg. xii*); » tunc nimirum mulier « poculum habuit aureum in manu sua, plenum abominationum et immunditiæ fornicationis ejus, » quia regnandi cupiditas, quam nimia sedebat super hominem illum, per auri pulchritudinem populares decepit oculos, ut biberent fornicationem dicentis : « Isti sunt dii tui, Israel, qui te eduxerunt de Ægypto, ut fornicarentur a Deo suo, et recederent a domo David, et a templo Domini, quod erat in Jerusalem (*ibid.*); » maxime quia apud tales deos licebat illis edere et fornicari, polluere et pollui, et cunctis abominationibus atque immunditiis afficere corpora sua in semetipsis. Ejusmodi contumelias non saltem in occulto gentes exercebant, verum, quod deterius est, publice et passim gloriabundi frequentabant. Unde et quodam Judaicæ gentis homine sacrilego (*I Machab. vii*), in libro Machabæorum scriptum est : « Quia secundum exemplum gentium auster est gymnasium et ephæbiam in Hierosolymis constituere, et optimos quosque ephæborum in lupanaribus ponere (*II Machab. iv*). » Sequitur ergo : « Et in fronte ejus nomen scriptum, mysterium. Babylon magna, mater fornicationum et abominationum terræ. » Nam idem est ac si dicas : Quia cives civitatis diaboli non saltem abscondunt opera suæ turpitudinis, imo lætantur cum male fecerint, et exsultant in rebus pessimis (*Prov. ii*). » Denique in fronte nomen scriptum quod est Babylon, habere quid est, nisi opera confusionis publica testari professione? Hinc prostitute Judææ per prophetam exprobrando Deus dicit : « Frons mulieris meretricis facta est tibi et erubescere noluisi (*Jer. iii*). » Recte ergo mulier hæc in fronte sua nomen scriptum habere dicitur, « Babylon magna, mater fornicationum et abominationum terræ; » quia ipsa est corpus sive universitas impiorum, qui fornicationes atque abominationes adinvenierunt, et frontosi in ipsis adinventionibus suis incedunt, de quolibet item scriptum est : « Peccatum suum sicut Sodoma prædicaverunt, nec absconderunt (*Isa. iiii*). » Sed, cum ita sit, et taliter habeat in fronte sua scriptum, sequè in rebus pessimis magnificet, dicatque

quod sit Babylon magna; magnificando fornicationes suas; quomodo ipsum in propatulo scriptum dicitur, vel est mysterium? Sic enim ait: « Et in fronte ejus scriptum mysterium? » Ergo vel ironice dictum, vel idcirco, quia omnem fornicationis actum, in quo meretrix ista gloriatur, ipsa natura vult esse mysterium, id est secretum; et licet meretricia procacitas prædicet, naturalis tamen pudor contendit fieri occultum. Hæc, ut jam supra dictum est, prima demonstrandæ damnationis causa est. Sequitur causam edicens aliam: « Et vidi mulierem ebriam de sanguine sanctorum, et de sanguine martyrum Jesu. » Viderat jamjam meretricis hujus habitum ejusmodi; qui, etsi solus esset, ad damnationem ejus sufficere poterat. At illa non contenta, talem se esse, qualem præmissa descriptio denotat, adjecit hoc aliud malum, ut sanguinem funderet sanctorum, eo quod videret illos non esse consentientes immunditiis fornicationum suarum. Recte igitur repetitum visionis verbum interposuit dicendo, « et vidi, » quia non quidem aliam mulierem sive meretricem, sed ejusdem aliam iniquitatem vidit. Notandum præterea, quia distinctionem fecit sanctorum et martyrum Jesu, dicendo: « De sanguine sanctorum et de sanguine martyrum Jesu; » illos proprie nuncupans martyres Jesu, 480 quos eadem meretrix occidit pro confessione nominis Jesu post adventum ipsius. Cum ergo dicit, « de sanguine sanctorum, » subaudiendum est, prophetarum et aliorum qui occisi fuerunt propter testamentum Dei antequam in carne venisset Christus Jesus; et cum subiungit, « et de sanguine martyrum Jesu, » illi manifeste designantur, qui, ut jam dictum est, interfecti sunt pro testimonio vel confessione nominis hujus, quod est Jesus. Proinde constat, quia prima et præcipua meretricis hujus portio gens israelitica exstitit, quæ sanctos prophetas occidit. Unde et merito nomina sortitur muliebria et fornicata fuisse convincitur cum regibus, de quibus hic in damnatione meretricis hujus supra scriptum est, cum qua fornicati sunt reges terræ. Ait enim Dominus per prophetam: « Fili hominis, duæ mulieres, filiae matris unius fuerunt, et fornicatæ sunt in Ægypto, in adolescentia sua fornicatæ sunt. Ibi subacta sunt ubera earum, et fractæ sunt mammæ pubertatis earum. Nomina earum Oolla major sive senior, et Ooliba soror ejus, et habui eas, sive factæ sunt mihi, et pepererunt filios et filias. Et nomina earum Samaria Oolla, Jerusalem Ooliba. Fornicata est igitur Oolla super me, et insanivit, sive abiit ad amatores suos in Assyrios, qui appropinquabant ei, vestitos hyacinthinis, principes et magistratus, juvenes cupidinis sive electos universos, equites ascensores equorum, et dedit fornicationes suas super eos, electos filios Assyriorum universos, et omnium super quos insanivit, immunditiis sive adinventivibus suis polluta est, insuper et fornicationes suas, quas habuerat in Ægypto, non reliquit. Nam et illi dormierant cum ea in adolescentia ejus, et

confregerant ubera pubertatis illius, sive et ipsi de-virginaverant eam, et effuderant fornicationem suam super illam (*Ezech. xxiii*). » Adeo carnalis Israel a nomine vel corpore meretricis hujus, quæ hic dicitur Babylon, non excipitur, ut taliter cum divina auctoritate cum mulieribus et meretricis, denotetur nominibus et femineis arguatur insanisse libidinibus. « Nam nomina, inquit, earum Samaria Oolla, et Jerusalem Ooliba. » Quod quam recte dicatur, facile advertis, si recolas, quia mulier Jezabel in Samaria et filia ejus Athalia insanivit in Jerusalem, agendo ut Israel et Judas fornicarentur cum Baal, et occidendo sanctos prophetas. Igitur mulier ebria de sanguine sanctorum gens quoque israelitica est, sicut et cæteræ, imo plus quam cæteræ gentes quia fudit sanguinem sanctorum, imo quia fudit sanguinem Christi sancti sanctorum, et inde ebria est, quia non intelligit neque videt, et ratio vel sensus veritatis illi non est, imo cunctis errorum retibus præ ebrietate illaqueata, est, completa prophetia, quæ divinæ concedendo justitiæ, cum præmisisset: « Et dederunt in escam meam fel, et in siti mea potaverunt me aceto, » continuo subiunxit: « Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum, et in retributiones, et in scandalum. Obscurentur oculi eorum ne videant, et dorsum eorum semper incurva (*Psalm. lxxviii*). » — « Martyrum quoque Jesu, » id est eorum qui receperunt sive perhibuerunt testimonium Jesu, credendo Evangelio ejus, sanguinem prior ipsa fudit, quia Stephanum protomartyrem ipsa lapidavit (*Act. vii*), et Jacobum fratrem Joannis ad placitum ejus Herodes gladio occidit (*Act. xii*), ceterosque tunc temporis testes Jesu flagellavit in synagogis suis, et de civitate in civitatem persecuta est (*Act. xiv*). Hæc idcirco dicta sint, ut non dubium sit, aut excusari carnalis Judæismus possit, quin illius Babylonis magnæ civitatis, imo, sicut hic scriptum est, « magnæ meretricis, » cujus prima fundamenta posuit Cain, qui justum fratrem suum occidit, prima vel præcipua portio sit. Sequitur: « Et miratus sum, cum vidissem illam, admiratione magna. » Admiratio hæc cordis imperfecti est. Neque enim cor perfectum purpuram, coccinun-que, aurum, lapidesque pretiosos et margaritas meretricis multum admiratur aut magnipendit. Num ergo Joannes iste cordis erat imperfecti? Non utique sed imperfectorum formam in semetipso gerit. Sic magnus et sanctus propheta David non suo sensu, sed in eorum persona, qui sunt cordis imperfecti, talem, qualis ista est, admirationem exprimit, cum dicit: « Mei autem pene molli sunt pedes, pene effusi sunt gressus mei. Quia zelavi super iniquos pacem peccatorum videns (*Psalm. lxxii*). » Nimirum hæc et cætera quæ sequuntur non suo, sed aliorum, qui adhuc infirmantur sensu dicit, qui adhuc tentantur et suspirant vanitatis sæculi, videntes se tota post die flagellari, peccatores autem prosperari, et pacem habere in voluptatibus suis. Nam suo sensu præmiserat: « Quan-

bonus Israel Deus his qui recto sunt corde! (*Psal. LXXI*). Ita ergo, et Joannes iste in persona eorum, qui adhuc infirmo corde nitorem magnæ meretricis respexerunt cum ipsi tribularentur, magna sese admiratione admiratum fuisse testatur, quia vere suo sensu nequaquam talia mirari dignaretur. Porro electis Dei quicumque meretricem illam per infirmitatem admirantur, sive admirati sunt, consolatio non defuit aut deesse poterit Spiritus sancti suggerentis eis, quod non debuerint aut debeant super ea admirari, quodque illa nihil dignum habeat, quod quasi pro felicitate admirandum sit. Sequitur ergo:

« Et dixit mihi angelus: Quare miraris? Ego dicam sacramentum mulieris et bestię, quę portat eam, quę habet capita septem, et cornua decem. Bestia, quam vidisti, fuit et non est, et ascensura est de abyssu, et interitum ibit. Et mirabuntur inhabitantes terram, quorum nomina non sunt scripta in libro vitę a constitutione mundi, videntes bestiam, quę erat et non est. » Hic sermo angeli non dignam admirationem redarguentis, forma est universę veritatis, quę nos in sanctis instruit Scripturis, non debere nos attendere ea quę videntur, sed quę non videntur; quia, quę videntur, temporalia sunt; quę autem non videntur, æterna sunt (*II Cor. IV*). Exempli gratia, cum dicit: « Noli æmulari in malignantibus, neque zelaveris facientes iniquitatem; quoniam tanquam fenum velociter arescent, et quemadmodum olera herbarum cito decident (*Psal. xxxvi*), » etc. Ait ergo: « Quare miraris? » ac si dicat: Tu, qui æterna cognoscis et æterna speras, quare zelaris, quare moventur pedes tui videndo talem, id est non veram, sed phantasticam pulchritudinem meretricis? Simulque ut supra præniserat, dicens: « Veni, ostendam tibi damnationem meretricis magnę, quę sedet super aquas multas, » ingreditur ad consolandum eos, de quorum sanguine illa sese inebriare non desinit et dicit: « Ego tibi dicam sacramentum mulieris, et bestię, quę portat eam. » Sacramentum hoc, id est secretum, malum illius est, quod nunc ab oculis ejus absconditum est, dum in purpura, et coccino, auroque et lapidibus pretiosis et margaritis nitet atque fulget. Neque nunc interim credit, aut scire vult, quod mali quidpiam sibi evenire possit, sed dicit: « Sedeo D regina, et vidua non sum, et ignorabo sterilitatem (*Isa. XLVII*). » Sacramentum ergo, id est secretum, est quod illi futurum est, damnationis judicium et hoc in circo sanctis et prophetis revelatur, quorum nunc Joannes typum gerit, ut consolentur in Deo, nec moveantur pedes eorum aut zelentur pæcem ut, jam dictum est, peccatorum videndo, unde et hoc non pretereundum; quia tunc maxime cœpit ejusdem 481 mulieris sive bestię damnatio revelari, quando in captivitatem Babylonicam ductus est populus Dei, ut non moverentur a spe sua cives tardantis regni Dei, videntes properantem et quasi matutinam gloriam regni hujus mundi, sub quo tenebantur captivi. Tunc enim Daniel hujusmodi

A visiones rerumque imagines vidit, quemadmodum inter cætera dicit: Et vidi quoniam interfecta esset bestia, et periisset corpus ejus, et tradita esset igni ad comburendum (*Dan. VII*). » Aliter quoque « sacramentum mulieris et bestię quę portat eam, » significatio ejus potest intelligi, ut quod ait: « Ego dicam tibi sacramentum mulieris et bestię quę portat eam, quę habet capita septem et cornua decem, » idem sit ac si dicat: Ego tibi dicam quid significent bestię capita septem et cornua decem. Sequitur enim: « Bestia quam vidisti, fuit et non est, et ascensura est de abyssu, et in interitum ibit. » Magnifice consolentur captivi filii Sion, quantumcunque tyrannizet captivando illos crudelis et bestialis Babylon, quia « bestia quam vidisti, inquit, B fuit et non est. » At vero Deus in quo vos spem vestram posuistis, o captivi et peregrini, « erat, et est, et venturus est. » Sic enim pro hac eadem intentione in initio libri hujusdictum est: « Gratia vobis et pax ab eo qui est, et qui erat, et qui venturus est. » Consolentini igitur, quia qui pro vobis est Deus, semper est; quę autem contra vos est bestia, fuit et non est. Non enim semper est, sed omno quod agit, quod valet aut potest, transitorium est. Ipsa esse desinit, Dominus autem in æternum permanet. « Et ascensura est, inquit, de abyssu, et in interitum ibit. » Quod idem est ac si dicat: Crudelitatis suę potentiam, quę fuit et non est, resuscitabit in Antichristo; sed cum ad modicum sævierit, in interitum ibit; « quia Dominus Jesus interficiet eum spiritu oris sui (*II Thesa. II*). » Et nunc quidem hoc tantum veraciter dictum sit quia fuit et non est; tunc autem dicetur, quia fuit quidem bestia hæc, et jam non est, nec erit. « Et mirabuntur, ait, inhabitantes terram, quorum nomina non sunt scripta in libro vitę a constitutione mundi. » Quid mirabuntur illi? Nimirum illud quod ego te nolo mirari, arguens te et dicens: « quare miraris? » Mirantur illi qui celum non aspiciunt, sed terram sicut corpore, ita et mente inhabitant. « Quorum nomina non sunt scripta in libro vitę, » id est, quos Deus ad vitam non prædestinavit a constitutione mundi, videlicet quando Deus mundum sive genus humanum constituit, quando creatis hominibus primis benedixit eis, et dixit: « Crescite et multiplicamini. » Quos tunc Deus in libro suo non scripsit, quos tunc illa benedictione sua nasci non jussit vel quia ad illam non pertinent benedictionem Creatoris, illi mirabuntur, ut hactenus mirati sunt, bestiam hujusmodi. Quinam sunt illi? Nimirum omnes quorum causa ut nascerentur peccatum extitit primę prævaricationis, quia propter illud nati sunt illi omnes superflui, dicente ad mulierem Deo: « Multiplicabo ærumnas tuas et conceptus tuos (*Gen. III*). » Illi mirabuntur et semper mirati sunt magnitudinem bestię, sive pulchritudinem meretricis, purpuram ejus, coccinum ejus, aurum ejus, pretiosos lapides ejus, margaritas ejus. « Videntes bestiam quę erat, et non est. » In hoc jam stultitię arguuntur illi mi-

tatores dum dicitur, « quæ erat et non est. » Econtra, tu illum mirare et mirabilem prædica, « qui erat, et qui est, et qui venturus est. »

« Et hic est sensus, qui habet sapientiam. » Ac si dicat : In his quæ vidisti et quæ dico, sensus et utilitas latet, et ille sentit qui habet sapientiam, id est, qui in Scripturis sanctis exercitatus est. « Septem capita septem montes sunt, super quos mulier sedet, et reges septem sunt. » Hoc superius jam diximus, quia septem capita septem sunt regna mundi novissima, quorum unumquodque suo tempore, sicut sacre testantur Scripturæ, contra regnum Dei stetit, civesque ejus in hoc mundo peregrinantes, variis tribulationibus pressit. Primum enim Ægyptiorum regnum filios Israel afflixit (*Exod. i*); secundum regnum Israelitarum justos homines (*Exod. v*) et prophetas Domini Jezabel incipiente, occidit (*III Reg. xix*); tertium regnum Babyloniorum, Jerusalem igne succendit, et populum ejus captivavit, et tres pueros misit in caminum ignis (*Daniel iii*); quartum regnum Persarum et Medorum, instigante Aman superbissimo, universum genus Judæorum propter Mardocheum pene delevit (*Esther v*); quintum regnum Macedonum, per Antiochum Epiphanem, populum eundem crudeliter afflixit; sub quo et Machabæi fratres, mirando sunt martyrio coronati (*I Machab. i*); sextum regnum Romanorum, orbem terrarum Christianorum sanguine implevit (*II Machab. iii*); septimum regnum Antichristi tanta tribulatione fideles tribulabit, ut si fieri potest in errorem inducantur etiam electi (*Matth. xxiv*). « Isti sunt septem montes, » id est septem regna. Denique regna hæc propter superbiam ipsorum, qua in altum contra Deum tumuerunt, montes appellavit. Unde cum dixisset, « septem capita septem montes sunt, » exponens quid dixerit, addidit : « et reges septem sunt. » Reges enim pro regnis æquipollenter posuit, imo magis proprie, quia non tam regna vel spatia terrarum quam reges in crimine sunt, ut bestiarum capita dicantur et sint. Et quamvis multi in singulis regnis per successiones regnaverint, pulchre tamen quot regna sunt, tot reges posuit, quia non tam personas regnantes quam regias potestates numerari præsens causa flagitat. Sequitur ergo : « Quinque ceciderunt, unus est, et alius nondum venit. » Etenim quando hæc vidit Joannes, illa mundi ætate jam et Ægyptius rex qui filios Israel oppressit, et Israeliticus rex Ahas sive Jezabel, quæ vel ejus posteritas prophetas occidit, et Babylonius rex, qui populum Dei captivavit, et Persicus rex, imo qui illum instigavit Aman hostis Judæorum, et Antiochus de regno Græcorum, qui tanta tamque nefanda gessit in illum Dei populum, isti quinque ceciderant, in inferno sepulti fuerant. Notandum quippe quia super singulos istorum talia cœlitus judicia facta sunt, ut si consideres singulorum eventum, fateri non dubites proprie dictum esse, quia ceciderunt. Denique rex Ægyptius cum curribus et equitibus suis in mare cecidit (*Exod. xiv*);

A sanguinem Achab linxerunt canes et comederunt Jezabel (*IV Reg. ix*); Nabuchodonosor de regno ejectus fenum ut bos comedit (*Daniel iv*); Aman in patibulum suspensus est (*Esther vii*), Antiochus computrescens impiam miserabili obitu vitam finivit (*I Mach. vi*).

Quinque ergo jam ceciderant, et unus est, inquit. Quis ille unus? Nimirum rex sive imperator Romanus, qui tunc erat et in Christianos sæviebat, quando hæc dicebantur. Jam quidem Nero dedecorosos turpiter perierat, sed persecutio quam primus in Christianos edixerat, tunc in Romano principatu vigeat. Quamvis multi fuerint ejusdem imperii principes Christianorum persecutores, tamen pro uno, sicut jam dictum est, regno universitas illorum rex unus est. « Et alius, inquit, nondum venit. » Nimirum qui Antichristus erit. Unus ille, quem tunc esse dixit, et alius quem nondum venisse asserit, adduntur illi quinque qui ceciderunt, et septem sunt. Cum dixisset, « et alius nondum venit, » continuo subjunct : « Et cum venerit, oportet illum breve tempus manere. » Quare breve et non longum tempus oportet eum manere? **482** videlicet propter electos. « Erunt enim, inquit Dominus, dies illi tribulationis tales, quales non fuerunt ab initio creaturæ quam condidit Deus usque nunc, neque fient. Et nisi breviasset Dominus dies, non fieret salva omnis caro. Sed propter electos quos elegit, brevavit dies (*Matth. xxiv*). » Ergo « cum venerit, oportet quidem illum manere, sed tempus breve. » C Hic quia superbi et infirmi sumus, misericordia Domini cum socia veritate et terret nos de magnitudine adversitatis, et refovet de brevitate temporis. Sequitur : « Et bestia quæ erat, et non est, et ipsa octava est, et de septem est, et in interitum vadet. » Hoc loco bestiam, unum bestiarum caput intelligi oportet, quod videlicet caput Antichristus est. « Hæc, inquit, bestia et octava est, et de septem est. » Quod idem est ac si diceret : Antichristus unum idemque bestiarum caput, et octavum et septimum est. Quod nimirum stare vel intelligi non posset, nisi constaret, quia in uno eodemque Antichristo duo quædam sunt pariter. Etenim ille filius perditionis simul et homo et diabolus est. Itaque si solum quod exterius videtur in Antichristo attendas, de septem est; quia de genere vel natura cæterorum regum vel impiorum hominum est. Si autem ad id respicias quod intrinsecus latet, octavum caput est, quia diabolus est, qui antequam ingrediatur habitaculum illius perditum hominis, in cœlo semetipsum adversus Deum erexit et nunc usque invisibiliter superbit. Nihilominus tamen « et in interitum, inquit, vadet; » quia tam facile est Deo mittere in interitum hominem simul et diabolum quam hominem simplicem vel solum, ut veraciter dicatur de utroque, quia fuit et non est, Deus autem semper est. Sequitur :

D « Et decem cornua quæ vidisti, decem reges sunt, qui regnum non acceperunt, sed potestatem tantamquam reges una hora post bestiam accipient. » De

hoc jam superius dictum est, quia septem quidem regna sunt notissima de sanctarum serie Scripturarum, quæ contra sanctos Altissimi inimicitias exercuerunt; sed eorundem regnorum decem reges sunt, quia videlicet unum ex illis regnum Macedonum post mortem Alexandri in quatuor successores ejus, per quatuor ventos cæli divisum fuit, qui singuli diademata sibi imposuerunt atque hoc modo decem reges facti sunt (*Dan. viii*). Idcirco autem superius dixit, « et reges septem sunt, » et nunc dicit, « decem reges sunt, » quia tres ex illis successoribus Alexandri nihil fecisse leguntur adversus populum Dei, sed solus ille quartus qui Syriam tenuit. Ergo numero quidem decem, sed pro actu qui ad præsentem causam pertinet, id est, pro persecutione martyrum, tantummodo septem sunt. Cum autem paulo ante dixerit, « quinque ceciderunt, et unus est, » quomodo nunc dicit, « qui regnum nondum acceperunt? » Videlicet mira irrisione, tanquam dicat: Illegare quidem visi sunt, et regnum fastum nomenque sibi usurpaverunt, sed veraciter nunquam regnaverunt. Neque enim regnum illorum vere est regnum, sed solius Domini est regnum (*Psal. xxi; Psal. ci*). Ille ad illud spectat quod superius arguendo dixit: « Quare miraris? » Nam vere reges hujusmodi non mirandi, sed miseri sunt judicandi, qui ut regnarent tot homicidia fecerunt, namque reciderunt et mortui sunt, et regnum nondum acceperunt. Sed quid? « Potestatem, inquit, tanquam reges una hora accipient post bestiam. » Non vere regnum sed quasi reges quandam potestatem accipient, et hoc una hora post bestiam, ac si dicat: Extollentiam illorum nequaquam regnum voces aut vocari debere putes. Regnum namque diuturnitatem potestatis sonat; at illi non diuturnam potestatem, sed una hora potestatem acceperunt, sive accipient. Nam idcirco tempore futuro « accipient » dixit, quia cum Antichristus venerit, eorundem regum qui jam ceciderunt vires sive regna ad persecutionem sanctorum reparabit. Quam autem vel qualem potestatem accipient breviter insinuat cum dicit: « post bestiam. » Idem namque est ac si dicat: Ad effundendum sanguinem sanctorum, quia potestas bestię non vere est ad regnandum, sed ad insaniendum, ad sanguinem effundendum. Pulchre igitur et vere dictum, quia regnum nondum acceperunt. Sequitur:

« Hi unum consilium habent, et virtutem, et potestatem suam bestię tradent. Hi cum Agno pugnabunt, et Agnus vincet illos, quoniam Dominus dominorum est, et Rex regum, et qui cum illo sunt electi, et vocati, et fideles. » Unum, inquit, consilium habent hi, subauditur, cum Antichristo venerit, et breve tempus manserit; omnes enim conspirabunt ad consensum illius filii perditionis. Quid illi reges ante adventum ejusdem Antichristi? nonne jam unum consilium cum venturo illo habuerunt? nonne eandem intentionem? nonne eandem voluntatem? Denique quo consilio, qua intentione, qua voluntate ille sanctos persequetur cum venerit, ea-

dem et rex Ægypti, et cæteri de quibus jam dictum est, suis quippe temporibus affixerunt populum Dei, videlicet ut nullus memor existeret unius et veri Dei, et laborabat in eis et per eos diabolus irritam facere fidem promissionis, scilicet seminis quod est Christus, quem patribus Deus repromisit. Hoc fuit antiquum serpentis illius consilium, quando primum decepit hominem, videlicet ut nullus salvaretur hominum, et eodem consilio cunctos istos armavit, quos jam sæpe diximus Ægyptios, carnales Israelitas, Babylonios, Persas sive Medos, Macedones, sive reges Antiochos, Cæsares Romanos, tandemque caput ejusdem consilii suscitabit in illo sæpe dicto homine peccati Antichristo. Vere ergo unum consilium habent hi. « Et virtutem, inquit, et potestatem suam bestię tradent. » Quod idem est ac si dicat: Illi quod intenderunt perficere non potuerunt aut poterunt, diabolus autem cui deserviunt, virtutis potestatis illorum hæredem faciet illum proprium hominem suum Antichristum, quasi id quod per illos adimplere non valuit, saltem efficere possit per istum egregium. Sed quid? « Hi cum Agno pugnabunt, ait, et Agnus vincet illos. » Omnes jamdudum victi sunt suis quique temporibus, et adhuc in uno Antichristo simul omnes vincentur. Et pulchre cum dicere posset, hi cum Christo pugnabunt, et Christus vincet illos; maluit dicere, « hi cum Agno pugnabunt, et Agnus vincet illos; » quia nimirum primus illorum, scilicet Ægyptius rex, per immolationem agni victus est, ut filios Israel dimitteret, eosque persequens in mari Rubro mersus est (*Exod. xii*). Quamvis igitur futuro tempore dicat: « Hi cum Agno pugnabunt, et Agnus vincet illos; » nihilominus et de præterito ante istum Joannem tempore intelligendum est, quia cum Agno pugnauerunt, et Agnus vicit illos. Joannes namque hic omnium illorum typum gerit, qui ab antiquo ex quo populus Dei cepit affligi sub regnis supra dictis, meruerunt divinitus consolari. Hoc mirabile imo laudabile et verum est; quia antequam Agnus iste in hunc mundum venisset, hi cum Agno pugnauerunt, ei ipse vicit eos. Unde satis eleganter in propheta jubetur vocari nomen ejus, velociter spolia detrahe, cito prædare, sive « accelera spolia detrahare, festina prædari (*Isa. viii*). » Quare? « Quia, inquit, antequam sciat puer vocare **483** patrem suum et matrem suam, auferetur fortitudo Damasci et spolia Samariæ coram rege Assyriorum (*ibid.*). » Quod idem est ac si deceret: Puer iste qui salvator est, antequam nascendo veniat in hunc mundum, sciens sive expertus matrem litique virginem et Joseph patrem optimum, ipse liberabit Israel de manu inimicorum suorum. Mira acceleratio, miranda festinatio, ut nondum natus puer ipse promissionem suæ nativitatis habentem sive expectantem populum liberet. Hoc tamen ita verum est, ut qui istud non credit, fidelis non sit. Oportet enim credere, quia priusquam nasceretur iste puer ex matre, Deus omnipotens erat cum Patre. Unde cum dixisset: « Et Agnus vincet illos, » continuo sub-

junxit : « Quoniam Dominus dominorum est, et Rex regum. » Nonne, antequam nasceretur, Babylonios quoque et Persas, sive Medos atque Macedones, qui contra se, id est, contra suos sui venturi fidem habentes pugnaverunt, eosque captivos tenuerunt, iste vicit? Quid enim aliud Nabuchodonosor regi sive prophetæ Danieli demonstratur, quando lapis abscissus sine manibus percussit statuam grandem, et contrita sunt pariter aurum, argentum, æs et ferrum? (Dan. ii.) Quid, inquam, nisi quia Christus, qui est, ut dicitur, Agnus, priusquam nasceretur, miranda, sicut jam dictum est, festinatione vincere festinabat, suosque electos sub illis regnis captivos supra id quod poterant sustinere, tentari non sinebat? Qui enim postquam de virgine natus est, ferrum quod erat Romanum imperium, evangelicæ prædicationis verbo tandem vicit et fregit, ipse priusquam nasceretur, aurum, argentum, id est regna magna et fortia, Babylonicum, Persicum et Macedonicum contrivit, præeunte verbo propheticæ veritatis : exempli gratia. De Antiocho Epiphane Daniel prædixerat : « Et sine manu conteretur et ita factum est (Dan. vii; II Machab. vi). » Divinitus quippe percussus invisibili et insanabili plaga computruit, miseramque vitam misere, ut dignus erat, finivit. Igitur et « Agnus, inquit, vincet illos, » quippe qui et priusquam nasceretur, vicit primos. Unde non dubitatur, quin vincat et residuos. Victoriæ ejus participes sunt sancti sive electi ejus; ipsis enim laborantibus, adjuvando vincit Agnus. Idecirco addidit : « Et qui cum illo sunt electi et vocati, et fideles. » Isti denique pugnant et vincunt, sed victoriam Agno attribuant, sine quo sese nequaquam vincere potuisse aut posse sciunt. Unde unus illorum cum dixisset : « Quia plus laboravi, » continuo subjunxit : « Non autem ego, sed gratia Dei mecum (I Cor. xv). » Electi, et vocati et fideles, » ipsi sunt, de quibus Apostolus dicit : « Quos autem prædestinavit, hos et vocavit; et quos vocavit, illos et justificavit; quos autem justificavit, illos et magnificavit (Rom. viii). » Denique quos prædestinavit, ipsi hoc loco dicuntur electi. Prædestinari namque eligi sive præeligi est. Item « quos vocavit, » ipsi hoc loco dicuntur vocati. Et « quos justificavit, » ipsi hoc loco dicuntur fideles, quia videlicet electorum sive prædestinatorum atque vocatorum justitia vel justificatio fides est. Unde idem Apostolus post multa veritatis argumenta dicit : « Justificati igitur ex fide pacem habeamus ad Deum, per Dominum nostrum Jesum Christum (Rom. v). » Item « quos magnificavit, » ipsi hoc loco pugnant et vincere dicuntur cum Agno. Talem namque bestiam vicisse, vera magnificentia est. Sequitur : « Aquas quas vidisti ubi meretrix sedet, populi sunt et gentes, et linguæ. » Merito aquarum nomine designantur populi et gentes, super quos meretrix sedet; quia nimirum pro hoc ipso quod eis domina talis præsidet, fluxæ sunt et instabiles. Cum autem dicit, « populi et gentes; » procubulo non excipiuntur Israeliticæ tribus de quibus

A Balaam ariolus loquitur : « Populus solus habitabit, et inter gentes non reputabitur (Num. xxv). » Ergo populorum nominæ hoc loco carnes tribus Israel, gentium vero vocabulo cæteræ designantur nationes. Quis enim super Israel quoque, id est Judaicum populum, meretricem istam sedere aut seditisse dubitet? Ipsi namque maxime cum cupiditate mundi fornicati sunt, quippe qui fornicationem ipsorum redarguentes sanctos et prophetas occiderunt. Aquæ igitur et ipsi sunt, suo videlicet vitio, sicut propheta dicit : « Audite hæc, domus Jacob, qui vocamini, et de aquis Juda exitis (Isa. xlviii), » id est, qui tantum carnis, et non fidei filii estis (Rom. x), cum dixisset : « Populi sunt et gentes, » ad quid addidit, « et linguæ? » Hoc enim necessario consequeretur, etiamsi non dixisset : Quia linguis non loquuntur, nisi « populi et gentes. » Cur ergo addidit, dicens, « et linguæ? » Nisi forte ut ad memoriam nobis revocet quod ut dividerentur et multiplices fierent linguæ, superbia commoverit meretricis hujus magnæ in ipso jam pueritiæ sive petulantis adolescentiæ ejus tempore. Cum enim construeretur turris Babel per superbiam hominum in cælum ascendere volentium, a cujus nomine nunc hæc ipsa meretrix dicitur Babylon, videns hoc Deus confudit linguam eorum, et inde divisi, ab invicem recesserunt (Gen vi). Itaque non frustra cum dixisset, « aquæ super quas meretrix sedet populi sunt et gentes, » addidit, « et linguæ; » ut nec illud prætermitteret quod divisiones quoque linguarum damnum vel plagam nobis superbia meretricis hujus intulit. Sequitur :

C « Et decem cornua, quæ vidisti, et bestia [id bestia], hi odient fornicariam, et desolatam facient illam et nudam, et carnes ejus manducabunt, et ipsam igni concremabunt. » Mira assertio, mira et vehementis impiorum detestatio. Quomodo reges, qui per cornua designantur, fornicariam suam odisse dicuntur, cum quæ ipsi fornicantur? Ipsi namque et non alii sunt reges, de quibus supra cum dixisset : « Veni, ostendam tibi damnationem meretricis magnæ, quæ sedet super aquas multas, » addidit : « cum qua fornicati sunt reges terræ, » ipsi ergo, qui cum illa fornicantur, illam odisse, et desolatam nudamque facere, et carnem ejus manducare, et ipsam igni concremare dicuntur. Mirum hoc, attamen verum est.

D Quis enim nesciat de regibus mundi quantis odiis semper fuerint inquieti? Et cui sua inquietudine fuerunt infesti, nisi ipsi cupiditati vel gloriæ mundi, cum qua utique fornicati sunt, præferendo illam suo Creatori? Instrumenta fornicationis eorum, pulchritudines civitatum, et locupletum multitudines gentium, quibus imperabant, exstiterunt, cæteraque talia, quæcunque in mundo sunt provocantia concupiscentiam oculorum. At illi nunquam hæc in pace sua florere permisissent, bellis omnia desolantes, turbas hominum gladio interficientes, civitates et castella igni concremantes. Nec vero solummodo in alterutros reges contra reges, regna adversus regna hostili more hæc fecerunt, sed populis suis civitati-

busque propriis singuli reges persape mala hæc intulerunt. Nam, ut de cæteris taceam, quis utiquam Romanæ civitati populoque et senatui proprio imperatore suo Nerone crudelior aut nequior hostis existit? Ille desolatam urbem fecit, ille populum et senatum occidendo, quodammodo carnes ejus manducavit: Ille civitatem materiali quoque igne concremavit, solummodo ut pulchritudine flammæ delectaretur; spectando in ea similitudine qualiter quondam arsisset Ilium, sedensque in altissima turri Mæcenatia, tali spectaculo tripudians Iliada decantabat. Tantæ crudelitatis **484** quidam reminiscens et congemiscens, ita cecinit:

*Novimus quantas dederis ruinas
Urbe flammata patribusque cæsis,
Fratre qui quondam serus interempto
Matris effuso maduit cruore.
Hæc gravem sortem, etc.*

(BORTIUS, *De Consol. phil., lib. II, met. 6.*)

Verum ergo est, quia reges terræ, qui relicto Deo cum pulchritudine creaturæ mundanæ fornicati sunt, fornicariam suam oderunt, et quale vehementissima odia ministrabant pretium suæ fornicationis, illi reddiderunt. « Non enim est pax impiis, dicit Dominus (*Isa. LVII*). » O igitur miserabilis conditio Babylonis terrenæ civitatis, quæ a Deo fornicatur cum amatoribus, quia non solum fornicatur cum amatoribus, sed cum hostibus, quorum et si quis amor est, tanto felle amaritudinis permiscetur, ut ipsam hostilitate dilanient cum qua fornicantur. Horum causa vel incitator malorum diabolus est. Idcirco non dixit tantummodo, et decem cornua quæ vidisti, hi odirent fornicariam, sed « et decem cornua quæ vidisti, et bestia, inquit, hi odient fornicariam suam, » etc. Continuo subjungit: « Deus autem [enim] dedit in corda eorum ut faciant quod illi placitum est, ut dent regnum suum bestię, donec consummentur verba Dei. » Ut faciant, inquit, quod illi placitum est. Cui illi? Videtur hoc referri ad Deum, quia sic præmissum est: « Dedit enim Deus in corda eorum, » et ita intelligi, « ut faciant quod illi, » subauditur Deo, « placitum est. » Verum quia præmiserat: « Et decem cornua quæ vidisti est bestia, hi odient fornicariam, » et deinde eum dixisset, « ut faciant quod illi placitum est, » addidit, « ut dent regnum suum bestię; » rectius D refertur ad eandem bestiam, scilicet ut faciant quod illi, subauditur bestię, placitum est; et deinde, « ut dent regnum suum bestię, » id est, ut totius regni sui vires impendant diabolo, faciendo voluntatem ejus, quæ semper adversatur bono Dei proposito. Quid enim illi faciunt nisi malum? Malum autem Deo non placet, imo eos qui malum operantur ipse odit, sicut Scriptura ei testis est, dicens: « Odisti omnes qui operantur iniquitatem (*Psal. V*). » Item: « Quoniam non Deus volens iniquitatem tu es (*ibid.*). » Sed iterum Scriptura dicit: « Faciens pacem et creans malum (*Isa. XLV*). » Intra hæc secundum veritatis rationem et secundum Patrum orthodoxorum veridicam auctoritatem dicendum et sentien-

A dum est, quia malum illud quod est afflictio sive bellum paci contrarium, de qua dictum est, faciens pacem Deus aliquando creat propter correctionem; malum autem, id est, iniquitatem sive peccatum neque creat, neque illi placitum est. Et est quidem voluntatis ejus, ut bellum sive aliam ejusmodi afflictionem, cum supervenerit iis qui peccatis præcedentibus perpeti merentur, effugere non possint, ut autem homines mala faciant vel mali fiant, nunquam fuit aut placitum est illi. Quæritur ergo: Si malum quod faciunt, vel hoc ipsum quod mali sunt, non est Deo placitum, quomodo hic præmissum est. Deus enim dedit in corda eorum? Quod dum quæritur, consequenter vel simul et illud quærendum est quod dicit Psalmista: « Convertit cor eorum ut odirent B populum ejus, et dolum facerent in servos ejus (*Psal. CIV*). » Illud autem sic intelligi oportet, quatenus nulla unquam suspicio in corde hominis locum inveniat, quasi Deus odii vel doli aliquando auctor existat quod vel suspicari dementissimum atque impium est. Deus enim neque Pharaonem induravit, neque cor Ægyptiorum in odium convertit, voluntatem habendo duritiæ, vel odii ipsorum, sed tantummodo bona fecit filiis Israel, multiplicando illos in terra illa, sicut Abrahæ promiserat, dicens: « Benedicam tibi, et multiplicabo semen tuum (*Gen. XXII*). » Pharaon autem et Ægyptii sicut superbi ita invidi erant, et secundum morem indentium, quanto plura vel majora Dei beneficia videbant impendi his quibus invidebant, tanto majori contra illos odio sæviebant. C Hoc prævidens Deus dicebat Moysi: « Ego indurabo cor Pharaonis (*Exod. VII*). » Quod idem est ac si diceret: Ego quidem signa et prodigia pro filiis Israel faciam coram Pharaone et servis ejus, sed quia invidi sunt, hoc illis ad nihil aliud valebit, nisi ut odio majori contra eos indurentur. Hoc sensu versiculum prædictum Pater Augustinus explanat. Igitur et quod hic dictum est, Deus enim dedit in corda ipsorum, sic intelligi oportet ut nullatenus suspicemur, quod Deus in corda quorumlibet regum illorum miserit, quatenus facerent quidpiam mali, aut ipsi fierent mali, sed bona quæ voluit singulis in tempore suo fecit regnis, reges autem mundi ut superbi ita erant et invidi, et alternæ invidebant felicitati. Exempli gratia: Prospera fecit Deus Babylonis, ut valentiores essent gentibus cæteris. Et ne dubium sic hoc illis a Deo esse datum, Deus ipse in propheta dicit: « Jugum ferreum posui super collum cunctarum gentium istarum, ut serviant Nabuchodonosor regi Babylonis, et servient ei. Insuper et bestias terræ dedi ei (*Jer. XXVIII*). » Hoc datum Dei misit in cor Medis et Persis, utpote invidentibus et æque superbis, ut ascenderent et facerent in eos quidquid potuerunt mali, Deo non resistente illis, imo permittente propter peccata Babylonis, Eodem modo postea Macedones Persarum et Medorum felicitas concitavit, quam utique non casus sed ordinatio Dei fecerat illis. Itaque « Deus, inquit, dedit in corda eorum ut faciant quod illi placitum

est, ut dent regnum suum bestiae, id est, felicitas A aliis concessa dono Dei, aliorum invidentium corda in odium concitavit, et ita contra alterutros per invidentiam excitati sunt, ut universas regnorum suorum vires ministerio certatim impenderent malitiæ diabolicæ. Usquequo? « Donec, inquit, consummentur verba Dei. » Id est, adimpleantur ea quæ Deus per sanctos et prophetas suos regnis illis futura iudicia sua prædixit. Quid enim eventurum fuerat illis quod non ante prædixerat factus ad homines sermo Dei? Aut quid prædixit de illis sermo Dei, nisi quod eis juste obvenire debuit? Denique futurum erat et fieri juste debebat, ut Ægyptii postquam oppressissent filios Israel, ipsi pœnas darent suæ iniquitatis, et hoc ante loquens ad Abraham Deus ipse prædixit. Ait enim: « Scio prænosces quod peregrinum futurum sit semen tuum in terra non sua, et subigant eos servituti, et affligent eos quadringentis annis. Verumtamen gentem, cui servituri sunt ego iudicabo, et post hæc egredientur cum magna substantia (Gen. xv). » Item futurum erat, ut reges Israel et Juda, propter abominationes quas fecerunt, et propter sanguinem innocentem quem effuderunt, condigna recepturi forent, tandemque, et Israel et Judas in Assyrios atque Chaldæos traducti captivi abirent, et hoc ante per prophetas Deus non semel prædixit: Pleni sunt libri prophetarum. Isaïæ (cap. x), Jeremiæ (cap. xxvii), Ezechieli quoque verbis Domini ita prædicentis (cap. xii); item futurum erat ut Babylon subverteretur a Medis et Persis, et hoc ante per eosdem prophetas, et per Danielelem Deus quoque prædixit (Dan. vii). Item futurum erat ut Persæ et Medi ab Alexandro Macedone superarentur, et hoc ante per jam dictum Danielelem Deus præostendit et prædixit (Dan. viii). Item futurum erat ut tam Macedones quam cæteræ gentes comminuerentur atque conculcarentur viribus Romani imperii; et hoc ante eidem Danieli præostendit per bestiam quartam magnam terribilemque 485 et fortem nimis, dentes ferreos habentem, comedentem atque comminuentem et reliqua pedibus conculcantem. Item futurum est, ut Antichristus regna hæc omnia supergrediatur operatione habitantis in illo diaboli, et plus omnibus conterat sanctos Altissimi, et hoc ante non solum in prophetis, verum etiam per semetipsum in Evangelio suo prædixit Filius Dei. Igitur recte et veraciter dictum, donec consummentur verba Dei, quia videlicet nihil egerunt aut agere possunt regna mundi quasi contra propositum Dei, quod Deus non præscierit imo et prædixerit. Notanda tamen infinita cunctorum perversitas, cum dicitur primo: « Hi cum Agno pugnant, » et deinde hi odient fornicariam et desolatam facient eam, et cætera, quia concorditer quidem contra Deum dimicant, et uno spiritu malignitatis in hoc sibi consentiunt; ad concupiscentias vero suas vel propter cupiditatem eorum qui in mundo sunt, discorditer insaniunt et invicem sæviunt, et omnibus modis a semetipsis serpentina hæc

capita dissentiunt. Tandemque angelus idem dicit: « Et mulier quam vidisti est civitas magna quæ habet regnum super reges terræ. » Brevi recapitulatione renovat quod superius dixit, vel quod ipsa in fronte mulieris Scriptura signavit: « Babylon magna mater fornicationum et abominationum terræ. » Porro quod illic dixerat, « cum qua fornicati sunt reges terræ, » hic paulisper commutavit dicendo, « quæ habet regnum super reges terræ. » Et quidem multum est illic dictum ad significandam ignominiam regum terræ, sed multo amplius hoc valet ad insinuandam servilem stultitiam regum terræ, cum dicitur: « Quæ habet regnum super reges terræ. » Quid enim? Nonne reges terræ supini incedunt et sese esse liberos confidunt? Sed ecce regnum super se habere comprobantur, et quod turpissimum est, mulier meretrix super eos regnare, et cervicibus eorum incumbere rationabiliter ac irrefragabiliter asseritur. Mentiantur ergo liberos se esse pronuntiantes; quia servi sunt, et meretricium portant iugum, semper anhelantes et sub onere curvi tot dominorum servi, quot vitiorum captivi.

CAP. XVIII. — « Et post hæc vidi alium angelum descendantem de cælo, habentem potestatem magnam, et terra illuminata est a gloria ejus, et clamavit in forti voce dicens: Cecidit, cecidit Babylon magna, et facta est habitatio dæmoniorum, et custodia omnis spiritus immundi, et custodia omnis volucris immundæ et odibilis, quia de ira fornicationis ejus liberunt omnes gentes, et reges terræ cum illa fornicati sunt, et mercatores terræ de virtutibus deliciarum ejus divites facti sunt. » Necdum is qui loquebatur angelus suam videtur sponsionem peregissee qua dixerat: « Veni, ostendam tibi damnationem meretricis magnæ, » et alius jam introducitur angelus exclamans in forti voce, et hic maxime damnationem ejusdem exprimit meretricis, quam ille tantummodo quænam esset designavit, capitæque ejus et cornua descripsit. Hoc recte et secundum rem factum proprie perpendis, si recolas quia meretricem hanc et prius totus prophetalis ordo, maximeque Daniel demonstrans contra libidines et crudelitatem ejus multa declamavit; ac deinde per semetipsum veniens Filius Dei, Angelus magnus et fortis, de quo propheta dicit: « Et ecce venit ad templum suum Dominator, quem vos queritis, et Angelus testamenti quem vos vultis (Malach. iii.), » damnationem ejus in auditu orbis terrarum jam adesse forti voce clamavit, et evangelica manifestatione prædicavit. Nunc alium angelum pulchre de cælo descendantem se vidisse dicit, quia videlicet iste de cælo per humilitatem descendit, unde quidam alius per superbiam cecidit. Ille habet potestatem magnam, inquit, quod dixisse ad rem præsentem multum attinet, id est, ad eam quæ hic ostenditur damnationem meretricis. Ipse enim quodam loco de semetipso loquens cum dixisset: « Sicut enim habet Pater vitam in semetipso, sic dedit et Filio vitam habere in semetipso, » continua sub-

restituerunt (*Exod. vii, 8*). Recte ergo, cum de personis illorum sermo sit qui ad occidendum Dominum populum deceperunt, non incongrue hoc eis imputatur quod fecerint signa coram bestia, id est ad obsequium bestiae, quia videlicet, sicut jam dictum est, cum universis deceptoribus, quorum aliqui signa fecerunt, unum sunt, quamvis non omnino actu, tamen omnimoda voluntate. Is maxime, de quo jam dictum est, Caiphas seduxit « eos qui acceperunt characterem bestiae, » id est qui executi sunt ministerium Satanæ, clamando : « Crucifige, crucifige » talem, « non habemus regem nisi Cæsarem (*Joan. xix*). » Veraciter hoc dicendo « acceperunt characterem bestiae, » id est nimiam nimisque spontaneam Cæsaris adversus Dominum et adversus Christum ejus professionem. Nihilominus accipiendo Barabbam seditionis auctorem, reprobato principe pacis, cum de his duobus haberent optionem eligendi quem vellent, « acceperunt bestiae characterem, » seducti a jam dictis pontificibus ut illum acciperent. Quid enim Barabbas, nisi bestiae character exstitit? Denique in sua persona ille maxime magnum et præcipuum Antichristi exemplum fuit, quod illum sint venientem in nomine suo suscepturi, qui Dei Filium non susceperunt, benedictum venientem in nomine Domini. Nam « ego, inquit, veni in nomine Patris mei, et non suscepistis me. Alius veniet in nomine suo, illum suscipietis (*Joan. v*). » Sane quod dixerat, « qui acceperunt characterem bestiae, » hoc repetivit dicendo, « et adoraverunt imaginem ejus, » quia videlicet ex tunc quantumcunque Deum adorare sibi videantur, non Deum, sed eum quem reprobato Dei Filio susceperunt vel suscepturi sunt, adorare convincuntur. Sequitur :

« Et vivi missi sunt hi duo in stagnum ignis ardentis et sulphuris, et cæteri occisi sunt in gladio sedentis super equum qui procedit de ore ipsius. » Hi duo, inquit, scilicet bestia et pseudopropheta, « vivi missi sunt in stagnum ignis ardentis. » Admirari et ad intellectum excitare nos nititur, cum dicit « vivi. » Quid est enim « vivi, » nisi scientes? Denique qui scienter veritati resistit, vivens in infernum descendit. Qui autem ignorantiam Dei habens, servit iniquitati, quasi mortuus eodem descendit. Unde est illud in Psalmo : « Cum exsurgerent homines in nos, forte vivos deglutissent nos (*Psal. cxxin*). » Siquidem nisi quia Dominus erat in eis, qui confortabat eos in virtute Spiritus sancti quamvis vivi essent, quamvis scientiam haberent, victi tormentis Christum negassent. Et de bestia quidem, id est de diabolo certum est, quia sciebat ipsum esse Christum, quem tamen ut occiderent Judæi, ipse immisit in cor eorum. De propheta autem quem hic dicit pseudopropheta, id est de illo cœtu malignantium pontificum et Phariseorum, de quibus unus Caiphas, ut jam dictum est, prophetavit, forte quis dubitet utrum scierint illum an non? Sed dicit ipse de cujus dicto non est dubitandum : « Si non

venissem, et locutus fuisset eis, peccatum non haberent. Nunc autem excusationem non habent de peccato suo (*Joan. xv*). » Item : « Si opera non fecissem, in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent. Nunc autem et viderunt, et oderunt et me, et Patrem meum (*ibid.*). » Igitur scienter tam bestia, quam pseudopropheta, tam diabolus quam perfida Synagoga, cum pseudopropheta suo Caipha congregati sunt « ad faciendum prælium cum illo, qui sedebat in equo, et cum exercitu ejus, » id est « astiterunt adversus Dominum et adversus Christum ejus (*Psal. ii*), » atque ideo rectissime « vivi, » missi esse in stagnum, « vivi, » inquam, descendisse dicuntur in infernum. Et notandum, quia non contentus est dixisse « in stagnum ignis, » sive ut frequente in Evangelio dictum habes, « in gehennam ignis (*Marc. ix*), » sed addidit, « ardentis et sulphuris, » sive « ardentis sulphure, » ut habent codices nonnulli : quod utrumque idem est ac si diceret, ignis sulphurei. Cur hoc nisi pro illorum perditorum meritis? Nam privata illorum vita nequam fuit et tam corrupta, ut merito sulphureo debeant apud inferos igne cremari. Nonne ipsi erant, quos propheta spirituali oculo prævidens a longe, eorumque pessimam execrans vitam digna cum animadversione : « Audite, inquit, verbum Domini, principes Sodomorum, accipite auribus legem Dei mei, populus Gomorrhæ (*Isa. i*). » Et vere credendum est, nec dubium esse debet, quin vita eorum in occulto execrabilis fuerit, in manifesto tantum scelus admittere potuerunt in Dominum majestatis. « Et cæteri, inquit, occisi sunt in gladio sedenti super equum, qui procedit de ore ipsius. » Duo illi jam dicti, bestia, scilicet, id est diabolus, et pseudopropheta, videlicet anni illius pontifex Caiphas, totusque cœtus Scribarum atque Phariseorum, quia scienter impietatem tantam commiserunt, « vivi in stagnum ignis ardentis sulphure missi esse » dicuntur. Cæteri vero, subauditur qui seducti sunt, seducente illo pseudopropheta, id est populares Judæi, qui persuasi a pontificibus clamaverunt : « Crucifige, crucifige (*Joan. xix*), » nunquid excusati, aut a poena immunes debuerunt relinqui? Non utique, sed sicut de illis Psalmista prædixerat : « Tradentur in manus gladii, partes vulpium erunt (*Psal. lxxi*), » sic factum est. Venerunt enim Romani, et sicut totus orbis audivit, traditi sunt in manus gladii ipsorum, venerunt vulpes, id est maligni spiritus, et in partes eorum cesserunt infelices animæ illorum. « Occisi sunt ergo in gladio sedentis super equum qui procedit de ore ipsius, » id est secundum sermonem quem ille proprio ore de istis locutus est : « Et cadent in ore gladii, et captivi ducuntur in omnes gentes (*Luc. xxi*). » Sed et lihermias ante de hac ipsa vindicta per confessionem dixerat : « Propterea da filios eorum in famem, et deduc eos in manus gladii. Fiant uxores eorum absque liberis, et viduæ, et viri earum interficiantur morte. Juvenes eorum confodiantur gladio in præ-

Ho, audiatnr clamor de domibus eorum. Adduces enim super eos latronem repente (*Jer. xviii*), » etc. Hoc fuit illis torcular calcari, sicut supra per anticipationem dictum est : « Et ipse calcat torcular vini furoris iræ Dei omnipotentis. » Verumtamen, sicut jam dictum est, percussione gladii oris ejus in bonam interdum partem accipi, ita et hic ad gladium eundem referendum est, quod quidam ex ipsis pœnitentiam egerunt, prædicantibus apostolis. « Compuncti namque dixerunt ad Petrum, et ad reliquos apostolos : Quid faciemus, viri fratres ? Petrus vero ait ad illos : pœnitentiam, inquit, agite, et baptizetur unusquisque vestrum (*Act. ii*). » Ac deinceps : « Salvamini, ait, a generatione ista prava (*ibid.*), » subauditur, ne vos gladius ille pariter comprehendat. Nam quoscunque non percussit ad temporalem pœnitentiam, sine dubio percussit ad temporalem pœnam, plerosque vero ex ipsis ira feriet, ut et corpus occidat, et animam mittat in gehennam. Sequitur :

« Et omnes aves saturatæ sunt carnibus eorum. » Aves jam dictæ, sancti tunc temporis apostoli fuerunt. Veraciter omnes illi vel successores eorum « saturati sunt carnibus illorum, » sed non eodem modo quo voluerunt. Paucos enim admodum ex ipsis, converterunt, et hoc nimis ægre tulerunt. Unde et in psalmo prophetico sic scriptum est : « Convertentur ad vesperam, et famem patientur ut canes, et circuibunt civitatem. Ipsi dispergentur ad manducandum, si vero non fuerint saturati, et murmurabunt (*Psal. lvm*). » Alio modo saturati sunt, eo videlicet de quo item in psalmo dictum est : « Lætabitur justus, cum viderit vindictam, manus suas lavabit in sanguine peccatoris (*Psal. lvi*). » Et quidem lætitia quædam competit in hujusmodi, pro gloria justitiæ justis judicii Dei. Sed eadem lætitia rationabili amaritudinis permista est, exempli gratia, cum unus illorum dicit : « Veritatem dico in Christo, non mentior, testimonium mihi perhibente conscientia mea in Spiritu sancto, quoniam tristitia mihi magna est, et continuus dolor cordi meo, pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem, qui sunt Israelitæ (*Rom. ix*). » Postquam prælium illud commissum est, in quo is qui sedebat in equo, tanto superior, et hi qui contra illum pugnaverunt, tanto inferiores effecti sunt, quid deinde actum sit, sequens sermo mystice præscribit hoc modo.

CAP. XX. — « Et vidi angelum descendantem de cœlo, habentem clavem abyssi, et catenam magnam in manu sua. Et apprehendit draconem serpentem antiquum, qui est diabolus et Satan, et ligavit eum per mille annos, et misit eum in abyssum. Et clausit et signavit super illum, ut non seducat amplius gentes, donec consummentur mille anni. Post hæc oportet illum solvi modico tempore. » Et iste angelus idem Christus est, sed aliud agens, imo negotium superius cœptum potenter adimplens. Neque enim quod paulo ante significatum est dicendo : « Et vidi

A cœlum apertum, et ecce equus albus (*Apoc. vi*), » idem repetitur nunc, dicendo : « Et vidi angelum descendantem de cœlo, » sed quod illic cœptum, hic significatur qualiter sit peractum, et adhuc quod restat usque in finem sæculi peragendum. Illic namque Christus de cœlo descendens in Virginis uterum ad destruendum mortis imperium, et liberandos eos qui in inferno detinebantur. Hic itidem Christus de cœlo descendens significatur ad destruendum tenebrarum mundi principatum, ad liberandos eos qui ad simulacra muta ignorantes ibant prout dicebantur (*I Cor. xii*). Dicit ergo forte quis : Nunquid Christus postquam morte superata victor in cœlum ascendit, iterum huc inde descendit ? Plane descendit, sed invisibiliter. Descendit non ut prius passibili humilitate, sed impassibili atque invisibili majestate. Descensum illum totus orbis audivit, descensionis illius sonus in omnem terram exivit. An quando « factus est repente de cœlo sonus tanquam advenientis spiritus vehementis, et replevit totam domum ubi erant sedentes (*Act. ii*), » Christus de cœlo non descendit ? Christus hunc mundum non visitavit ? An separabilis est substantia vel majestas Filii et Spiritus sancti, ut descendente ad homines Spiritu sancto Filius Dei non descenderit ? Certe etsi non per circumscriptam humanitatis suæ formam descendit, at sine dubio per incircumscriptam divinitatem suam, per ipsum quem dabat Spiritum sanctum et per eos quos inspirabat apostolos ad visitandas gentes descendit. Quod si auctoritas verbi hujus queritur quod dicimus, descendit in psalmo Prophetæ cum dixisset de prædicatione apostolorum et pœnitentia gentium : « Commota est, et contremuit terra, et fundamenta montium conturbata et commota sunt, quoniam iratus est eis, ascendit fumus in ira ejus, et ignis a facie ejus exarsit, carbonem succensi sunt ab eo, » continuo quasi quereres, qualiter hoc factum sit, vel fieri potuerit, subjunxit : « Inclinauit cœlos et descendit (*Psal. xvi*). » id est apostolos suos per Spiritus sancti datum cœlos effectos, hominibus condescendere fecit, et per ipsos ad gentes descendit, gentibus innotuit. Igitur « vidi, inquit, angelum descendantem de cœlo, » id est Christum rursus visitantem mundum, dato Spiritu sancto. Jam in illo descensu, propter passionem mortis, gloria et honore coronatus fuerat (*Hebr. ii*), jam omnem in cœlo et in terra potestatem habebat (*Matth. xxviii*), jam dominator vitæ et mortis erat. Ait ergo : « Habentem clavem abyssi, et catenam magnam in manu sua. » Nam qui victor ab inferis jamdudum redierat, recte et veraciter dictum, quia clavem abyssi habebat. Hinc est quod in initio hujus Apocalypsis, cum dixisset ipse : « Et fui mortuus, et ecce sum vivus in sæcula sæculorum (*Apoc. i*), » tunc demum addidit : « Et habeo claves mortis et inferni (*ibid.*). » Ipse namque, prout voluit, et electos suos illo descensu suo ad inferos eduxit, et reprobos inclusos reliquit, ut exire non possint. « Et catenam, ait, magnam in manu sua, id est potestatem ad alligan-

dum, videlicet et extrahendum foras diabolus, qui A cubans in delubris gentium sese pro Deo coli faciebat. Hoc est, quod continuo sequitur :

« Et apprehendit draconem serpentem antiquum, qui est diabolus et Satanas, et ligavit eum per mille annos. » Palam est, et ita ab effectis comprobatur, quod illum apprehenderit et ligaverit, ut de hoc aliquatenus dubitare dementiæ sit. Si enim ille ligatus a Christo non est, quomodo tam imbecillis jacet, ex quo Christus passus est? Quomodo tot ab illo evadunt homines? Quomodo a tam multis non dico grandævis et sapientibus viris, sed a pueris ten. risque puellis illusos est? Consideremus quæ et qualia in eum per infirmas ætates sive conditiones facta sunt, maximeque recolendo gesta vel passion- nes martyrum, et delectabile spectaculum habemus. Quia non solum ligatus, verum etiam infatuatus est; nec solummodo catena magna stringuntur illi manus et pedes, verum etiam sicut ad Job facturum se Dominus proniserat, et nares perforatas in sudibus et linguam fune ligatam, et circulum in naribus habet, et maxilla ejus armilla perforata est (*Job xli*). Inde est quod illudunt ei, quasi qui non solum servi, sed etiam ancillæ Domini, quod concidunt eum amici, quod dividunt eum negotiatores illi quicunque bonas margaritas quærentes, et unam pretiosam evangelicæ veritatis margaritam inventientes, comparaverunt illam datis omnibus suis (*Matth. xiii*). Quis dinumerare possit millia martyrum, multitudines confessorum, choros virginum, plebemque omnium electorum, qui ex tunc vidente et invidente illo in cælum evolaverunt, et retinere non valente illo, de templorum ejus sordibus eruperunt, sordesque ipsas in oculos ejus excutientes ad Deum verum transfugerunt? Vere igitur dictum, quia apprehendit et ligavit eum. Quid sibi velint tot nomina tetra, quibus Scriptura hæc illum infamat, dicendo « draconem, serpentem antiquum, qui est diabolus et Satanas, » jam alio loco dictum, et hic breviter iterandum est. Serpens idcirco dicitur, quia primum hominem decepit serpentem animantem ingressus (*Gen. iii*); draco vero, quia ex tunc crevit et multiplicata est in invido malitia ejus, et ita quasi de serpente qualicumque draco magnus, draco vetus sive antiquus effectus est; diabolus, quod interpretatur *deorsum fluens*, idcirco quia non servavit suum principatum, sed relinquens suum domicilium, id est cælum, defluxit in istum caliginosum aerem; Satanas quod interpretatur *adversarius*, idcirco, quia voluntati Creatoris mala semper intentione adversatur. Istum « ligavit per mille annos, » id est tempore aliquanto sive per multos annos, ut solet in Scripturis sanctis sæpe numerus ponti finitus pro infinito.

« Et misit eum, inquit, in abyssum. » Hoc idem longe superius jam dictum est. « Et projectus est in terram (*Apoc. xi*). » Et illic nomine terre, et hic nomine abyssi, nequam homines et reprobis significatur, qui terram vel terrena tantum cupiendo, ipsi

terra sunt, et mala excitando profundius semetipsos abyssum fecerunt, eo quod vita ipsorum malitiæ sit arcanum. In eo diminuta est potestas illius, et quasi de alto missus est in abyssum, quod jam non publico celebratur cultu in templis, nomen divinum, sive potius divini nominis rapinam obtinens, ut olim, atque solemnem ritum sacrificiorum, sed tantum qui supersunt miseræ servituti ejus captivi homines in occulto illi serviunt, in abditis exercent spurcitas et veterum vestigia maleficiorum. Ait ergo : « Et clausit et signavit super illum, ut non seducat amplius gentes, » id est ut non amplius concelebretur sacris et sacr' legis sacrificiis falsator spiritus, qui non Deus, sed diabolus est, neque adoretur ut olim Saturnus falcifer, aut Jupiter adulter, aut meretrix Venus, B quorum vel qualium ad cultum nefarium misero errore seductæ ducebantur gentes. Itaque ligatus ut est, tenebitur diabolus, « donec consummentur mille anni, » donec impleantur omnia tempora præfinita evangelicæ libertati, quæ nescimus nos, Pater autem Deus illa in sua potestate posuit (*Act. i*). « Post hæc, inquit, oportet illum solvi modico tempore. » Solutio draconis sive serpentis antiqui diaboli, adventus erit Antichristi. Tunc enim in illo perditionis filio, veraciter solutus veniet diabolus, cujus tanta talisque in Christi servos erit persecutio ut non quaecunque justitiæ verbum, sed ipsum nomen Christianum ne confiteri audeant illis interdiceretur. Et hoc non diu, sed modico tempore, scilicet tantum tribus annis et semisse. Tam modicum tempus habebit C propter electos, quia « nisi breviati essent dies illi, ait Dominus, non fieret salva omnis caro (*Matth. xxiv*). » De hoc jam superius diximus, ubi sic scriptum de septimo, eodemque novissimo capite septem- plicis bestię, sive septimo rege. « Et cum venerit, oportet illum breve tempus manere (*Apoc. xvi*). » Et hic et illic eodem verbo usus est, dicendo, « oportet. » Quæritur ergo : Cur illum oportet solvi modico tempore, sive manere tempus breve? Solent enim homines hujusmodi quæstionem ventilare, et pene suspectam sibi faciunt Dei voluntatem, quod mala velit evenire, et quod idcirco evenire oporteat, quia ipse (quod dictu quoque nefas est) iniquitatem velit. Nec enim, inquam, taliter evenire posset, nisi D Deus vellet. At vero Apostolus talem iniquæ suspicionis objectionem averso repellens animo : « O homo, inquit, tu quis es, qui respondeas Deo ? » (*Rom. ix*.) Statimque calumniatore repulso, qui quæstiones multiplicat magis contendendi studio, quam discendi, placide convertitur ad eum qui amica intentione quærit, ut non contendat, sed ut aliquantula ex parte cognoscere mereatur veritatem divini judicii, non dubitans quin malorum nostrorum causa ex nobis sit : « Volens, inquit, Deus ostendere iram, et notam facere potentiam suam, sustinuit in multa patientia vasa iræ apta in interitum, ut ostenderet divitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ, quæ præparavit in gloria (*ibid.*). » Cum igitur quæritur de illo malignitatis septimo capite, id est Antichristo, quod

illum oportet solvi, quæraturn et de cæteris capitibus bestia, cur unumquodque illorum tempore suo manere oportuerit? Verbi gratia, de Pharaone, de quo Apostolus propter adversarium obloquentem taliter meminit: « Dicit enim Scriptura Pharaoni: Quia in hoc ipsum excitavi te, ut ostendam in te virtutem meam, et annuntiatur nomen meum in universa terra (*ibid.*). » Sicut enim de isto nunc dicitur, quia oportet illum solvi: sic de illo veraciter dicas, quod oportuit eum excitari. Quæraturn ergo tam de istis quam de cæteris omnibus, et respondebimus, quod respondere nos docet Apostolus, scilicet hæc idcirco oportere fieri, quia Deus vult ostendere iram, et notam facere potentiam suam, et quia hoc vult, idcirco sustinet « vasa iræ apta in interitum. » Notandum quippe qualiter dixerit, quia bonum est quod vult, scilicet ostendere iram, et notam facere potentiam suam; mala autem sunt quæ sustinet, videlicet « vasa iræ, apta in interitum. »

Hunc [Nunc] jam pro exemplo propositum ab apostolosteneamus Pharaonem, « vas iræ, aptum in interitum, » ut causa magis clarescat, cur velit Deus ostendere iram suam, et in quo bonum sit, quod vel tunc ostendit, vel nunc ostendere non desinit iram suam. Homines voluptatum amatores, et ad omnem vanitatem proni, quales jam tunc erant in Ægypto filii Israel, nisi aliqua vexatio præsentialiter adsit, non intelligunt, imò intelligere nolunt, quod Deus bonus, misericors et clemens irasci noverit, vel quod iudicium cum severitate aut creaturæ suæ damnationem visu suo sustinere possit. Tunc denique filii Israel cum diis Egyptiorum non minus quam Ægyptii fornicabantur. Unde et per prophetam Ezechielem sub specie mulierum Oolla atque Ooliba contra Samaritam et Hierusalem loquitur: « Fornicata est ergo Oolla super me, super amatores suos filios Assyriorum (*Ezech. xxxii*); » insuper et fornicationes suas quas habuerat in Ægypto non reliquit. Et post aliqua: « Multiplicavit Ooliba fornicationes suas, recordans dies adolescentiæ suæ, quibus fornicata est in terra Ægypti (*ibid.*). » Item ad ipsam: « Et visitasti, ait, scelus adolescentiæ tuæ, quando subacta sunt in Ægypto ubera tua, et contractæ mammæ pubertatis tuæ (*ibid.*). » Ne igitur nescirent rudes tunc filii Israel, quia Deus cum sit clemens et misericors Pater, nihilominus tamen zelum fortissimum habet, et cum severitate iudicaturus est, iramque repositam habet, qua peccatores universos puniet quandoque universaliter, experimento opus erat, ira ejus ut ostenderetur expediebat his quos bonitas ejus salvos esse cupiebat. Neque enim aliter salvi fieri possent, nisi jam aliquo experimento venturam iram scientes, a ventura ira fugerent. Oportuit ergo Pharaonem excitari, oportuit ut sustineret Deus vas illud aptum interitum, hominem illum impium ac superbum, sedere in solio regni, quod nimirum fuit excitari. Notandum quippe, quia non dicit Scriptura, in hoc ipsum iniquum feci te, sed in hoc ipsum excitavi te, id est, cum esses iniquus, in

A regnum ascendere feci te. Ut quid hoc? Ut ostendam in te virtutem meam, ut ostendam in te quam volo ostendere iram meam, ut te pro consuetudine iniquitatis tuæ, pro infinita tibi malignitate, filios Israel affligente, vexatio præsens det illis intellectum, et sentiant atque experiantur apud me esse iram, et hoc scientes fugiant iram meam, et confugiant ad me, a quo recesserant, Deum suum, Deum patrum suorum (*Isa. i*). Eandem ob causam oportuit deinde Assyrios cæterosque hostes Israel excitari, sicut ubique testificatur Spiritus sanctus loquens in prophetis, et idcirco sustinuit Deus cuncta « vasa iræ apta in interitum, » ut electis ejus an-aras facerent illecebras voluptatum, propter quas obliviscebantur Deum, ut vel sic necessitate compulsi reverterentur ad ipsum. Porro universitas illorum pro uno malignitatis spiritu reputatur in unum corpus, et illud corpus bestia est, quæ hoc libro toties esse dicitur septem capitum, quorum Antichristus ipse septimum est. Igitur cum dicitur: « Post hæc oportet illum solvi, » causam eandem intelligamus, propter quam ut ascenderet, jamque sex capita persecutioni sanctorum impenderet bestia sæpe dicta, Deum sustinere oportuit, ut videlicet usque ad summum ira sua nota fiat, ut evidens atque sufficiens testimonium habeat; quia non iniquitatem vult, sed iniquitatem odit, atque perinde sedere illum deceat in novissimo die in solio iudicii, et judicare illos, quicumque inventi fuerint incorrecti. Palam quippe erit: quia malum, id est peccatum valde odit, qui malum, id est afflictionem ut suis quoque electis inferretur, aut ipse inferret, sustinere potuit. Sequitur: « Et vidi sedes, et sederunt super eas et iudicium datum est illis; et animæ decollatorum propter testimonium Jesu, et propter verbum Dei, et qui non adoraverunt bestiam, neque imaginem ejus, nec acceperunt characterem in frontibus, aut in manibus suis, et vixerunt et regnaverunt cum Christo mille annis: cæteri mortuorum non vixerunt, donec consummarentur mille anni. Et hæc est resurrectio prima. » Ligato dracone diabolo, et libere per publicum procedente Christi Evangelio, hominibusque qui fuerant vasa ejus transmutatis in vasa Dei, filios Dei, templis idolorum versis in Ecclesias Christi. Qualis ex tunc per orbem terrarum sanctæ Ecclesiæ status esse cœperit, in visione prospicit dicendo: « Et vidi sedes, et sederunt super eas, et iudicium datum est illis. » Istæ namque sedes ecclesiasticæ sunt dignitates, videlicet pontificum catholicorum, et inferioris quoque ordinis sacerdotum sive prælatorum, quorum potestas nimirum tanta est, ut recte sit vel dici debuerit, quia datum est illis iudicium: auctoritate namque ejus cui Pater dedit omne iudicium, hoc illis datum est, ut quæcunque alligant super terram, ligata sint in cælo, et quæcunque solvunt super terram, soluta sint in cælo (*Matth. xviii*). Summum iudicii hujus tribunal in Ecclesia paratum est Romana, ubi sedes apostolica beati Petri, et nomine et corpore fundata est, cui specialiter dictum est: « Tu es Petrus, et super

hanc petram ædificabo Ecclesiam meam; et tibi A dabo claves regni cœlorum (*Matth. xvi.*). » Ex illius sanctæ sedis religiosa et venerabili traditione memoriæ martyrum Christi sic celebres et splendide factæ sunt, ut omni honore solemnizentur per mundum universi nataliij dies illorum, et super sacra illorum corpora celebrentur solemnia missarum. Ait ergo: « Et animæ decollatorum propter testimonium Jesu et propter verbum Dei, et qui non adoraverunt bestiam neque imaginem ejus, nec acceperunt characterem in frontibus, aut in manibus suis, et vixerunt, et regnaverunt. » Quod est dicere: Ecclesia Christi in ordine suo sedente, principibus quoque, et regibus terrarum obedientibus iudicio ejus, animæ sanctorum martyrum (qui propter fidem Christi sanguinem suum in persecutione fuderunt, nolentes B parere paganis principibus, ut Christum negarent, et participes fierent de sacrificiis dæmoniorum) virtutibus eximiiis sese vivere comprobaverunt, et ita apud homines regnaverunt, qui inique damnati fuerant, ut reges quoque et imperatores discincti, et deposito diademate nudis capitibus sese prosternerent ad venerandas memorias eorum. Hoc fit, et fieri non desinit mille annis, id est, sicut jam dictum est, usque ad adventum Antichristi: « Tandiu regnabunt cum Christo, ut quicumque Christum constituentur, martyres, quoque Christi suppliciter venerentur. » — « Cæteri, inquit, mortuorum non vixerunt; » cæteri mortuorum, id est qui aliter mortui sunt, qui sæculo vivunt, et Deo mortui sunt, longe ab his differentes, qui propter testimonium Jesu sæculo mortui sunt, et Deo vivunt; isti non vixerunt, nec vivere judicati sunt, sed inter mortuos æstimati, et vere sunt, et hoc donec consummentur mille anni, id est donec 500 veniat Antichristus, qui econtra tales utique vivificavit; vivos autem, id est, justos Deo viventes mortificabit. « Et hæc est, ait, resurrectio prima. » Hæc nimirum alligatio draconis: Hoc iudicium sedentium super sedes; hæc vita regnantium cum Christo animarum sanctorum martyrum, resurrectio prima est. Sunt enim duæ resurrectiones, sicut duæ mortes, altera animarum, altera corporum. Resurrectione animarum credendo in Christum, resurreximus per baptismum, quam Dominus intendens dicebat turbis Judæorum: « Amen, amen dico vobis, quia venit hora, et nunc est, quando mortui audient vocem Filii Dei, et qui audierint vivent. » Porro resurrectione corporum in novissimo die resurgemus omnes, quam itidem Dominus insinuans continuo subsecutus est: « Nolite mirari hoc quia venit hora, in qua omnes qui in monumentis sunt audient vocem ejus, et procedent, qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ, qui vero mala egerunt in resurrectionem iudicii (*Joan. v.*). » Sequitur ergo: « Beatus et sanctus, qui habet partem in resurrectione prima. In his secunda mors non habet potestatem, sed erunt sancti Dei et Christi, et regnabunt cum illo mille annis. » — « Qui enim crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit, » non tantum

mille annis, sed cunctis annis et diebus æternitatis. Nam « dies, inquit Psalmista, super dies regis adjicies, annos ejus usque in diem generationis et generationis. Permanet in æternum, et in sæculum sæculi (*Psal. lx.*). » Sed quia veniens Antichristus fidem illius in plerisque turbabit, idcirco sic quodammodo determinavit. « Et regnabunt cum illo mille annis, » addiditque continuo: « Et cum consummati fuerint mille anni solvitur Satanas de carcere suo. Et exhibit, et seducet gentes quæ sunt super quatuor angulos terræ Gog et Magog. » Solvetur et exhibit, id est permissio utetur, et publicam ubique terrarum persecutionem in Christianos excitabit: « Et seducet omnes gentes, electis utique exceptis, quia fieri non poterit ut in errorem inducantur electi (*Matth. xxiv.*). » Hoc enim et superius expressum est his verbis: « Et mirabuntur inhabitantes terram, quorum nomina non sunt scripta in libro vitæ a constitutione mundi (*Apoc. xvii.*). » Gentes ergo, id est gentiliter viventes, qua nimirum appellatione omnes qui Christi sunt, reputantur superiores. Porro universi, qui non sunt Christi miro hic denotantur modo, dum dicuntur Gog et Magog. Interpretatur autem Gog *tectum*, Magog *de tecto*. Quid igitur, nisi occultos pariter et manifestos per hæc intelligimus adversarios? Nam per Gog, id est per tectum, falsos intelligimus fratres, qui intus sunt, et nobiscum profitentur nomen Christianum, qui pro eo quod nondum sese produnt, quia rei vel temporis occasio illis deest, recte dicuntur tectum. Per Magog vero, quod est de tecto, illi recte significantur, qui sicut operibus ita et verbo nobis adversantur, scilicet pagani, Judæi atque hæretici. Porro istis, cum acceperint occasionem, cum Antichristus venerit, non dissimili furore sociabunt falsi Christiani, pariterque cum illis vim facient veris et simplicibus Christianis. Ait ergo: « Et congregabit eos in prælium, quorum numerus est sicut arena maris, et ascenderunt super altitudinem terræ, et circuierunt castra sanctorum, et civitatem dilectam. » Congregabis eos, non utique in unum locum, sed in unum idemque impietatis propositum, in unum idemque nocendi studium. Et recte numerum illorum dicit « sicut arenam maris, » quia videlicet non sunt ipsi, qui D assimilantur ullo modo stellis cœli, nisi forte cum significatione casus et perditionis, ut illic: « Et cauda ejus, videlicet draconis, trahabat tertiam partem stellarum cœli, et misit eas in terram (*Apoc. xii.*). » Quod de illis duntaxat recte dici potest, qui aliquando potuerunt fratres dici, sed exierunt ex nobis, quales hic per Gog, id est tectum significati sunt: Idcirco ergo « sicut arena maris, » quia non in cœlo nomina eorum, sed in terra scripta sunt, quemadmodum propheta dicit: « Domine, omnes qui te derelinquunt, confundentur, recedentes a te in terra scribentur (*Jer. xvii.*). » — « Isti ascenderunt, ait, super altitudinem terræ; » de futuro rerum tempore, quo dixerat, « solvetur Satanas, et exhibit, et congregabit, » ad præteritum visionis tempus rediit repent